

Sprawozdanie finansowe za rok 2017 RAIFFEISEN BANK POLSKA S.A.

Zarząd Banku przedstawia sprawozdanie finansowe za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017 roku

Piotr Czarnecki	Prezes Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Maciej Bardan	Pierwszy Wiceprezes Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Jan Czeremcha	Wiceprezes Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Witold Broniszewski	Członek Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Piotr Konieczny	Członek Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Werner Georg Mayer	Członek Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Michael Höllerer	Członek Zarządu	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Patrycja Zenik-Rychlik	Dyrektor Departamentu Rachunkowości Finansowej i Podatków	
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>

Warszawa, 6 marca 2018 r.

Spis treści

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	6
SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	7
SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	8
ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITAŁACH WŁASNYCH	9
SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	11
NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	13
1. INFORMACJE OGÓLNE	13
2. OPIS ISTOTNYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI	15
2.1. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego	15
2.2. Oświadczenie zgodności	16
2.3. Pozycje wyrażone w walutach obcych	16
2.4. Ustalenie wyniku finansowego	17
2.4.1. Przychody i koszty z tytułu odsetek	17
2.4.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	18
2.4.2.1. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji powiązanych z ubezpieczeniami	18
2.4.3. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	21
2.4.4. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	21
2.4.5. Pozostałe przychody i koszty operacyjne	22
2.4.6. Inne pozycje wyniku finansowego	22
2.4.6.1. Świadczenia pracownicze	22
2.4.6.2. Przychody z tytułu dywidend	22
2.5. Ujęcie, prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych	22
2.6. Aktywa finansowe	23
2.6.1. Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	23
2.6.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	24
2.6.3. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	24
2.6.4. Pożyczki i należności	25
2.7. Reklasyfikacja aktywów finansowych	26
2.8. Utrata wartości aktywów finansowych	26
2.8.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu	29
2.8.1.1. Ekspozycje podlegające analizie indywidualnej	30
2.8.1.2. Ekspozycje podlegające analizie grupowej	31
2.8.2. Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	34
2.9. Inwestycje w jednostkach zależnych	35
2.10. Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu	36
2.11. Pochodne instrumenty finansowe	36
2.11.1. Ujęcie i wycena	36
2.11.2. Wbudowane instrumenty pochodne	37
2.11.3. Rachunkowość zabezpieczeń	38
2.11.3.1. Kryteria	38
2.11.3.2. Zabezpieczenie wartości godziwej	39
2.11.3.3. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	39
2.11.3.4. Zaprzestanie stosowania rachunkowości zabezpieczeń	40
2.12. Zobowiązania finansowe	41
2.13. Zobowiązania warunkowe	41
2.14. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu	42
2.15. Wyłączenie instrumentów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej	43
2.16. Wartości niematerialne	44
2.16.1. Koszty zakończonych prac rozwojowych	46
2.16.2. Inne wartości niematerialne	46
2.17. Rzeczowe aktywa trwałe	46
2.18. Leasing	48

Spis treści (cd.)

2.19.	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	48
2.20.	Rezerwy.....	49
2.21.	Kapitały.....	50
2.22.	Podatek dochodowy	50
2.23.	Pozostałe pozycje.....	51
2.24.	Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów.....	53
2.24.1.	Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane i zastosowane przez Bank od 1 stycznia 2017 w zakresie, który dotyczył działalności Banku.....	53
2.24.2.	Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane, ale jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Bank	54
3.	ISTOTNE SZACUNKI	79
3.1.	Utrata wartości aktywów finansowych.....	79
3.2.	Utrata wartości portfela kredytowego.....	80
3.3.	Metody wyceny instrumentów finansowych	81
3.4.	Kalkulacja rezerw	82
3.5.	Wartości niematerialne rozpoznane w wyniku nabycia Polbank EFG–test na utratę wartości.....	83
3.6.	Okres użytkowania oraz utrata wartości aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych.....	84
NOTY DO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT		85
4.	WYNIK Z TYTUŁU ODSETEK.....	85
5.	ODPISY NETTO Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH ORAZ REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	86
6.	WYNIK Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	88
7.	WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ I Z POZYCJI WYMIANY	89
8.	OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE.....	90
8.1.	Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	90
8.2.	Pozostałe ogólne koszty administracyjne.....	90
9.	POZOSTAŁE PRZYCHODY I KOSZTY OPERACYJNE.....	91
10.	PODATEK DOCHODOWY	92
11.	ZYSK NETTO PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ AKCJĘ	95
11.1.	Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję	95
11.2.	Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję	95
NOTY DO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ.....		96
12.	KASA I ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM	96
13.	NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	96
14.	POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE I INSTRUMENTY WBUDOWANE	97
14.1.	Pochodne instrumenty finansowe	97
14.2.	Forward kredytowy	98
15.	RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ	100
16.	AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU	103
17.	INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE.....	103
18.	KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	104
19.	AKCJE I UDZIAŁY W JEDNOSTKACH ZALEŻNYCH.....	106
20.	WARTOŚCI NIEMATERIALNE.....	107
21.	RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE	109
22.	INNE AKTYWA	111
23.	ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW I POZOSTAŁYCH MONETARNYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH	111
24.	ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW.....	112
25.	ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE	112
26.	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	113
27.	POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA	113
28.	REZERWY	114
29.	KAPITAŁY	115

Spis treści (cd.)

POZOSTAŁE NOTY	117
30. ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE	117
31. BANK JAKO LEASINGOBIORCA	118
32. AKTYWA, NA KTÓRYCH USTANOWIONO ZABEZPIECZENIA I O OGRANICZONEJ MOŻLIWOŚCI DYSPONOWANIA	118
33. SPRZEDAŻ NALEŻNOŚCI	119
34. DZIAŁALNOŚĆ POWIERNICZA	119
35. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	119
36. WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH	122
37. WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	122
38. KOMPENSOWANIE AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	130
39. TRANSAKCJE Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI	132
40. ZDARZENIA PO DACIE SPRAWOZDAWCZEJ	136
41. CHARAKTER I ZAKRES RYZYKA ZWIĄZANEGO Z INSTRUMENTAMI FINANSOWYMI	137
42. RYZYKO KREDYTOWE	144
43. RYZYKO UTRATY PŁYNNOŚCI	169
44. POZOSTAŁE RYZYKA RYNKOWE	172
44.1. Ryzyko rynkowe	172
44.2. Ryzyko walutowe	172
44.3. Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej	175
44.4. Ryzyko operacyjne	180

Rachunek zysków i strat

	Nota	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Przychody z tytułu odsetek		1 562 773	1 589 348
Koszty z tytułu odsetek		-458 594	-571 180
Wynik z tytułu odsetek	4	1 104 179	1 018 168
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	5	-301 806	-176 177
<i>w tym Odzyski ze sprzedaży wierzytelności i inne</i>		66 995	12 754
Przychody z tytułu prowizji i opłat		653 590	669 040
Koszty z tytułu prowizji i opłat		-68 419	-81 088
Wynik z tytułu prowizji i opłat	6	585 171	587 952
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	7	54 696	109 542
Przychody z tytułu dywidend	19	9 024	120
Wynik ze sprzedaży udziałów w jednostce zależnej	19	0	202 313
Ogólne koszty administracyjne	8	-1 028 548	-1 114 786
Pozostałe przychody operacyjne	9	37 843	12 038
Pozostałe koszty operacyjne	9	-158 461	-203 425
Podatek od instytucji finansowych		-132 505	-148 776
Zysk brutto		169 593	286 969
Podatek dochodowy	10	-90 574	-124 154
Zysk netto		79 019	162 815
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	11	225 668 340	225 668 340
Zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	11	0,4	0,7
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych (w szt.)	11	225 668 340	225 668 340
Rozwodniony zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	11	0,4	0,7

Noty przedstawione na stronach 13-181 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

		Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
	Nota		
Zysk netto		79 019	162 815
Pozostałe dochody podlegające opodatkowaniu, które mogą być przeniesione do wyniku, w tym:		41 955	-41 388
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne brutto	29	21 294	8 860
Podatek dochodowy dotyczący instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne	29	-4 046	-1 683
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży brutto	29	30 502	-59 957
Podatek dochodowy dotyczący aktywów dostępnych do sprzedaży	29	-5 795	11 392
Dochody całkowite netto		120 974	121 427

Noty przedstawione na stronach 13-181 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

Aktywa	Nota	Na dzień	Na dzień
		31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Kasa i środki w Banku Centralnym	12	1 315 990	1 731 869
Należności od banków	13	103 203	315 252
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	16	1 230 403	8 047 342
Pochodne instrumenty finansowe	14	537 524	466 720
Inwestycyjne papiery wartościowe	17	12 648 386	7 947 954
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	18	32 416 789	33 868 005
Akcje i udziały w jednostkach zależnych	19	30 895	40 495
Wartości niematerialne	20	267 769	384 023
Rzeczowe aktywa trwałe	21	87 983	118 067
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	10	105 255	129 338
Inne aktywa	22	230 223	217 653
Aktywa razem		48 974 420	53 266 718

Zobowiązania i kapitały własne	Nota	Na dzień	Na dzień
		31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	23	5 779 865	7 433 406
Pochodne instrumenty finansowe	14	561 536	1 546 175
Zobowiązania wobec klientów	24	34 392 256	36 361 807
Zobowiązania podporządkowane	25	1 064 859	332 096
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	26	0	501 830
Pozostałe zobowiązania	27	531 928	512 731
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		10 540	63 279
Rezerwy	28	143 274	146 206
Zobowiązania razem		42 484 258	46 897 530

Kapitały własne			
Kapitał akcyjny	29	2 256 683	2 256 683
Kapitał zapasowy		2 287 790	2 287 790
Pozostałe kapitały	29	1 074 443	1 002 488
Wynik z lat ubiegłych i bieżącego roku		871 246	822 227
Kapitały własne razem		6 490 162	6 369 188

Zobowiązania i kapitały własne razem		48 974 420	53 266 718

Noty przedstawione na stronach 13-181 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Zestawienie zmian w kapitałach własnych

	Nota	Niepodzielony wynik finansowy					
		Kapitał akcyjny	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały	Wynik finansowy lat ubiegłych	Wynik bieżącego roku	Razem
Stan na 1 stycznia 2017		2 256 683	2 287 790	1 002 488	659 412	162 815	6 369 188
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży netto		0	0	24 707	0	0	24 707
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne netto		0	0	17 248	0	0	17 248
Zysk netto za bieżący rok		0	0	0	0	79 019	79 019
Dochody całkowite razem		0	0	41 955	0	79 019	120 974
Przeniesienie wyniku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych		0	0	0	162 815	-162 815	0
Transakcje z właścicielami		0	0	30 000	-30 000	0	0
Przeniesienie wyniku netto na fundusz ogólnego ryzyka bankowego		0	0	30 000	-30 000	0	0
Stan na 31 grudnia 2017	29	2 256 683	2 287 790	1 074 443	792 227	79 019	6 490 162

Noty przedstawione na stronach 13-181 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Zestawienie zmian w kapitałach własnych (cd.)

	Niepodzielony wynik finansowy					
	Kapitał akcyjny	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały	Wynik finansowy lat ubiegłych	Wynik bieżącego roku	Razem
Stan na 1 stycznia 2016	2 256 683	2 287 790	1 018 877	524 336	160 075	6 247 761
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży netto	0	0	-48 565	0	0	-48 565
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne netto	0	0	7 177	0	0	7 177
Zysk netto za bieżący rok	0	0	0	0	162 815	162 815
Dochody całkowite razem	0	0	-41 388	0	162 815	121 427
Przeniesienie wyniku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych	0	0	0	160 075	-160 075	0
Transakcje z właścicielami	0	0	25 000	-25 000	0	0
Przeniesienie wyniku netto na kapitał zapasowy	0	0	25 000	-25 000	0	0
Stan na 31 grudnia 2016	29	2 256 683	2 287 790	1 002 488	162 815	6 369 188

Noty przedstawione na stronach 13-181 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Działalność operacyjna	Nota	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Zysk brutto		169 593	286 969
Korekty o pozycje:		-332 822	320 791
Amortyzacja	8	72 019	98 591
Utrata wartości majątku trwałego i inwestycyjnych papierów wartościowych		-13 219	152 972
Niezrealizowane różnice kursowe		-411 740	276 754
(Zysk) ze zbycia i likwidacji udziałów w jednostce zależnej		-1 408	-202 313
Przeniesienie odsetek i dywidend dotyczących działalności inwestycyjnej i finansowej		-93 207	-15 980
Strata ze zbycia, likwidacji składników rzeczowego majątku trwałego		114 733	10 767
Zmiany stanu aktywów i pasywów :		5 215 264	2 823 279
Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	35	68 717	916 695
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	35	6 732 840	4 388 013
Pochodne instrumenty finansowe	35	-1 192 257	-12 603
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	35	347 838	-1 250 459
Inne aktywa		-13 588	26 819
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	35	74 391	-280 952
Zobowiązania wobec klientów	35	-1 615 344	-1 919 655
Pozostałe zobowiązania		19 197	136 359
Rezerwy		-2 932	-2 964
Dywidendy otrzymane		9 024	120
Podatek dochodowy zapłacony/otrzymany		-128 530	5
Odsetki otrzymane		1 372 106	1 416 178
Odsetki zapłacone		-456 198	-594 277
Przeptywy środków pieniężnych z działalności operacyjnej		5 052 035	3 431 039

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych (cd.)

Działalność inwestycyjna	Nota	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Wpływy z tytułu sprzedaży inwestycyjnych papierów wartościowych	17	20 536 055	1 452 524
Wpływy z tytułu sprzedaży składników rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych		257	1 131
Wpływy z tytułu zbycia i likwidacji akcji w spółkach zależnych	19	16 008	695 000
Wydatki z tytułu nabycia inwestycyjnych papierów wartościowych	17	-24 999 753	-5 531 972
Wydatki z tytułu nabycia akcji w spółkach zależnych		-5 000	-5 600
Wydatki z tytułu nabycia składników rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych		-54 133	-79 006
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej		-4 506 566	-3 467 923
Działalność finansowa			
Wpływy z tytułu zaciągnięcia zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych		2 312 702	3 124 670
Wydatki z tytułu spłaty zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych		-2 880 146	-3 996 716
Wydatki z tytułu wykupu i spłaty odsetek od papierów dłużnych	26	-515 550	-15 390
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej		-1 082 994	-887 436
Zmiana stanu środków pieniężnych netto		-537 525	-924 320
Środki pieniężne na początek roku	35	1 865 666	2 789 986
Środki pieniężne na koniec roku	35	1 328 141	1 865 666

Noty przedstawione na stronach 13- 181 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Noty do sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe **Raiffeisen Bank Polska S.A.** zostało sporządzone za rok obrotowy rozpoczynający się w dniu 1 stycznia 2017 roku, a zakończony 31 grudnia 2017 roku.

Jednostką sporządzającą sprawozdanie finansowe jest **Raiffeisen Bank Polska S.A.** z siedzibą w Warszawie 00-844, ul. Grzybowska 78 wpisany do polskiego Krajowego Rejestru Sądowego jako Spółka Akcyjna pod numerem KRS 0000014540, przez Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego.

Czas działalności Banku jest nieoznaczony.

Bank prowadzi działalność w zakresie bankowości detalicznej, korporacyjnej oraz działalności inwestycyjnej i faktoringowej na terenie Polski, zatrudniając 4 535 osoby na 31 grudnia 2017 roku (4 948 osób na 31 grudnia 2016 roku).

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe powinno być czytane wraz ze sprawozdaniem skonsolidowanym Grupy za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku w celu uzyskania pełnej informacji na temat sytuacji finansowej, wyników i przepływów pieniężnych Grupy jako całości.

Zatwierdzenie niniejszego sprawozdania finansowego

Zarząd Banku dokonał zatwierdzenia sprawozdania finansowego w dniu 6 marca 2018 roku.

Skład Zarządu Banku według stanu na 31 grudnia 2017 roku

Piotr Czarnecki	– Prezes Zarządu
Maciej Bardan	– Pierwszy Wiceprezes Zarządu
Jan Czeremcha	– Wiceprezes Zarządu
Witold Broniszewski	– Członek Zarządu
Łukasz Januszewski	– Członek Zarządu
Piotr Konieczny	– Członek Zarządu
Werner Georg Mayer	– Członek Zarządu
Michael Höllner	– Członek Zarządu

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Skład Rady Nadzorczej Banku według stanu na 31 grudnia 2017 roku

Johann Strobl	– Przewodniczący Rady Nadzorczej
Martin Grüll	– Zastępca Przewodniczącego Rady Nadzorczej
Peter Lennkh	– Członek Rady Nadzorczej
Andreas Gschwenter	– Członek Rady Nadzorczej
Hannes Mösenbacher	– Członek Rady Nadzorczej
Władysław Gołębiowski	– Członek Rady Nadzorczej
Beata Mońka	– Członek Rady Nadzorczej
Krzysztof A. Rozen	– Członek Rady Nadzorczej

W okresie od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku miały miejsce następujące zmiany w składzie Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

- W dniu 22 grudnia 2016 roku Ryszard Drużyński złożył rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu odpowiedzialnego za zarządzanie obszarem operacji i IT ze skutkiem na dzień 31 stycznia 2017.

- 14 lutego 2017 roku Komisja Nadzoru Finansowego podjęła decyzję o powołaniu Witolda Broniszewskiego do pełnienia funkcji Członka Zarządu odpowiedzialnego za obszar zarządzania ryzykiem istotnym w działalności Banku.

- W dniu 7 marca 2017 roku Karl Sevelda - Przewodniczący Rady Nadzorczej Banku oraz Herbert Stepic - Członek Rady Nadzorczej Banku złożyli rezygnację z pełnienia swoich funkcji, ze skutkiem na dzień 9 marca 2017 roku.

- W dniu 10 marca 2017 roku Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Banku powołało dotychczasowego Członka Rady Nadzorczej Johanna Strobla do pełnienia funkcji Przewodniczącego Rady Nadzorczej oraz powołało Hannesa Mösenbachera na stanowisko członka Rady Nadzorczej.

- W dniu 29 kwietnia 2017 roku Rada Nadzorcza Banku podjęła uchwałę w sprawie powołania Wernera Georga Mayera do pełnienia funkcji Członka Zarządu nadzorującego zarządzanie obszarem operacji i IT z dniem 1 czerwca 2017. Wcześniej Komisja Nadzoru Finansowego (dalej zwaną „KNF”), poinformowała Bank, że „(...) powołanie członka Zarządu odpowiedzialnego za nadzór obszarem operacji i IT nie wymaga zgody Komisji Nadzoru Finansowego, o ile w skład powierzonego mu zakresu odpowiedzialności nie wchodzi zarządzanie ryzykiem kwalifikowanym jako istotne w działalności Raiffeisen Bank Polska S.A.”.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- 21 lipca 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Banku powołało Beatę Mońkę oraz Krzysztofa A. Rozena do pełnienia funkcji członków Rady Nadzorczej Banku z dniem 1 sierpnia 2017 roku.

Zgodnie z otrzymanymi oświadczeniami Beata Mońka i Krzysztof A. Rozen spełniają kryteria niezależności członków komitetu audytu wskazane w Ustawie o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym z dnia 11 maja 2017 roku oraz spełniają wymogi wynikające z art. 22aa ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku, a w szczególności posiadają wiedzę, umiejętności i doświadczenie, odpowiednie do pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej Banku oraz dają rękojmię należytego wykonywania tej funkcji.

Z pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej Banku zrezygnował natomiast Selcuk Sari.

- 1 listopada 2017 roku Klemens Breuer złożył rezygnację z funkcji członka Rady Nadzorczej Banku.

- 20 grudnia 2017 Rada Nadzorcza Banku podjęła decyzję o powołaniu Michaela Höllera do Zarządu, powierzając mu odpowiedzialność za nowo utworzony Departament Zarządzania Portfelem Projektów i Projektami.

2. Opis istotnych zasad rachunkowości

2.1. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone za rok obrotowy od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku, dane porównawcze zaprezentowano za rok obrotowy od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku. Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Bank działalności gospodarczej w niezmnieszonym istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia sprawozdawczego.

Dane finansowe, prezentowane w sprawozdaniu finansowym Banku zostały przygotowane w sposób zapewniający ich porównywalność.

Sprawozdanie finansowe Banku uwzględnia wymogi wszystkich zatwierdzonych przez Unię Europejską Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej oraz związanych z nimi interpretacji. Zmiany standardów i interpretacji, które weszły w życie od 1 stycznia 2017 roku oraz ich wpływ na sprawozdanie finansowe Banku zostały zaprezentowane w nocie 2.24.1. do sprawozdania finansowego.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Sprawozdanie nie uwzględnia zmian standardów i interpretacji, które oczekują na zatwierdzenie przez Unię Europejską bądź zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, ale weszły lub wejdą w życie dopiero po dniu sprawozdawczym (nota 2.24.2. do sprawozdania finansowego).

W okresie objętym niniejszym sprawozdaniem finansowym Bank nie dokonał istotnych zmian zasad rachunkowości w zakresie wyceny aktywów i pasywów oraz pomiaru wyniku finansowego w stosunku do zasad przyjętych w poprzednim roku obrotowym.

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone w oparciu o następujące zasady wyceny:

- według wartości godziwej dla: instrumentów pochodnych, aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu, aktywów finansowych wyznaczonych w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane przez wynik finansowy oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej,
- według zamortyzowanego kosztu dla pozostałych aktywów finansowych, w tym dla kredytów i pożyczek oraz pozostałych zobowiązań finansowych
- według kosztu historycznego dla aktywów i zobowiązań niefinansowych,
- aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży wyceniane są w niższej z następujących dwóch kwot: ich wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia,
- wartość aktywów i zobowiązań, które stanowią pozycje zabezpieczone w ramach rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej, które w przeciwnym przypadku wyceniane są w zamortyzowanym koszcie, jest korygowana w celu ujęcia zmian w wartości godziwej związanych z zabezpieczonym ryzykiem.

2.2. Oświadczenie zgodności

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe („sprawozdanie finansowe”) Banku zostało sporządzone i zaprezentowane zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i innymi obowiązującymi przepisami prawa.

2.3. Pozycje wyrażone w walutach obcych

Pozycje zawarte w sprawozdaniu finansowym wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym Bank prowadzi działalność (tzw. waluta funkcjonalna). Sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich (zł), który jest walutą funkcjonalną.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Pozycje pieniężne sprawozdania z sytuacji finansowej wyrażone w walutach obcych

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego na dzień sprawozdawczy (tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego).

Wszystkie powstałe różnice kursowe, w tym zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia transakcji ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”, za wyjątkiem różnic kursowych powstałych na instrumentach finansowych dostępnych do sprzedaży, które wykazywane są w pozostałych całkowitych dochodach.

2.4. Ustalenie wyniku finansowego

2.4.1. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Bank rozpoznaje przychody odsetkowe od aktywów finansowych, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości uzyska korzyści ekonomiczne i kwota przychodu może być wyceniona w wiarygodny sposób.

W rachunku zysków i strat ujmowane są przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej oraz aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy i papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży. W ramach przychodów i kosztów odsetkowych prezentowane są również odsetki od pochodnych instrumentów finansowych, stanowiących pozycję zabezpieczającą w ramach stosowanej przez Bank rachunkowości zabezpieczeń.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji związanych z nimi przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest stopą, którą dyskontowane są przyszłe przepływy pieniężne w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego do bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Przy obliczaniu efektywnej stopy procentowej przepływy pieniężne szacowane są przy uwzględnieniu warunków umownych danego instrumentu finansowego, nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie płatności odsetkowe, prowizje i opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy oraz wszelkie inne premie lub dyskonta.

Dla udzielonych oraz otrzymanych kredytów i pożyczek o niestabilnych harmonogramach przyszłych przepływów pieniężnych lub o niestabilnych terminach zmian oprocentowania, dla których nie można ustalić efektywnej stopy procentowej, prowizje i opłaty otrzymane i zapłacone są rozliczane liniowo.

W przypadku instrumentów finansowych, dla których rozpoznano utratę wartości, przychody odsetkowe są naliczane od wartości bieżącej należności (czyli wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość) przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów wyceny utraty wartości.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.4.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Opłaty i prowizje otrzymane i zapłacone bezpośrednio związane z powstaniem aktywów lub zobowiązań finansowych są prezentowane w przychodach lub kosztach odsetkowych zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.4.1. sprawozdania finansowego.

Pozostałe opłaty i prowizje są rozliczane liniowo lub ujmowane jednorazowo w przychodach i kosztach z tytułu prowizji i opłat.

Do prowizji rozliczanych liniowo przez okres życia produktu zaliczane są prowizje i opłaty otrzymane oraz zapłacone dotyczące wystawienia gwarancji i akredytyw.

Prowizje otrzymywane lub płacone z tytułu wykonania określonych usług finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat jednorazowo w momencie wykonania usługi np. prowizje za przelewy, operacje gotówkowe, opłaty związane z obsługą środków pieniężnych, operacje z tytułu obsługi kart płatniczych, działalność maklerska, działalność factoringowa.

Prowizje dotyczące kredytów konsorcjalnych organizowanych przez Bank są rozpoznawane w momencie zakończenia procesu aranżacji konsorcjum, pod warunkiem, że Bank nie jest jednym z podmiotów finansujących albo zachowuje część finansowania, przy takiej samej efektywnej stopie procentowej dla porównywalnego ryzyka jak pozostali uczestnicy konsorcjum.

2.4.2.1. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji powiązanych z ubezpieczeniami

Przychody z bancassurance

Bank osiąga przychody z tytułu „bancassurance”, tj. sprzedaży poprzez kanały dystrybucji Banku produktów ubezpieczeniowych. W celu odzwierciedlenia treści ekonomicznej oraz właściwego ujęcia przychodów i kosztów dotyczących oferowanych produktów ubezpieczeniowych, Bank przyjął odrębne zasady prezentacji i rozliczenia opłat uzyskiwanych z tytułu bancassurance w zależności od występowania powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym oferowanym na rzecz tego samego klienta, bądź braku takiego powiązania. W przypadku wykazania powiązania dwóch lub większej liczby transakcji, kryteria ujmowania przychodu stosuje się łącznie do tych transakcji.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Bezpośrednie powiązanie produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym występuje w szczególności, gdy jest spełniony, co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Bank zawsze z produktem ubezpieczeniowym,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Bank wyłącznie z instrumentem finansowym, tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego, co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez zakupu produktu łączonego z instrumentem finansowym.

W przypadku braku zaistnienia, co najmniej jednego z wymienionych warunków dokonywana jest dalsza analiza powiązania transakcji sprzedaży instrumentu finansowego i ubezpieczenia w oparciu o analizę treści ekonomicznej tych transakcji i przy wykorzystaniu kryteriów takich jak:

- a) stopień sprzedaży produktów łączonych, tj. procentowy udział instrumentów finansowych z ochroną ubezpieczeniową do ilości umów dotyczących instrumentów finansowych w portfelu Banku,
- b) średnie rzeczywiste roczne oprocentowanie poszczególnych instrumentów finansowych w portfelu Banku w podziale na zawierające ochronę ubezpieczeniową (w podziale na instrumenty finansowe zgodnie z ofertą produktową Banku, produkty ubezpieczeniowe i grupy ubezpieczeń) i bez ochrony ubezpieczeniowej (w podziale na instrumenty finansowe zgodnie z ofertą produktową Banku),
- c) możliwości przystąpienia do ochrony ubezpieczeniowej bez instrumentu finansowego,
- d) przy braku wymogu Banku zawarcia przez klienta umowy ubezpieczenia do nabywanego przez niego instrumentu finansowego - liczby zbliżonych w zakresie warunków i zasad umów ubezpieczenia zawartych w innych zakładach ubezpieczeń niż zakład ubezpieczeń, którego produkty są oferowane przez Bank łącznie z instrumentem finansowym,
- e) liczby rezygnacji i wysokości zwracanych prowizji – w podziale na instrumenty finansowe zgodnie z ofertą produktową Banku, produkty ubezpieczeniowe i grupy ubezpieczeń,
- f) zakres czynności wykonywanych na rzecz ubezpieczyciela w trakcie trwania umowy ubezpieczenia.

Analizą powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym objęte są również instrumenty finansowe, które nie są oferowane umownie łącznie z umową ubezpieczenia.

Analiza powiązania transakcji sprzedaży produktów ubezpieczeniowych ze sprzedażą instrumentów finansowych dokonywana jest każdorazowo wraz z wprowadzeniem do oferty Banku nowego produktu ubezpieczeniowego, jak również weryfikowana i uaktualniana corocznie dla całego portfela produktów oferowanego przez Bank w celu potwierdzenia treści ekonomicznej tych produktów i związanych z nimi transakcji.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Produkty ubezpieczeniowe niepowiązane z instrumentami finansowymi

Przychody z tytułu produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z produktami kredytowymi oferowanymi przez Bank, ujmowane są w księgach Banku zgodnie z zasadą przewagi treści ekonomicznej nad formą prawną oraz z wykorzystaniem zasady współmierności przychodów i kosztów. W przypadku sprzedaży produktów ubezpieczeniowych, gdzie Bank działa jedynie w roli agenta ubezpieczającego oraz nie ma obowiązku świadczenia dalszych usług bądź wykonywania czynności na rzecz ubezpieczyciela po dokonaniu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego, przychody z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych ujmowane są jednorazowo w dniu rozpoczęcia lub odnowienia polis ubezpieczeniowych.

W przypadku, gdy sprzedaż niepowiązanych produktów ubezpieczeniowych wiąże się z zobowiązaniem Banku do świadczenia dodatkowych usług, innych niż doprowadzenie do zawarcia umowy ubezpieczenia, Bank ujmuje przychody według stopnia zaawansowania usługi i w rezultacie część otrzymanego wynagrodzenia rozliczana jest przez okres, w którym Bank ma obowiązek świadczenia usług wynikających z oferowanego produktu ubezpieczeniowego. Okres ten w znacznej mierze pokrywa się również z okresem, w którym Bank narażony jest na ryzyko zwrotu pobranego wynagrodzenia w przypadku rezygnacji klienta.

W przypadku części produktów klienci zachowują prawo do anulowania ochrony ubezpieczeniowej i zwrotu nadpłaconej składki w dowolnym momencie. Dla takich produktów Bank weryfikuje czy kwotę wynagrodzenia do rozpoznania można oszacować w wiarygodny sposób, a wpływ korzyści ekonomicznych z transakcji jest prawdopodobny oraz dokonuje wiarygodnego szacunku rezerwy na zwroty, czyli kwoty, o którą winna być pomniejszona suma wynagrodzenia do ujęcia, jako racjonalnie pewny przychód. Szacunek rezerwy na zwroty oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach, co do trendu zwrotów w przyszłości.

Produkty ubezpieczeniowe powiązane z instrumentami finansowymi

Prowizje z tytułu produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentami finansowymi rozliczane są według tzw. metody względnej wartości godziwej. Metoda względnej wartości godziwej polega na proporcjonalnej alokacji przychodu z tytułu łącznej transakcji kredytu i sprzedaży ubezpieczenia na następujące elementy: element kredytu, element usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego, element rezerwy na zwroty wynagrodzenia, oraz element obniżki marży w okresie życia polisy ubezpieczeniowej.

Bank raz w roku, na datę sprawozdawczą, dokonuje weryfikacji przyjętych parametrów wejściowych oraz kluczowych założeń w modelu bancassurance (poza rezerwami na zwroty, które są szacowane kwartalnie). Dodatkowo na każdą datę sprawozdawczą Bank dokonuje oceny czy przyjęta polityka ujmowania przychodów i kosztów z bancassurance odpowiada treści ekonomicznej tych prowizji oraz czy istnieje lepsza metoda ich ujmowania.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Prowizje z tytułu produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentami finansowymi (element kredytowy) rozliczane są metodą efektywnej stopy procentowej przez okres istnienia instrumentu finansowego. Przychody i koszty tego typu prezentowane są odpowiednio w przychodach i kosztach odsetkowych. Element usługi pośrednictwa jest ujmowany jednorazowo w przychodach prowizyjnych. Element dotyczący obniżki marży jest rozliczany metodą liniową przez okres ochrony ubezpieczeniowej.

2.4.3. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany

Wynik na aktywach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat i z pozycji wymiany zawiera zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmiany wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu, a także zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmiany wartości godziwej instrumentów przeznaczonych do obrotu.

Wynik ten obejmuje także wynik zrealizowany i niezrealizowany na walutowych instrumentach pochodnych, na instrumentach pochodnych opartych o stopę procentową, na instrumentach dłużnych i na instrumentach kapitałowych, a także wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających.

Wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających prezentuje skutki kompensowania zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz pozycji zabezpieczanej wpływające na rachunek zysków i strat, tj. część zabezpieczenia, która jest nieefektywna.

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane jak i niezrealizowane, powstałe z rewaluacji aktywów i pasywów nominowanych w walutach obcych oraz wynik zrealizowany na transakcjach spot. Rewaluacja przeprowadzana jest na bazie dziennej w odniesieniu do kursu średniego ogłaszanego dla danej waluty przez NBP obowiązującego na dzień sprawozdawczy (zgodnie z zasadami opisanymi w notcie 2.3. sprawozdania finansowego).

W wyniku z pozycji wymiany ujmowany jest ponadto komponent walutowy z wyceny do wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS – walutowe swapy stopy procentowej oraz opcje walutowe).

2.4.4. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe

Wynik z tytułu odpisów netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe powstaje w wyniku zaewidencjonowania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, w tym przede wszystkim ekspozycji kredytowych wobec banków i klientów (por. nota 2.8. sprawozdania finansowego) oraz odzysków ze sprzedaży wierzytelności Banku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.4.5. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie przychody dotyczące sprzedaży usług niezwiązanych z podstawową działalnością Banku, jak również przychody z tytułu sprzedaży, likwidacji lub utraty wartości składników majątku trwałego (w tym aktywów przejętych za długi) oraz z tytułu odwrócenia utraty wartości tych składników, rozwiązywania odpisów z tytułu pozostałych rezerw oraz przychody z tytułu windykacji wierzytelności Banku.

Pozostałe koszty operacyjne są to głównie koszty windykacji, koszty wynikające z poniesienia straty ze sprzedaży lub likwidacji majątku trwałego (w tym aktywów przejętych za długi) oraz wartości niematerialnych i prawnych, koszty dotyczące kar, grzywn i odszkodowań oraz zawiązania pozostałych rezerw.

2.4.6. Inne pozycje wyniku finansowego

2.4.6.1. Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze zawierają: wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenia społeczne i ujmowane są jako koszty w momencie ich poniesienia. Bank rozpoznaje zobowiązanie z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych. Zobowiązanie to prezentowane jest w pozycji „Rezerwy”.

2.4.6.2. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

2.5. Ujęcie, prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych

Ujmowanie transakcji w księgach dla każdej grupy instrumentów finansowych jest dokonywane w dniu rozliczenia transakcji, tj. w dniu, w którym Bank staje się stroną zobowiązań kontraktowych wynikających z danego instrumentu. Dotyczy to także standaryzowanych transakcji kupna lub sprzedaży aktywów finansowych, które wymagają dostarczenia składnika aktywa w okresie wynikającym zwykle z obowiązujących regulacji lub konwencji przyjętych na danym rynku.

Kompensowanie składników aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane w przypadku, gdy Bank posiada ważny i niezależny od przyszłych zdarzeń tytuł prawny do rozliczenia transakcji na bazie kwoty netto. Dodatkowo, jeżeli Bank oraz jej kontrahenci mają intencję do przeprowadzenia kompensaty lub do jednoczesnej realizacji aktywów i zobowiązań finansowych, przy całkowitej eliminacji lub istotnym zmniejszeniu ryzyka kredytowego oraz ryzyka utraty płynności (patrz nota 38 sprawozdania finansowego).

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Do długoterminowych aktywów i zobowiązań finansowych Bank zalicza odpowiednio aktywa i zobowiązania finansowe o terminie zapadalności lub wymagalności powyżej 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego.

2.6. Aktywa finansowe

Klasyfikacja instrumentów finansowych w momencie początkowego ujęcia zależy od ich celu i charakterystyki oraz od intencji kierownictwa w momencie ich nabycia.

Bank klasyfikuje swoje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, aktywa dostępne do sprzedaży, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz kredyty, pożyczki i inne należności.

2.6.1. Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje trzy podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, instrumenty finansowe wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu oraz pochodne instrumenty finansowe, o ile nie zostały przeznaczone na zabezpieczenie zgodnie z definicją MSR 39.

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu obejmują aktywa finansowe nabyte w celu odsprzedaży w bliskim terminie, aktywa finansowe będące częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków oraz aktywa będące instrumentami pochodnymi niestanowiącymi kontraktów gwarancji finansowych ani instrumentów zabezpieczających.

Instrumenty finansowe są wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu tylko w przypadku gdy:

- zastosowanie takiej klasyfikacji eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność co do sposobu wyceny lub co do sposobu ujmowania związanych z nimi zysków lub strat (tzw. niedopasowanie księgowe);
- grupa aktywów finansowych jest zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Banku i zgodnie z przyjętym wewnętrznym systemem raportowania sytuacji tego portfela;
- składnik aktywów finansowych, który jest ujęty łącznie, zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, przy czym wbudowany w ten składnik aktywów finansowych instrument pochodny nie zmienia znacząco wynikających z podstawowej umowy przepływów pieniężnych, a jego wydzielenie jest zabronione.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat w momencie początkowego ujęcia, jak również po początkowym ujęciu wycenia się w wartości godziwej. Skutki wyceny i różnice kursowe dotyczące tej wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat i prezentowane w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych z tego składnika i dokonuje przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności. Rozchód papierów wartościowych jest rozliczany metodą cen średnich.

2.6.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub niebędące:

- pożyczkami i należnościami,
- aktywami finansowymi utrzymywanymi do terminu zapadalności,
- aktywami finansowymi wycenianymi do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży obejmują instrumenty dłużne i kapitałowe, dla których okres utrzymywania nie został określony. Służą one zarządzaniu płynnością lub są nabywane i sprzedawane pod wpływem zmian cen na rynku.

Aktywa finansowe klasyfikowane jako dostępne do sprzedaży wyceniane są do wartości godziwej, z wyjątkiem tych aktywów, gdzie wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, które ujmuje się w cenie nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Skutki zmiany wartości godziwej, z wyłączeniem odpisów z tytułu utraty wartości, rozpoznawane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów aż do momentu wyłączenia składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej, kiedy skumulowany wynik ujmowany jest w rachunku zysków i strat w linii „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

2.6.3. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Bank zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności oraz które nie spełniają definicji pożyczek i należności.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Ze względu na przyjętą politykę Banku i wymogi MSSF UE, która nie zezwala na sprzedaż instrumentów finansowych klasyfikowanych jako utrzymywane do terminu zapadalności, w Banku nie występuje możliwość „zarażenia” portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności w wyniku sprzedaży istotnej części aktywów zakwalifikowanych do tego portfela. Gdyby jednak Bank dokonał takiej sprzedaży, wówczas wszystkie aktywa z tej kategorii są przeklasyfikowane do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz w okresie następujących dwóch lat obrotowych Bank nie może kwalifikować żadnych aktywów finansowych jako utrzymywanych do terminu zapadalności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności ujmuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień rozliczenia transakcji kupna danego składnika aktywów. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych.

Po początkowym ujęciu Bank wycenia te aktywa finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i z uwzględnieniem utraty wartości, a skutki wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat (do wyniku odsetkowego).

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych z tego składnika i dokonuje przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

2.6.4. Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, które nie są notowane na aktywnym rynku, inne niż:

- aktywa finansowe, które Bank zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie (finansowanie udzielone przez Bank klientowi w celu wygenerowania krótkoterminowych zysków; klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu) i te, które Bank zaklasyfikował jako instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu;
- aktywa finansowe wyznaczone przez Bank przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży; lub
- aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty początkowej inwestycji z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu (klasyfikowane są jako dostępne do sprzedaży).

Do kategorii Pożyczek i należności zaliczane są kredyty, pożyczki udzielone bankom oraz klientom włączając skupione wierzytelności oraz inwestycje w nienotowane na aktywnym rynku instrumenty dłużne.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Kredyty i pożyczki są rozpoznawane w momencie wypłaty środków kredytobiorcy.

Po początkowym ujęciu Bank wycenia te aktywa finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i z uwzględnieniem utraty wartości, a skutki wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat.

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych z tego składnika i dokonuje przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności, a także, gdy Bank nie oczekuje dalszych przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów finansowych.

2.7. Reklasyfikacja aktywów finansowych

Składnik aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży Bank może przekwalifikować do kategorii pożyczek i należności, jeżeli składnik ten spełnia definicję pożyczek i należności oraz gdy Bank ma zamiar i możliwość utrzymać dany składnik aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do terminu jego wymagalności, lub do aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności, jeżeli nastąpiła zmiana intencji lub możliwości albo minęły „dwa kolejne lata obrotowe”, o których mowa w notcie 2.6.3. sprawozdania finansowego.

W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży z określonym terminem wymagalności, uprzednie zyski i straty związane z takim składnikiem, które zostały ujęte w innych całkowitych dochodach amortyzuje się i ujmuje w rachunku zysków i strat przez okres pozostały do terminu wymagalności, przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wszelkie różnice pomiędzy nowym zamortyzowanym kosztem i kwotą umorzeniową amortyzuje się przez pozostały okres do terminu wymagalności składnika aktywów przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej, podobnie do amortyzacji premii lub dyskonta.

Bank może przeklasyfikować aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy w przypadku wystąpienia wyjątkowych okoliczności.

Składnik aktywów finansowych jest reklasyfikowany według jego wartości godziwej w dniu reklasyfikacji. Zyski lub straty, które zostały ujęte w rachunku zysków i strat do momentu reklasyfikacji, nie podlegają odwróceniu. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu reklasyfikacji uznaje się odpowiednio za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

2.8. Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień sprawozdawczy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

O utracie wartości składnika lub grupy aktywów finansowych i stratach poniesionych z tego tytułu mowa jest wyłącznie wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości na skutek zajścia wydarzenia lub wydarzeń, które nastąpiły po pierwotnym ujęciu w księgach Banku danego składnika aktywów (tzw. zdarzenie powodujące stratę) oraz gdy to zdarzenie (lub zdarzenia) mają wpływ na dotyczące tego aktywa lub grupy aktywów finansowych przyszłe przepływy pieniężne, które można wiarygodnie oszacować.

Zidentyfikowanie pojedynczego zdarzenia powodującego utratę wartości może nie być możliwe – wówczas utratę wartości będzie determinować łączny efekt kilku zdarzeń. Potencjalne straty oczekiwane w wyniku przyszłych zdarzeń, bez względu na prawdopodobieństwo ich wystąpienia, nie są rozpoznawane.

W oparciu o wymogi MSR 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena oraz zalecenia zawarte w Rekomendacji R Komisji Nadzoru Finansowego, Bank zdefiniował katalog przesłanek utraty wartości dostosowany do profilu działalności Banku.

W zakresie portfela ekspozycji detalicznych Bank zdefiniował następujące przesłanki utraty wartości:

- opóźnienie w spłacie przekraczające 90 dni,
- stwierdzenie wyłudzenia kredytu przez klienta,
- otrzymanie informacji o śmierci kredytobiorcy,
- wypowiedzenie umowy przez Bank,
- kwestionowanie przez kontrahenta istnienia ekspozycji kredytowej na drodze sądowej,
- wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec pożyczkobiorcy,
- pogorszenie wyników analizy scoringowej,
- restrukturyzacja ekspozycji po 90 dniu przeterminowania,
- uzyskanie informacji o problemach finansowych kredytobiorcy.
- blokada limitu dla produktów odnawialnych.

W zakresie portfela ekspozycji korporacyjnych Bank identyfikuje przesłanki utraty wartości przede wszystkim w oparciu o następujące kryteria:

- znaczące trudności finansowe klienta na podstawie negatywnej oceny sytuacji finansowej klienta,
- niedotrzymanie warunków umowy,
- przyznanie kontrahentowi ustępstwa przez Bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych klienta, którego w innym wypadku bank by nie udzielił.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Poprzez ustępstwo rozumie się każdą zmianę warunków umowy wobec klienta doświadczającego problemów finansowych,

- wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji finansowej klienta,
- zanik aktywnego rynku na daną bilansową ekspozycję kredytową ze względu na problemy finansowe emitenta,
- uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego lub bankructwie klienta,
- wypowiedzenie umowy,
- znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej,
- kwestionowanie bilansowej ekspozycji kredytowej przez klienta na drodze postępowania sądowego,
- wniosek banku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec klienta,
- nieznane miejsca pobytu i nieujawniony majątek klienta,
- obniżenie przez uznaną i powszechnie akceptowaną zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej (agencję ratingową) ratingu klienta,
- w makrootoczeniu wystąpiły sygnały mogące mieć negatywny wpływ na ryzyko działalności klienta,
- wystąpiły negatywne wiadomości medialne na temat klienta, inne sygnały, zmiany mogące mieć negatywny wpływ na ryzyko działalności klienta,
- istotna zmiana wartości lub jakości kluczowych zabezpieczeń,
- spadek obrotów przechodzących przez rachunki w Banku,
- dla klientów, którzy zaliczani są do klasy aktywów Instytucje Finansowej - utrata licencji,
- dla klientów, którzy zaliczani są do klasy aktywów rządu i banki centralne – moratorium płatnicze.

Uszczegółowienie przesłanek utraty wartości zostało zawarte w instrukcjach wewnętrznych Banku.

Proces identyfikacji przesłanek utraty wartości dla portfela korporacyjnego wspierany jest przez funkcjonujący w Banku system wczesnego ostrzegania.

Ocena utraty wartości aktywów finansowych odbywa się w ramach procesu analizy indywidualnej oraz analizy grupowej. Analizie indywidualnej podlegają aktywa indywidualnie znaczące określone według kryteriów segmentacji klientów przyjętych przez Bank, oraz wielkości zaangażowania wobec klienta. Analiza grupowa obejmuje natomiast poniższe typy ekspozycji:

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- ekspozycje bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości – ekspozycje poddawane są analizie grupowej pod kątem oszacowania odpisu na poniesione, lecz jeszcze niezidentyfikowane straty (model IBNR),
- ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości indywidualnie nieistotne,
- ekspozycje, dla których w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono utraty wartości.

2.8.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości pożyczek i należności lub aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, kwota odpisu aktualizującego jest równa różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów, a wartością bieżącą szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem nieponiesionych przyszłych strat kredytowych). Do dyskontowania oczekiwanych przepływów pieniężnych wykorzystywana jest co do zasady pierwotna efektywna stopa procentowa kontraktu.

Kalkulacja bieżącej wartości szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących zabezpieczonego składnika aktywów finansowych uwzględnia przepływy pieniężne wynikające z przyjętego zabezpieczenia pomniejszone o koszty jego nabycia i sprzedaży, niezależnie od tego, czy zajęcie jest prawdopodobne czy nie.

Po przeprowadzeniu kalkulacji i ustaleniu wysokości odpisu wartość bilansowa składnika aktywów zostaje zmniejszona poprzez odpis aktualizujący, a kwota odpisu obciąża rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości ewidencjonowane są na odrębnych kontach księgowych. Dla celów bilansowych i ustalenia bieżącej wartości księgowej danego składnika aktywów finansowych są one prezentowane łącznie ze składnikami aktywów finansowych, w przypadku których nastąpiła utrata wartości.

Jeżeli w następnym okresie wysokość odpisu z tytułu utraty wartości zmniejszy się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości (np. z poprawą oceny zdolności kredytowej dłużnika), to uprzednio ujęty odpis jest odwracany, a skutki odwrócenia rozpoznawane są w rachunku zysków i strat. Wartość bilansowa składnika aktywów ustalona w wyniku odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości nie może być wyższa niż wartość, która zostałaby określona według zamortyzowanego kosztu w przypadku, gdyby odpis z tytułu utraty wartości nie został rozpoznany.

Należności nieściągalne, przedawnione lub te, w przypadku których Bank podjął decyzję o zaniechaniu windykacji są spisywane w ciężar odpisów na utratę wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty, jej wysokość jest wykazywana w rachunku zysków i strat w pozostałych przychodach operacyjnych.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.8.1.1. Ekspozycje podlegające analizie indywidualnej

a) Ekspozycje niedetaliczne

Przesłanki utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnych identyfikowane są w ramach standardowego procesu monitorowania portfela kredytowego w zakresie sytuacji finansowej klienta oraz w ramach procesów restrukturyzacji ekspozycji kredytowych wynikających z trudności finansowych klienta.

W przypadku identyfikacji przesłanek utraty wartości kalkulacja odpisów aktualizujących metodą indywidualną polega na porównaniu wartości bilansowej analizowanego zaangażowania kredytowego z wartością oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych do wartości bieżącej pierwotną efektywną stopą procentową kontraktu.

Metoda szacowania przyszłych przepływów pieniężnych oparta jest na określeniu wielkości oczekiwanych przepływów środków pieniężnych wynikających z:

- dobrowolnej spłaty kredytobiorcy,
- realizacji zabezpieczeń.

Odzysk wyznaczany jest w sposób ekspercki w ramach zdefiniowanych przez Bank scenariuszy procesu windykacji oraz założeń związanych z wynikami oceny sytuacji finansowej kredytobiorcy.

W przypadku, gdy łączna zdyskontowana wartość oczekiwanych przepływów pieniężnych z dobrowolnych spłat klienta oraz odzysków z zabezpieczeń jest niższa niż wartość bilansowa ekspozycji kredytowej, wówczas zostaje rozpoznana utrata wartości i zaksięgowany odpis aktualizujący.

Jeżeli w wyniku analizy indywidualnej Bank stwierdzi, że nie wystąpiły obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych lub przesłanki wystąpiły, jednak w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono utraty wartości, to włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości. Aktywa oceniane indywidualnie pod kątem utraty wartości, dla których utrata wartości została rozpoznana nie są włączane do oceny grupowej.

b) Ekspozycje detaliczne

Identyfikacja przesłanek utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnych dokonywana jest na poziomie klienta w toku cyklicznie przeprowadzanej analizy dotyczącej tych zaangażowań.

W przypadku identyfikacji przesłanek utraty wartości odpis aktualizujący wyznaczany jest poprzez porównanie wartości bilansowej analizowanego zaangażowania kredytowego z wartością oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych do wartości bieżącej pierwotną efektywną stopą procentową kontraktu.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Przyszłe przepływy pieniężne z ekspozycji zabezpieczonych ustalane są w oparciu o oczekiwane odzyski z zabezpieczeń. W przypadku ekspozycji niezabezpieczonych brane są pod uwagę szacowane odzyski z ekspozycji.

Utrata wartości zostaje rozpoznana, a odpis aktualizujący zaksięgowany, gdy łączna zdyskontowana wartość oczekiwanych przepływów pieniężnych jest niższa niż wartość bilansowa ekspozycji kredytowej.

Jeżeli przesłanka utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnej nie została rozpoznana, to jest ona włączana do grupy aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości.

2.8.1.2. Ekspozycje podlegające analizie grupowej

W podejściu grupowym identyfikowane są grupy aktywów finansowych o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego, które następnie zbiorczo oceniane są pod kątem utraty wartości.

Podział aktywów finansowych na grupy o podobnych cechach ryzyka kredytowego jest przeprowadzany według stosowanego przez Bank systemu segmentacji uwzględniającego: rodzaj produktu, typ klienta, przeterminowanie należności i inne istotne czynniki. Cechy te mają wpływ na oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych dla określonych grup aktywów, ponieważ wskazują na możliwości spłaty przez dłużników całości ich zobowiązań zgodnie z warunkami umów dotyczących ocenianych aktywów.

Bank stosuje odrębne modele grupowe dla oceny utraty wartości grup ekspozycji bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości oraz ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości:

a) ekspozycje bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości (IBNR)

W przypadku podejścia grupowego stosowanego do ekspozycji bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości kwota utraty wartości jest wyznaczona z wykorzystaniem parametrów: PD (prawdopodobieństwa niewywiązania się dłużnika ze spłaty zobowiązań) oraz LGD (współczynnika straty z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań). W przypadku ekspozycji wobec przedsiębiorstw zamiast parametru PD stosuje się HDR (historyczne wskaźniki odzwierciedlające odsetek zdarzeń niewywiązania się z zobowiązań w danym okresie czasu).

Parametr PD/HDR estymowany jest metodami statystycznymi w oparciu o obserwowany historycznie (z uwzględnieniem najnowszych obserwacji) odsetek kredytów z utratą wartości dla grup o podobnych cechach ryzyka kredytowego. Dla poszczególnych grup parametr PD jest kalkulowany w horyzoncie czasowym odpowiadającym właściwemu dla danej grupy okresowi ujawnienia strat (LIP).

W celu odzwierciedlenia wysokości straty w momencie zidentyfikowania utraty wartości, Bank wyznacza dla poszczególnych grup ekspozycji parametr LGD.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Poniżej przedstawione są najważniejsze informacje na temat kluczowych założeń i sposobu wyznaczania przez Bank parametrów PD, LIP oraz LGD:

- parametr PD oraz LIP – ekspozycje detaliczne:

Do estymacji parametru PD wykorzystywana jest najnowsza, dostępna na moment estymacji historia. PD szacowane jest jako średnia z 6-ciu wskaźników wyrażających odsetek ekspozycji, dla których w ciągu okresu odpowiadającemu LIP od daty obserwacji pojawia się przesłanka utraty wartości (średnia ta jest ważona liczbą ekspozycji z daty obserwacji). Parametry PD aktualizowane są z częstotliwością miesięczną.

Parametr LIP dla kredytów detalicznych, przeterminowanych bez utraty wartości został wyznaczony jako średni czas od momentu wystąpienia przeterminowania do wejścia dłużnika w stan utraty wartości. Dla pozostałych kredytów detalicznych, został wyznaczony w oparciu o przeprowadzone analizy ukierunkowane na określenie momentu wystąpienia zdarzenia, w następstwie którego stwierdzono wejście dłużnika w stan utraty wartości. Na 31 grudnia 2017 przyjęty LIP wynosił odpowiednio 9 miesięcy dla portfela kredytów mieszkaniowych oraz 6 miesięcy dla pozostałych kredytów detalicznych.

- parametr PD/HDR oraz LIP – ekspozycje niedetaliczne:

Parametr HDR/PD wykorzystywany w procesie kalkulacji odpisów przypisywany jest na podstawie oceny wiarygodności kredytowej nadanej klientowi w procesie kredytowym. Ocena wiarygodności kredytowej wynika ze skali ratingowej zdefiniowanej w ramach danego systemu/modelu ratingowego, aktualizacja oceny ratingowej odbywa się co kwartał. Parametry HDR/PD przypisane do poszczególnych klas ratingowych aktualizowane są z częstotliwością roczną.

Parametr LIP dla ekspozycji niedetalicznych wynosi 9 miesięcy i uwzględnia okres od wystąpienia zdarzenia powodującego stratę do nadania statusu utraty wartości. Przy jej wyznaczeniu wzięto pod uwagę funkcjonujące procesy związane z monitorowaniem ekspozycji kredytowych klientów niedetalicznych (częstotliwość weryfikacji i raportowania), jak również analizy indywidualne przeprowadzone na próbie danych dotyczące identyfikacji rzeczywistego momentu wystąpienia zdarzenia.

Dla ekspozycji wobec przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych Bank wyznacza parametr HDR w oparciu o wyniki estymacji statystycznej.

Dla pozostałych ekspozycji niedetalicznych, w tym wobec projektów inwestycyjnych, zakładów ubezpieczeń, jednostek sektora publicznego, z uwagi na to, że brak jest reprezentatywnej próby klientów z rozpoznaną utratą wartości identyfikowanych historycznie, parametr PD wyznaczany jest w oparciu o założenia wewnętrznych systemów ratingowych oraz oczekiwań ekspertów dotyczące poziomu oczekiwanej szkodowości.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- parametr LGD – ekspozycje detaliczne:

Podejście do przypisywania parametru LGD różni się w podziale na ekspozycje zabezpieczone i niezabezpieczone. Parametr LGD dla ekspozycji zabezpieczonych ma na celu odzwierciedlić stratę na skutek nieodzyskania pełnej wartości zabezpieczenia. Dla ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie parametr LGD wyznaczany jest w oparciu o historycznie obserwowane stopy odzysków (RR; recovery rate) na podstawie rzeczywistych danych z procesu sprzedaży zabezpieczeń (bezpośrednio od komorników lub od zewnętrznych agencji pośrednictwa w obrocie nieruchomościami) odnoszonych do ostatniej wykorzystywanej przez Bank (przed datą sprzedaży) wyceny zabezpieczenia.

W przypadku ekspozycji niezabezpieczonych LGD kalkulowane jest na podstawie historycznie obserwowanych odzysków pomniejszonych o koszty, jakie ponosi Bank w celu odzyskania swoich należności, uwzględniając odsetek klientów, którzy w okresie 12 miesięcy od rozpoznania utraty wartości uregulowali zaległość wobec Banku. Estymacja przeprowadzona jest na portfelu rachunków, dla których Bank rozpoznał utratę wartości, przy czym kryterium wyodrębniania jednorodnych grup klientów jest ustanowione na poziomie portfela produktowego oraz liczby miesięcy od momentu zidentyfikowania utraty wartości danego rachunku. Zatem dla danego segmentu produktowego parametr LGD przyjmuje formę krzywej, która rośnie wraz z upływem czasu od momentu zidentyfikowania utraty wartości. Dla portfela ekspozycji bez utraty wartości przypisywany jest parametr agregujący informację o odzyskach występujących na całej przestrzeni założonego okresu odzysku. Ponadto, odzyski są korygowane o historycznie obserwowane wyniki transakcji sprzedaży portfeli należności z utratą wartości oraz cen uzyskanych przez Bank z tych sprzedaży.

- parametr LGD – ekspozycje niedetaliczne:

Parametr LGD przypisywany jest na poziomie pojedynczej ekspozycji kredytowej w oparciu o informacje dotyczące wartości i kategorii zabezpieczenia dostarczonego przez klienta. Na podstawie informacji o kategorii zabezpieczenia przypisywany jest parametr odzwierciedlający oczekiwane przepływy z realizacji zabezpieczenia oraz średni czas, w jakim oczekiwane są odzyski. Wspomniane wyżej parametry wyznaczone są ekspercko. W zależności od poziomu zabezpieczenia indywidualnej ekspozycji, Bank jako źródło odzysku identyfikuje w części zabezpieczonej przepływy z tytułu zabezpieczeń oraz dobrowolne spłaty klienta. W przypadku spłat ze źródeł innych niż realizacja zabezpieczeń, założenia dotyczące oczekiwanego poziomu odzysku oraz czasu, w którym zostanie zrealizowany wyznaczone są w sposób ekspercki. Efektywna wartość parametru LGD przypisana do kontraktu uwzględnia zarówno odzyski z zabezpieczeń, jak i przepływy z innych źródeł, jak również koszt pieniądza w czasie.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

b) Ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości

W odniesieniu do ekspozycji, dla których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, kwota utraty wartości jest wyznaczana metodą grupową w oparciu o oczekiwaną zdyskontowaną kwotę przyszłych przepływów pieniężnych wyznaczaną na podstawie historycznych parametrów strat lub odzysków.

Podejście do wyliczania odpisu z tytułu utraty wartości różni się w podziale na ekspozycje zabezpieczone i niezabezpieczone. W przypadku ekspozycji zabezpieczonych odpis wyznaczany jest jako różnica pomiędzy wartością bilansową ekspozycji i zdyskontowaną wartością oczekiwanych odzysków z zabezpieczeń (uwzględniając średni czas oraz stopę odzysku charakterystyczną dla danego typu zabezpieczenia, wyznaczone w sposób ekspercki). Dodatkowo brane jest pod uwagę prawdopodobieństwo powrotu do regularnej obsługi zadłużenia oraz prawdopodobieństwo ponownego przejścia do kategorii z utratą wartości po odnotowaniu „uzdrowienia”.

W przypadku ekspozycji niezabezpieczonych, założenia dotyczące kalkulacji parametru LGD określone zostały w części dedykowanej opisowi modelu IBNR, przy czym dla ekspozycji z utratą wartości estymowana wartość parametru LGD przypisywana jest z tej części krzywej LGD, która odpowiada indywidualnej dla danego rachunku informacji o liczbie miesięcy od zidentyfikowania utraty wartości.

c) Ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami, bez rozpoznanej utraty wartości

Ekspozycje niedetaliczne ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości, dla których na moment szacowania odpisów utrata wartości nie została rozpoznana, poddawane są analizie grupowej. Podstawę wyznaczenia odpisu tych ekspozycji stanowi wskaźnik pokrycia odpisem indywidualnym w kolejnych okresach po rozpoznaniu przesłanki utraty wartości.

Kalkulacja odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości weryfikowana jest w ramach procesu zarządzania ryzykiem modeli, w związku z tym że stosowane przez Bank modele kalkulacji odpisów oraz estymacji parametrów ryzyka są obciążone ryzykiem jakości danych, założeń, metodologicznym oraz administrowania. W ramach procesu zarządzania ryzykiem modeli przeprowadzana jest ocena jakości procesu administrowania modelami oraz weryfikacja historyczna przyjętych parametrów, która ma na celu zminimalizowanie ryzyka przyjęcia błędnych parametrów. Proces zarządzania ryzykiem modeli nadzorowany jest przez Komitet Walidacji Modeli.

2.8.2. Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży

Jeśli zmniejszenie wartości godziwej aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży ujmowane było w kapitale własnym i występują obiektywne przesłanki utraty wartości tego składnika aktywów, to skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym są przenoszone

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

z kapitału i ujmowane w rachunku zysków i strat, nawet jeśli składnik aktywów finansowych nie został wyłączony ze sprawozdania z sytuacji finansowej Banku.

Kwota skumulowanych strat, która zostaje przeniesiona z kapitału własnego do rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą (pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat).

W przypadku wystąpienia utraty wartości aktywa finansowego klasyfikowanego jako dostępne do sprzedaży, dla którego wcześniej ujęto w kapitałach własnych zwwyżki z przeszacowania do wartości godziwej, wartość odpisu z tytułu utraty wartości najpierw pomniejsza kapitał własny, a następnie – jeżeli kwota uprzednio ujętych zwwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości – różnicę odnosi się do rachunku zysków i strat w pozycji „Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

Odniesionych do rachunku zysków i strat odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych zaliczanych do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży nie odwraca się.

W przypadku instrumentów dłużnych, jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to odpis z tytułu utraty wartości należy odwrócić, a kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

2.9. Inwestycje w jednostkach zależnych

Jednostki zależne to jednostki, w odniesieniu, do których Bank posiada, pośrednio lub bezpośrednio, ponad 50% udziałów w głosach na walnym zgromadzeniu lub wobec których Bank sprawuje kontrolę nad ich działalnością operacyjną.

Bank sprawuje kontrolę na jednostką, w której dokonano inwestycji, wtedy i tylko wtedy, gdy Bank jednocześnie:

- sprawuje władzę na jednostką, w której dokonano inwestycji,
- z tytułu swojego zaangażowania w jednostce, w której dokonano inwestycji, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do zmiennych wyników finansowych, oraz
- posiada możliwość wykorzystania sprawowanej władzy nad jednostką, w której dokonano inwestycji do wywierania wpływu na wysokość swoich wyników finansowych.

Inwestycje w jednostki zależne ujmowane są w kwocie poniesionych kosztów, pomniejszonych o ewentualną utratę wartości. W przypadku wystąpienia utraty wartości inwestycji w jednostkach zależnych wartość odpisu z

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

tytułu utraty wartości ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

2.10. Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu

Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej umownej cenie.

Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu (sell buy back, repo) na moment zawarcia ujmuje się w „Zobowiązaniach wobec banków” lub „Zobowiązaniach wobec klientów”, w zależności od kontrahenta transakcji.

Transakcje zakupu papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odsprzedaży (buy sell back, reverse repo) prezentowane są w aktywach: jako „Należności od banków” lub „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”, w zależności od kontrahenta transakcji.

Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu wyceniane są analogicznie do pozostałych pozycji prezentowanych w danej grupie aktywów lub pasywów. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszt/przychód odsetkowy i rozliczana w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Bank dokonuje oceny, w jakim stopniu ryzyko i korzyści związane z aktywem pozostają w Banku. Papiery wartościowe będące składnikiem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej i podlegają wycenie według zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych.

2.11. Pochodne instrumenty finansowe

2.11.1. Ujęcie i wycena

Instrumenty pochodne klasyfikowane są jako instrumenty przeznaczone do obrotu i prezentowane w odrębnej pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, po stronie aktywów bądź pasywów. Instrumenty pochodne wyceniane są w wartości godziwej, bez uwzględniania kosztów transakcji, które będą poniesione przy ich sprzedaży. Instrument pochodny jest aktywem, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem – gdy jego wartość godziwa jest ujemna.

Najlepszą podstawą do wyznaczenia wartości godziwej instrumentu finansowego przy początkowym ujęciu jest cena transakcyjna (tj. wartość godziwa uiszczonej lub otrzymanej zapłaty). W pozostałych przypadkach jest to wartość godziwa określona na podstawie modelu wyceny, bazującego na danych pozyskanych

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

z aktywnego rynku. Wykorzystywane przez Bank techniki bazują między innymi na modelach zdyskontowanych przepływów pieniężnych, krzywych dochodowości oraz uznanych modelach wyceny opcji.

Zmiany wartości godziwej ujmowane są w rachunku zysków i strat – wartość tę zalicza się do wyniku z tytułu instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej (za wyjątkiem odmiennego sposobu ujęcia w przypadku stosowania rachunkowości zabezpieczeń – por. nota 2.11.3. sprawozdania finansowego). Kwoty bazowe transakcji pochodnych wykazane są jako pozycje pozabilansowe od dnia zawarcia transakcji przez cały okres ich trwania.

2.11.2. Wbudowane instrumenty pochodne

Wbudowane instrumenty pochodne są składnikiem instrumentu złożonego zawierającego również umowę zasadniczą niebędącą instrumentem pochodnym, która sprawia, iż część przepływów pieniężnych wynikających z instrumentu łącznego zmienia się w sposób podobny do przepływów wynikających z samodzielnie występującego instrumentu pochodnego, np. w oparciu o stopę procentową, kurs walutowy, indeks kredytowy lub indeks cen, cenę instrumentu finansowego, rating kredytowy lub inną zmienną – pod warunkiem, że zmienna ta nie jest specyficzna dla żadnej ze stron kontraktu.

Oceny czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny dokonuje się na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne.

Instrument pochodny wykazywany jest odrębnie, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- złożony instrument nie jest wyceniany w wartości godziwej, ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat,
- charakter ekonomiczny wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem ekonomicznym umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiadałaby cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego.

Wydzielone instrumenty wbudowane są wyceniane na zasadach obowiązujących dla instrumentów pochodnych, natomiast umowa zasadnicza – zasad rachunkowości mających zastosowanie do konkretnych umów.

Wycena prezentowana jest w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej wydzielonych wbudowanych instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Bank zalicza do tej kategorii instrumenty wbudowane w lokaty strukturyzowane.

2.11.3. Rachunkowość zabezpieczeń

Bank może wykorzystywać pochodne instrumenty finansowe w celu zabezpieczenia przed ryzykiem walutowym oraz ryzykiem stóp procentowych wynikającym z działalności operacyjnej, finansowej i inwestycyjnej. W tym celu Bank posługuje się relacjami zabezpieczającymi wartość godziwą (fair value hedge) i relacjami zabezpieczającymi przepływy pieniężne (cash flow hedge).

2.11.3.1. Kryteria

Rachunkowość zabezpieczeń stosowana jest przez Bank, gdy spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, jak również zdefiniowano cel zarządzania ryzykiem przez jednostkę oraz strategię ustanawiania zabezpieczeń. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, pozycji lub transakcji zabezpieczanej, charakter zabezpieczanego ryzyka, a także sposób, w jaki jednostka będzie oceniała efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub zmian przepływów pieniężnych pozycji zabezpieczanej związanych z zabezpieczanym ryzykiem,
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- w przypadku zabezpieczeń przepływów pieniężnych planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia jest wysoce prawdopodobna oraz będzie stanowić ekspozycję narażoną na zmiany przepływów pieniężnych, co w rezultacie będzie miało wpływ na rachunek zysków i strat,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, tj. wartość godziwa lub przepływy pieniężne związane z pozycją zabezpieczaną wynikające z zabezpieczanego ryzyka oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego mogą być wiarygodnie wycenione,
- zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

Bank wyznacza pewne instrumenty pochodne jako zabezpieczające wartość godziwą lub zabezpieczające przepływy pieniężne. W momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznacza się i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem w Banku oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

lub transakcji oraz charakter zabezpieczanego ryzyka. Bank dokumentuje również w momencie ustanowienia zabezpieczenia i na bieżąco ocenę efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej.

2.11.3.2. Zabezpieczenie wartości godziwej

Zabezpieczenie wartości godziwej jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmianami wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania bądź uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zyski lub straty wynikające z przeszacowania instrumentu zabezpieczającego do wartości godziwej (dla pochodnego instrumentu zabezpieczającego) lub komponent walutowy jego wartości bilansowej (dla instrumentów finansowych innych niż instrumenty pochodne) wykazuje się w rachunku zysków i strat.

W przypadku pozycji zabezpieczanej, którą w innych okolicznościach wycenia się według zamortyzowanego kosztu, zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat.

W przypadku pozycji zabezpieczanej, którą są aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, zyski lub straty wynikające z zabezpieczanego ryzyka są ujmowane w rachunku zysków i strat.

Różnica pomiędzy zmianą wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego a zmianą wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego, stanowiąca wynik nieefektywności relacji zabezpieczającej ujmowana jest w rachunku zysków i strat w pozycji "Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany".

2.11.3.3. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją i które mogłyby wpływać na rachunek zysków i strat.

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywną część zabezpieczenia ujmowane są bezpośrednio w pozostałych dochodach całkowitych. Kwoty odniesione bezpośrednio na pozostałe dochody całkowite przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym samym okresie lub okresach, w których zabezpieczana planowana transakcja wywiera wpływ na rachunek zysków i strat. Część nieefektywną zabezpieczenia ujmuje

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

2.11.3.4. **Zaprzestanie stosowania rachunkowości zabezpieczeń**

Bank zaprzestaje stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń, gdy:

- instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, rozwiązany lub wykonany – w takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym przepływy pieniężne odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria rachunkowości zabezpieczeń – w takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym przepływy pieniężne odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- zaprzestano oczekiwać realizacji planowanej transakcji (w przypadku zabezpieczenia przepływów pieniężnych) – w takim przypadku wszystkie skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- Bank unieważnia powiązanie zabezpieczające – w takim przypadku wszystkie skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat (chyba że zabezpieczenie przepływów pieniężnych dotyczyło realizacji planowanej transakcji – wtedy skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji lub do momentu gdy zaprzestano oczekiwać realizacji planowanej transakcji, kiedy to reklasyfikuje się je do rachunku zysków i strat).

Za wygaśnięcie lub rozwiązanie instrumentu zabezpieczającego nie uważa się zastąpienia jednego instrumentu zabezpieczającego drugim lub przedłużenia terminu ważności danego instrumentu zabezpieczającego, jeśli takie zastąpienie lub przedłużenie terminu stanowi część udokumentowanej strategii zabezpieczania przyjętej przez jednostkę.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.12. Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe są klasyfikowane do kategorii: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz pozostałe zobowiązania finansowe.

Bank decyduje o klasyfikacji zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

Do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy zaliczane są pochodne instrumenty finansowe. Pochodne instrumenty finansowe wyceniane są do wartości godziwej poprzez wynik finansowy (chyba że są wyznaczonymi i efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi; por. nota 2.11.3. sprawozdania finansowego).

Do kategorii pozostałych zobowiązań finansowych klasyfikowane są zobowiązania inne niż wycenianie w wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do wyniku finansowego, obejmujące głównie zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych, klientów oraz zobowiązania podporządkowane. W momencie początkowego ujęcia taki składnik zobowiązań finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do emisji składnika zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej.

2.13. Zobowiązania warunkowe

W ramach działalności operacyjnej Bank zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Banku, lub
- obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Główne zobowiązania pozabilansowe Banku to przyznane linie kredytowe, a także udzielone gwarancje finansowe, które wymagają od wystawcy dokonania wyspecyfikowanych wypłat pokrywających stratę poniesioną przez posiadacza z powodu niedokonania przez określonego dłużnika płatności w terminie zgodnym z warunkami instrumentu dłużnego. Tego rodzaju gwarancji finansowych Bank udziela innym

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

bankom, instytucjom finansowym i innym organizacjom w imieniu klientów w celu zabezpieczenia kredytów, linii kredytowych i innych bankowych narzędzi finansowania.

W momencie początkowego ujęcia, gwarancje finansowe wycenia się w wartości godziwej na dzień udzielenia gwarancji. Po początkowym ujęciu zobowiązania Banku wynikające z takich gwarancji wycenia się według wartości wyższej z: wartości oczekiwanej kwoty wypływu środków oraz początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach o skumulowane odpisy amortyzacyjne.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy. Rezerwa z tytułu zobowiązań pozabilansowych wyliczana jest w oparciu o ustanowiony limit i możliwą do odzyskania kwotę należności rozumianą jako bieżącą wartość szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dyskontowanych za pomocą rynkowych stóp procentowych. Przyszłe przepływy dotyczące zobowiązań pozabilansowych oblicza się na podstawie dostępnego limitu oraz terminu odpowiadającego końcowej dacie tego zobowiązania i prawdopodobieństwa wypływu środków z Banku.

W zobowiązaniach pozabilansowych Bank prezentuje również gwarancje niefinansowe, np. gwarancje właściwego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe, rękojmie i akredytywy typu „standby” dotyczące poszczególnych transakcji.

2.14. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu

Bank decyduje o klasyfikacji składnika aktywów finansowych w momencie jego początkowego ujęcia. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się co do zasady w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu Bank wycenia do wartości godziwej aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.

Do wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej, dla których istnieje aktywny rynek, wykorzystuje się ceny rynkowe publikowane przez rzetelne i wiarygodne źródła, np. serwis Reuters, Bloomberg, GPW, itp. Instrumenty finansowe wyceniane są względem cen ogłaszanych w wymienionych wyżej serwisach, przyjmując dla aktywów stronę BID. Do wyceny instrumentów finansowych stosowane są:

- ceny zamknięcia rynku dla rynków regulowanych,
- ceny fixingowe dla rynku OTC,
- ceny podawane przez pośredników (Brokerów) dla rynku OTC w przypadku braku cen fixingowych.

W przypadku, gdy nie jest dostępna wiarygodna cena rynkowa instrumentu finansowego, wycena przeprowadzana jest w oparciu o cenę teoretyczną zbudowaną na podstawie modelu krzywej dochodowości. Model krzywej dochodowości oparty jest na notowaniach rynkowych z rynku pieniężnego oraz kontraktów swap dla poszczególnych walut. Model wyceny zawiera elementy korekty o ryzyko kredytowe.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

W odniesieniu do kapitałowych instrumentów finansowych, które nie są notowane na aktywnym rynku, Bank nie dokonuje ich wyceny do wartości godziwej, ponieważ ich wiarygodna wycena nie jest możliwa. Instrumenty te wyceniane są według kosztu nabycia pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości.

Po początkowym ujęciu Bank wycenia według zamortyzowanego kosztu aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności oraz pożyczki i należności.

Metoda zamortyzowanego kosztu jest metodą ustalenia wartości instrumentu finansowego, poprzez ujęcie wartości, w jakiej instrument finansowy został wyceniony w momencie początkowego ujęcia, pomniejszenie jej o spłaty kwoty kapitału, powiększenie lub pomniejszenie o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic między wartością początkową, a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszenie jej o odpisy z tytułu utraty wartości.

2.15. Wyłączenie instrumentów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub gdy Bank przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, lub gdy Bank zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów poza Bank.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Bank ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- jeżeli Bank przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej i jednocześnie odrębnie rozpoznaje jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Bank lub powstałe podczas tego transferu,
- jeżeli Bank zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej,
- jeżeli Bank nie przenosi ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, Bank ustala, czy zachował kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku do wysokości wynikającej z kontynuowanego zaangażowania, a w przypadku braku kontroli składnik aktywów finansowych jest

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

wyłączany i jednocześnie odrębnie rozpoznawane są jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Bank lub powstałe podczas tego transferu.

Bank wyłącza ze swojego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś.

2.16. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne są nieposiadającymi formy fizycznej, ale możliwymi do zidentyfikowania niepieniężnymi składnikami majątkowymi kontrolowanymi przez Bank, które spowodują w przyszłości wpływ do Banku korzyści ekonomicznych powiązanych bezpośrednio z tymi aktywami.

Do wartości niematerialnych Bank zalicza w szczególności:

- licencje na oprogramowanie komputerowe,
- autorskie prawa majątkowe do oprogramowania komputerowego lub innego dzieła,
- koszty zakończonych prac rozwojowych,
- bazę relacji z klientami.

Do 31 marca 2017 roku Bank zaliczał do wartości niematerialnych także markę Polbank.

Składnik wartości niematerialnych i prawnych Banku w początkowym ujęciu wycenia się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia.

W przypadku oprogramowania komputerowego, jako wartości niematerialnej, cena nabycia lub koszt wytworzenia obejmuje:

- cenę zakupu licencji lub autorskich praw majątkowych, należną dostawcy, pomniejszoną o udzielone rabaty i upusty, a powiększoną o cło i podatek akcyzowy od importu oraz podatek od towarów i usług nie podlegający odliczeniu,
- wszystkie inne dające się bezpośrednio przyporządkować nakłady lub koszty związane z dostosowaniem nabytego oprogramowania do używania lub z jego wytworzeniem we własnym zakresie, zgodnie z przeznaczeniem planowanym przez Bank, naliczone od dnia nabycia lub od dnia rozpoczęcia wytwarzania do dnia przekazania oprogramowania do używania.

Do bezpośrednich nakładów lub kosztów zalicza się w szczególności:

- koszty konsultacji zewnętrznych,
- koszty uruchomienia i testów sprawdzających działanie programów komputerowych,
- koszty świadczeń pracowniczych pracowników Banku, w odniesieniu do nabytego lub wytworzonego oprogramowania wskazanego w ramach danego projektu IT, poniesione wyłącznie w związku z jego

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

dostosowaniem do wymogów Banku lub wytworzeniem we własnym zakresie. Do kosztów tych zalicza się krótkoterminowe świadczenia pracownicze (koszty osobowe) pracowników obejmujące: wynagrodzenia zasadnicze, godziny nadliczbowe, premie, które można odnieść do danego oprogramowania, pozostałe świadczenia pracownicze powiązane z powyższymi.

Koszty związane z bieżącym utrzymaniem wartości niematerialnych odnoszone są do rachunku zysków i strat z chwilą poniesienia.

Po początkowym ujęciu składnik wartości niematerialnych wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia (koszt historyczny) pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości (model ceny nabycia lub kosztu wytworzenia).

Umorzenia dokonuje się przez szacowany okres użyteczności danego składnika aktywów. Zakumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, wynikają z przeprowadzanych testów na utratę wartości (w przypadku zidentyfikowania istotnych przesłanek utraty wartości podczas okresowych przeglądów wartości niematerialnych).

Nie dokonuje się odpisów amortyzacyjnych składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, podlegają one testom na utratę wartości na każdy dzień sprawozdawczy.

Przeгляdu, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości dokonuje się na każdy dzień sprawozdawczy. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne” w okresie, którego dotyczy, jeżeli wartość księgowa wartości niematerialnej przekracza jej wartość odzyskiwalną. Odpis ten może ulec odwróceniu, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgowa składnika aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą miałby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Zyski lub straty ze sprzedaży wartości niematerialnych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

Okresy amortyzacji stosowane co do zasady dla podstawowych kategorii wartości niematerialnych i prawnych wynoszą:

Marka Polbank	nieokreślony okres
Wartość firmy	nieokreślony okres
Relacje klientowskie	wartość związana z kredytami - 10 lat wartość związana z klientami - 5 lat
Oprogramowanie komputerowe	5-10 lat

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.16.1. Koszty zakończonych prac rozwojowych

W obszarze działań informatycznych Banku koszty związane z:

- etapem prac badawczych prowadzonego przedsięwzięcia IT odnoszone są w koszty bieżące z chwilą poniesienia.
- etapem prac rozwojowych, jeżeli spełnią warunki kwalifikacji, będą ujmowane jako wartości niematerialne, a ich okres amortyzacji równy będzie okresowi ekonomicznej użyteczności aktywowanych prac rozwojowych.

W roku 2017 Bank nie wytwarzał we własnym zakresie oprogramowania komputerowego na własne potrzeby.

2.16.2. Inne wartości niematerialne

Do wartości niematerialnych zalicza się przede wszystkim:

- zakupione licencje na oprogramowanie komputerowe, które aktywuje się w wysokości ceny nabycia, tj. kosztów poniesionych na zakup i dostosowanie nabytego konkretnego oprogramowania komputerowego do używania zgodnie z wymogami Banku,
- nabyte autorskie prawa majątkowe do wdrażanego oprogramowania,
- licencje lub autorskie prawa majątkowe do dzieł innych niż oprogramowanie.

Amortyzację wartości niematerialnych nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia jego wartości początkowej przez okres użytkowania, który wynosi co do zasady od 5 do 10 lat.

2.17. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe po początkowym ujęciu wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia (koszt historyczny) pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości (model ceny nabycia lub kosztu wytworzenia).

Umorzenia dokonuje się przez szacowany okres użyteczności danego składnika aktywów. Zakumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, wynikają z przeprowadzanych testów na utratę wartości (w przypadku zidentyfikowania istotnych przesłanek utraty wartości podczas okresowych przeglądów rzeczowych aktywów trwałych).

Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem i przystosowaniem do używania lub wytworzeniem danych aktywów.

Ulepszenia w obcych środkach trwałych ponoszone są głównie na dostosowanie do potrzeb Banku wynajmowanych lokali z przeznaczeniem na placówki obsługi klientów.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego składnika rzeczowych aktywów trwałych lub ujmuje jako odrębny składnik tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi dodatkowy wpływ korzyści ekonomicznych dla Banku, które można przyporządkować danemu składnikowi rzeczowych aktywów trwałych, zaś cenę nabycia lub koszt wytworzenia danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć.

Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Amortyzację składników rzeczowych aktywów trwałych nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej, pomniejszonej o wartość końcową, jeżeli występuje i jest istotna, na przestrzeni szacunkowego okresu ich użytkowania.

Okresy amortyzacji stosowane co do zasady dla podstawowych kategorii rzeczowych aktywów trwałych wynoszą:

Ulepszenia w obcych środkach trwałych (w budynkach lub lokalach)	12 lat lub w okresie trwania umowy najmu, w zależności który okres jest dłuższy
Urządzenia techniczne i maszyny	3 - 10 lat
Składniki zaliczane do grupy "Środków transportu"	10 lat
Komputery	3 - 8 lat
Pozostałe środki trwałe	3 - 10 lat

Przyjęte okresy użytkowania weryfikowane są, co najmniej raz w roku.

Przeгляdu, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości środków trwałych dokonuje się raz w roku. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne” w okresie, którego dotyczy, jeżeli wartość księgową składnika aktywów przekracza jego wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgową aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą miałyby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Zyski lub straty ze sprzedaży środków trwałych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.18. Leasing

Bank jest stroną umów leasingowych, na podstawie których przyjmuje do odpłatnego użytkowania środki trwałe na uzgodniony okres. Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Bank jest zakres, w jakim ryzyko i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

Umowy leasingowe, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę klasyfikowane są jako umowy leasingu finansowego.

Przedmiot leasingu finansowego jest ujmowany w aktywach Banku jako środek trwały w kwocie równej mniejszej z: wartości godziwej przedmiotu leasingu lub wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Jednocześnie Bank rozpoznaje zobowiązanie w tej wartości.

Opłaty leasingowe są dzielone między zmniejszenie salda zobowiązania (w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek leasingowych od pozostałego do spłaty zobowiązania) i koszty opłat leasingowych. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat. Aktywa trwałe będące przedmiotem umowy leasingu finansowego są amortyzowane w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jeżeli brak jest uzasadnionej pewności, iż po zakończeniu umowy leasingu finansowego, nastąpi przeniesienie własności przedmiotu leasingu, aktywa amortyzuje się przez okres krótszy z: okresu wynikającego z umowy leasingowej lub szacowanego okresu użyteczności ekonomicznej aktywa.

Umowy leasingowe, na mocy których nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu klasyfikowane są jako umowy leasingu operacyjnego.

Całość opłat z tytułu leasingu operacyjnego (w tym raty leasingowe) jest ujmowana jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

2.19. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Do środków pieniężnych oraz ich ekwiwalentów na potrzeby sprawozdania z przepływów środków pieniężnych zaliczane są płynne aktywa krótkoterminowe (do 3 miesięcy od daty sprawozdawczej), które nie są narażone na ryzyko istotnej zmiany wartości, takie jak:

- kasa i środki w Banku Centralnym,
- środki na rachunkach nostro oraz lokaty międzybankowe o terminach zapadalności do 3 miesięcy.

Ekwiwalenty środków pieniężnych służą realizacji krótkoterminowych obciążeń pieniężnych i nie mają na celu działalności inwestycyjnej lub innej.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.20. Rezerwy

Rezerwy tworzone są, gdy na Banku ciąży istniejący obowiązek świadczenia (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wykorzystania już posiadanych lub przyszłych aktywów Banku oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej, która odzwierciedla koszt pieniądza dla Banku (może to być stopa wolna od ryzyka) oraz przy uwzględnieniu ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

Bank tworzy w szczególności rezerwy:

- na bieżące zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy, jak również rezerwy związane z długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi wyceniane metodą aktuarialną,
- na skutki toczącego się postępowania sądowego,
- na koszty restrukturyzacji.

Rezerwy na bieżące zobowiązania tworzone są w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych lub ogólnych kosztów administracyjnych. Na dzień, w którym nastąpiło zmniejszenie lub ustanie ryzyka uzasadniającego ich utworzenie, niewykorzystane rezerwy są co do zasady odnoszone w pozostałe przychody operacyjne Banku.

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione są następujące warunki:

- Bank posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji (który określa co najmniej działalność lub część działalności, której ten plan dotyczy, podstawowe lokalizacje, które zostaną nim objęte, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników, którzy mają uzyskać odszkodowania w zamian za zakończenie stosunku pracy, kwotę nakładów, które będą poniesione oraz termin, w jakim plan zostanie wdrożony) oraz
- Bank rozpoczął wdrażanie planu lub ogłosił główne elementy planu zainteresowanym stronom (czym wzbudził oczekiwania stron, których plan dotyczy, co do planowanych działań restrukturyzacyjnych).

Bank ustala wysokość rezerwy na koszty restrukturyzacji na podstawie najlepszych dostępnych oszacowań bezpośrednich nakładów wynikających z restrukturyzacji, a niezwiązanych z bieżącą działalnością Banku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.21. Kapitały

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

Kapitał podstawowy obejmuje zarejestrowany kapitał akcyjny. Wartość kapitału zaprezentowana w sprawozdaniu finansowym odpowiada wartości kapitału zakładowego Banku i wykazana jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru sądowego.

Do kapitałów własnych zaliczane są również: niepodzielony wynik finansowy, który składa się z niepodzielonego wyniku roku bieżącego oraz wyniku lat poprzednich, a także następujące pozycje:

- kapitał zapasowy, powstały ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej oraz tworzony z odpisów z zysku. Na kapitał zapasowy przekazuje się przynajmniej 8% zysku za dany rok obrotowy, dopóki kapitał ten nie osiągnie co najmniej jednej trzeciej wysokości kapitału zakładowego,
- fundusz ogólnego ryzyka bankowego;
- pozostałe kapitały rezerwowe tworzone z odpisów z zysku, przeznaczone, zgodnie ze statutem Banku, na pokrycie strat bilansowych,
- kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży,
- część efektywną relacji zabezpieczających przepływy pieniężne.

2.22. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy od osób prawnych obejmuje podatek bieżący i odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat.

Podatek bieżący obliczany jest w oparciu o wynik księgowy brutto skorygowany o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty nieuznawane przez przepisy podatkowe za koszty uzyskania przychodu oraz o koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi. Ponadto dla celów podatkowych wynik księgowy brutto koryguje się o przychody i koszty z lat ubiegłych zrealizowane dla celów podatkowych w danym okresie sprawozdawczym oraz odliczenia od dochodu.

Przy ustalaniu odroczonego podatku dochodowego uwzględnia się wartość aktywów i rezerwy na odroczony podatek na dzień sprawozdawczy rozpoczynający i kończący okres sprawozdawczy. Wartość odroczonego podatku dochodowego na dzień sprawozdawczy ustala się z zastosowaniem metody bilansowej jako zmianę stanu pozycji bilansowych - aktywów i rezerw na odroczony podatek dochodowy.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Z uwagi na odmiennosc momentu uznania przychodu za osiągnięty lub kosztu za poniesiony w rozumieniu przepisów prawa bilansowego i podatkowego Bank tworzy rezerwę oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań, a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego, przeliczoną odpowiednią stawką podatkową.

Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub (w przypadku skutków wyceny aktywów finansowych odnoszonych na inne dochody całkowite) w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w pozycji „Pozostałe dochody całkowite”. Bank tworzy rezerwę na podatek odroczony w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych.

Kwoty podatku odroczonego oblicza się w wysokości stawki podatkowej, która według przewidywań będzie stosowana wówczas, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub zobowiązanie rozliczone, przyjmując za podstawę stawki podatkowe i przepisy podatkowe, obowiązujące na koniec okresu sprawozdawczego lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na koniec okresu sprawozdawczego. Aktywa z tytułu podatku odroczonego i rezerwy na podatek odroczony nie podlegają dyskontowaniu.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.23. Pozostałe pozycje

Pozycja „Inne aktywa” obejmuje przede wszystkim:

- koszty zapłacone z góry, a dotyczące późniejszych okresów sprawozdawczych,
- przychody do otrzymania,
- aktywa przejęte za długi,
- nierozliczone transakcje klientowskie.

Koszty zapłacone z góry ujmuje się w księgach rachunkowych w momencie ich zapłaty kontrahentowi i rozlicza w czasie do rachunku zysków i strat metodą liniową, przez okres którego dotyczy zapłacona kwota kosztów.

Aktywa przejęte za długi wykazuje się według ich wartości godziwej.

Pozycja „Pozostałe zobowiązania” obejmuje przede wszystkim:

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- nierozliczone transakcje klientowskie,
- rozliczenia międzyokresowe kosztów,
- przychody przyszłych okresów.

Pozycja nierozliczone transakcje klientowskie składa się z nierozliczonego na dzień sprawozdawczy salda zobowiązań wobec banków. Rozliczenia te przeprowadzane są za pośrednictwem Krajowej Izby Rozliczeniowej (KIR).

„Rozliczenia międzyokresowe kosztów” stanowią koszty do zapłacenia głównie z tytułu gospodarki własnej, nieudokumentowane fakturą zakupu. Koszty te dotyczą bieżącego okresu sprawozdawczego i ujmowane są w księgach rachunkowych w momencie wykonania usługi lub dostawy, tj. powstania zobowiązania. Są płatne w późniejszym okresie w momencie otrzymania faktur od dostawców.

Pozycja „przychody przyszłych okresów” obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.24. Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów

2.24.1. Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane i zastosowane przez Bank od 1 stycznia 2017 w zakresie, który dotyczył działalności Banku

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis zmian
Inicjatywa dotycząca ujawnień (Zmiany do MSR 7 Sprawozdanie z przepływów pieniężnych)	Styczeń 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 lub później	Tak	Zmiany przewidują przedstawianie przez jednostki ujawnień umożliwiających użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę zmian wartości zobowiązań powstałych w ramach działalności finansowej, w tym zarówno zmian wynikających z przepływów pieniężnych jak i zmian o charakterze niepieniężnym. Jednym ze sposobów na spełnienie powyższych wymogów jest umieszczenie uzgodnienia sald otwarcia i zamknięcia zobowiązań powstałych w ramach działalności finansowej. Powyższe zmiany nie miały znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
Ujmowanie aktywów z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat (Zmiany do MSR 12 Podatek dochodowy)	Styczeń 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 lub później	Tak	Zmiany wyjaśniają, między innymi, że niezrealizowane straty powiązane z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej w sprawozdaniach finansowych, dla których wartością podatkową jest ich początkowy koszt, mogą powodować powstanie ujemnych różnic przejściowych. Powyższe zmiany miały znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

2.24.2. Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane, ale jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Bank

Następujące standardy i interpretacje zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, a nie weszły jeszcze w życie:

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
MSSF 9 Instrumenty finansowe (2014)	Lipiec 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Tak	Opis wpływu MSSF 9 na sprawozdanie finansowe Banku został zaprezentowany poniżej.
MSSF 14 Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe	Styczeń 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Nie	Ten przejściowy standard: - zezwala jednostkom stosującym MSSF po raz pierwszy na kontynuowanie dotychczasowych zasad ujmowania aktywów i zobowiązań regulacyjnych zarówno przy pierwszym zastosowaniu MSSF jak i w sprawozdaniach finansowych za późniejsze okresy; - wymaga aby jednostki prezentowały aktywa i zobowiązania regulacyjne oraz ich zmiany w odrębnych pozycjach w sprawozdaniach finansowych; oraz - wymaga szczegółowych ujawnień umożliwiających określenie rodzaju oraz ryzyk związanych z regulowanymi stawkami w związku z którymi rozpoznano aktywa i zobowiązania regulacyjne zgodnie z tym przejściowym standardem. Z uwagi na zakres działalności Banku MSSF 14 nie ma zastosowania.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
MSSF 15 Przychody z umów z klientami oraz Zmiany do MSSF 15: Data wejścia w życie MSSF	Maj 2014/ wrzesień 2015	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Tak	Standard ten zawiera zasady, które zastąpią większość szczegółowych wytycznych w zakresie ujmowania przychodów istniejących obecnie w MSSF. W szczególności, w wyniku przyjęcia nowego standardu przestaną obowiązywać MSR 18 Przychody, MSR 11 Umowy o usługę budowlaną oraz związane z nimi interpretacje. Zgodnie z nowym standardem jednostki będą stosować pięciostopniowy model, aby określić moment ujęcia przychodów oraz ich wysokość. Model ten zakłada, że przychody powinny być ujęte wówczas, gdy (lub w stopniu, w jakim) jednostka przekazuje klientowi kontrolę nad towarami lub usługami, oraz w kwocie, do jakiej jednostka oczekuje być uprawniona. Zależnie od spełnienia określonych kryteriów, przychody są: - rozkładane w czasie, w sposób obrazujący wykonanie umowy przez jednostkę, lub- ujmowane jednorazowo, w momencie, gdy kontrola nad towarami lub usługami jest przeniesiona na klienta. Standard zawiera nowe wymagania dotyczące ujawnień, zarówno ilościowych jak i jakościowych, mających na celu umożliwienie użytkownikom sprawozdań finansowych zrozumienie charakteru, kwoty, momentu ujęcia i niepewności odnośnie przychodów i przepływów pieniężnych wynikających z umów z klientami. Bank dokonał analizy wpływu nowego standardu MSSF 15 Przychody z umów z kontrahentami. Powyższe zmiany nie będą miały wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Wyjaśnienia do MSSF 15 Przychody z umów z klientami	Kwiecień 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Tak	Zmiany do MSSF 15 wyjaśniają niektóre wymogi Standardu oraz zawierają szereg uproszczeń w zakresie okresu przejściowego dla jednostek, które wdrażają nowy Standard. Zmiany wyjaśniają, w jaki sposób należy: - Dokonywać identyfikacji zobowiązań umownych (obietnicy przeniesienia towarów lub usług); - Określać czy spółka działa we własnym imieniu dostarczając towary lub świadcząc usługi czy działa jako agent (jest odpowiedzialna za zorganizowanie dostarczenia towarów lub świadczenia usług); oraz - Określać, czy przychód z udzielenia licencji powinien być ujęty jednorazowo czy rozłożony w czasie. Ponadto zmiany zawierają dwa dodatkowe uproszczenia, których celem jest ułatwienie spółkom pierwszego zastosowania Standardu oraz redukcja związanego z nim kosztu. Bank dokonał analizy wpływu nowego standardu MSSF 15 Przychody z umów z kontrahentami. Powyższe zmiany nie będą miały wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
Sprzedaz lub Przekazanie Aktywów Pomędzy Inwestorem a Spółką Stowarzyszoną lub Wspólnym Przedsięwzięciem (Zmiany do MSSF 10 Skonsolidowane Sprawozdania Finansowe oraz do MSR 28 Jednostki Stowarzyszone)	Wrzesień 2014	Termin odłożony na czas nieokreślony	Nie	Zmiany usuwają istniejącą niespójność między wymaganiami MSSF 10 oraz MSR 28 w kwestii ujmowania utraty kontroli nad spółką zależną, która wnoszona jest do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia. Podczas gdy MSR 28 ogranicza zysk lub stratę wynikającą z wniesienia aktywów niepieniężnych do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów w tej jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, MSSF 10 nakazuje rozpoznanie całego zysku lub straty na utracie kontroli nad jednostką zależną. Zmiany wymagają ujęcia całości zysku lub straty w przypadku, gdy przeniesione aktywa spełniają definicję przedsięwzięcia w rozumieniu

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
MSSF 3				Połączenia Jednostek Gospodarczych (niezależnie czy przedsięwzięcie ma formę jednostki zależnej czy też nie). Częściowe rozpoznanie zysku lub straty (do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów) nastąpi w przypadku, gdy transakcja dotyczy aktywów nie stanowiących przedsięwzięcia, nawet jeśli te aktywa znajdowały się w jednostce zależnej. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF16 Leasing	Styczeń 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 lub później	Nie	MSSF 16 zastępuje MSR 17 Leasing oraz związane z tym standardem interpretacje. W odniesieniu do leasingobiorców nowy Standard eliminuje występujące obecnie rozróżnienie pomiędzy leasingiem finansowym oraz operacyjnym. Ujęcie leasingu operacyjnego w sprawozdaniu z sytuacji finansowej spowoduje rozpoznanie nowego składnika aktywów – prawa do użytkowania przedmiotu leasingu – oraz nowego zobowiązania – zobowiązania do dokonania płatności z tytułu leasingu. Prawa do użytkowania aktywów w leasingu podlegać będą umorzeniu natomiast od zobowiązania naliczane będą odsetki. Spowoduje to powstanie większych kosztów w początkowej fazie leasingu, nawet w przypadku, gdy jego strony uzgodniły stałe opłaty roczne. Ujęcie umów leasingu u leasingodawcy w większości przypadków pozostanie niezmienione w związku z utrzymanym podziałem na umowy leasingu operacyjnego oraz finansowego. W momencie początkowego zastosowania wpływ Standardu będzie zależał od specyficznych faktów i okoliczności dotyczących umów leasingu, których Bank będzie stroną. Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego Bank nie przeprowadził analizy wpływu Standardu na sprawozdanie finansowe.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do MSSF 2 Płatności oparte na akcjach – Klasyfikacja i wycena transakcji opartych na akcjach	Czerwiec 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Nie	Zmiany wprowadzają wymogi w zakresie ujmowania: (a) skutków warunków nabycia uprawnień i warunków innych niż warunki nabycia uprawnień na wycenę płatności na bazie akcji, rozliczanymi w środkach pieniężnych; (b) płatności na bazie akcji, mające funkcję rozliczenia netto z zobowiązaniami podatkowymi; oraz (c) modyfikacji warunków płatności na bazie akcji, które powodują zmianę klasyfikację transakcji z rozliczanych w środkach pieniężnych do rozliczanych w instrumentach kapitałowych. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
Zmiany do MSSF 4 Stosowanie MSSF 9 Instrumenty finansowe łącznie z MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe	Wrzesień 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Tak	Poprawki przewidują dwie możliwości dla jednostek: - odroczenie podejścia (deferral approach) - czasowe zwolnienie ze stosowania MSSF 9 jednostkom, w których główną działalnością jest działalność ubezpieczeniowa - usunięcie z zysku lub straty zmienności, które mogą być spowodowane przez niektóre zmiany wyceny aktywów finansowych przy stosowaniu MSSF 9 stosowanym przed wejściem w życie nowego standardu dotyczącego umów ubezpieczeniowych (ang. overlay approach) Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach będące częścią Zmian wynikających z przeglądu MSSF 2014- 2016	Grudzień 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Nie	Proponowana poprawka precyzuje, że decyzja, którą mogą podjąć organizacje typu venture capital lub inne kwalifikujące się jednostki (fundusze wzajemne, fundusze powiernicze), dotycząca wyceny inwestycji w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach w wartości godziwej przez wynik finansowy podejmowana jest indywidualnie dla każdej inwestycji w chwili jej początkowego ujęcia. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
Zmiany do MSSF 1 Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy będące częścią Zmian wynikających z przeglądu MSSF 2014-2016	Grudzień 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Nie	Proponowana poprawka dotyczy eliminacji krótkoterminowych zwolnień przewidzianych w paragrafach E3-E7, ponieważ dotyczyły one minionych okresów. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
Interpretacja KIMSF 22 Transakcje w walucie obcej i zaliczki	Grudzień 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Nie	Propozycje zawierają wytyczne dotyczące sposobu określania daty transakcji, a zatem kursu wymiany SPOT, którego należy użyć w momencie kiedy dokonywana lub otrzymywana jest płatność zaliczkowa w walucie obcej. Wytyczne będą dotyczyć zarówno transakcji generujących przychody, jak i początkowego ujęcia transakcji dokonywanych lub otrzymywanych w walutach obcych. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do MSR 40 Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnej	Grudzień 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Nie	Zgodnie z propozycją zmian jednostka dokonuje przeniesień składnika aktywów do lub z nieruchomości inwestycyjnych wtedy i tylko wtedy, gdy nastąpiła zmiana sposobu użytkowania tego składnika aktywów. Proponuje się, by aktualnie zamieszczony w standardzie wykaz sytuacji, w których należy dokonać przeniesień, został przedstawiony jako lista przykładów zmiany sposobu użytkowania. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
KIMSF 23 Niepewność związana z ujmowaniem podatku dochodowego	Czerwiec 2017	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 lub później	Nie	Wyjaśnia, w jaki sposób należy stosować wymogi w zakresie ujmowania i wyceny zawarte w MSR 12 „Podatek dochodowy” w przypadku, gdy występuje niepewność co do sposobu ujęcia podatku dochodowego. Interpretacja dotyczy sytuacji gdy ujęcie danej transakcji lub okoliczności w prawie podatkowym jest niejasne lub sytuacji gdy jednostka nie jest pewna czy organy podatkowe zaakceptują podejście jednostki lub jej interpretację prawa podatkowego. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
Zmiany do MSR 28 <i>Udziały długoterminowe w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach</i>	Październik 2017	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 lub później	Nie	Zmiany wyjaśniają, że jednostka stosuje MSSF 9 "Instrumenty finansowe" do długoterminowych udziałów w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, które stanowią część inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, ale w przypadku których metoda praw własności nie jest stosowana. Celem zmiany jest wskazanie w jaki sposób wycenić udziały długoterminowe w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięciach. Dodano paragraf 14A w celu wyjaśnienia, że jednostka stosuje MSSF 9, w tym wymogi dotyczące utraty wartości, do długoterminowych udziałów w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, które stanowią

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
				część inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, ale do których metoda praw własności nie jest stosowana. Skreślono paragraf 41 ponieważ Rada uznała, że powtórzyła w nim wymogi zawarte w MSSF 9 i wprowadziła zamieszanie w rachunkowości w odniesieniu do długoterminowych udziałów. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
Zmiany do MSSF 9 Kontrakty z cechami przedpłat z ujemną rekompensatą	Październik 2017	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 lub później	Nie	Zmiana dotyczy klasyfikacji aktywów finansowych - przedpłaconych aktywów finansowych z tak zwaną negatywną kompensacją. Zmiany zawierają również wyjaśnienie dotyczące rozliczania zmiany lub zamiany zobowiązania finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu, który nie powoduje usunięcia zobowiązania finansowego ze sprawozdania. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2015-2017	Grudzień 2017	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 lub później	Nie	Doroczne ulepszenia MSSF 2015-2017 zawierają zmiany standardów, z odpowiednimi zmianami do pozostałych standardów i interpretacji. Główne zmiany: - Zmiany MSSF 3 (Połączenia jednostek gospodarczych) wyjaśniają, że gdy jednostka przejmie kontrolę nad działalnością, która jest wspólną działalnością, dokonuje ona ponownej oceny wcześniej posiadanych udziałów w tej spółce. - Zmiany MSSF 11 (Wspólne ustalenia umowne) wyjaśniają, że gdy jednostka otrzymuje wspólną kontrolę nad działalnością, która jest wspólnym przedsięwzięciem, jednostka nie aktualizuje wcześniej

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
				posiadanych udziałów w tej firmie. - Zmiany MSR 12 (Podatek dochodowy) wyjaśniają, że wszelkie skutki dywidend z tytułu podatku dochodowego (tj. Podział zysków) powinny być ujmowane w rachunku zysków i strat, niezależnie od sposobu, w jaki powstaje podatek. - Zmiany MSR 23 (Koszty finansowania zewnętrznego) wyjaśniają, że jeżeli określona pożyczka pozostanie niespłacona po tym, gdy powiązany składnik aktywów jest gotowy do planowanego wykorzystania lub sprzedaży, pożyczka ta na potrzeby kalkulacji stopy kapitalizacji z tytułu ogólnych pożyczek, staje się częścią finansowania, które jednostka ogólnie zaciąga. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe	Maj 2017	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2021 lub później	Nie	Jednostki gospodarcze mają obowiązek stosować MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” w stosunku do: wystawianych umów ubezpieczenia i reasekuracji, posiadanych umów reasekuracji, oraz umów inwestycyjnych, zawierających uznaniowe udziały w zyskach, jeżeli dana jednostka wystawia również umowy ubezpieczenia. Zgodnie z MSSF 17 jednostki muszą wydzielać portfele umów ubezpieczeniowych charakteryzujących się podobnymi czynnikami ryzyka i osobno zarządzać takimi grupami umów. Nowy standard „Umowy ubezpieczeniowe” zastąpi obecny MSSF4. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do MSR 19 Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie programu	Luty 2018	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 lub później	Nie	Określa sposób ustalania kosztów emerytalnych przez jednostki w przypadku wystąpienia zmian w programie emerytalnym o zdefiniowanym świadczeniu. MSR 19 Świadczenia pracownicze określa sposób, w jaki jednostka rozlicza się z programu określonych świadczeń. W przypadku zmiany planu - zmiany, ograniczenia lub rozliczenia - MSR 19 wymaga od jednostki dokonania ponownej wyceny zobowiązania lub składnika aktywów netto z tytułu określonych świadczeń. Zmiany wymagają, aby jednostka wykorzystwała zaktualizowane założenia tej wyceny w celu ustalenia bieżących kosztów usług i odsetek netto za pozostałą część okresu sprawozdawczego po zmianie planu. Do tej pory MSR 19 nie określał sposobu ustalenia tych kosztów w okresie po zmianie planu. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.

Podsumowując, Zarząd nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Bank zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 9, którego wpływ został opisany poniżej oraz MSSF 16, którego wpływ na stosowane przez Bank zasady rachunkowości nie został jeszcze oceniony. Bank planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania), pod warunkiem zatwierdzenia przez UE.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Wpływ zastosowania MSSF 9 na sprawozdanie finansowe Banku

Bank zastosował MSSF 9, opublikowany w lipcu 2014 roku, od 1 stycznia 2018 roku. Na podstawie danych dostępnych na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego, łączny szacowany wpływ zastosowania MSSF 9 na saldo otwarcia kapitału własnego Banku na 1 stycznia 2018 rok został zaprezentowany w tabeli poniżej:

Kapitał własny	31 grudnia 2017	Wpływ zmiany klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych	Wpływ zmiany modelu kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych	Podatek dochodowy	1 stycznia 2018
Pozostałe kapitały	1 074 443	334	2 450	-529	1 076 698
Wynik z lat ubiegłych i bieżącego roku	871 246	-10 822	-520 479	102 432	442 376

Tabela poniżej prezentuje wpływ zastosowania MSSF 9 na odpisy z tytułu utraty wartości oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe:

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe, w tym:	Wartość odpisów i rezerw według MSR 39	Reklasyfikacje*	Wpływ zmiany modelu kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych	Wartość odpisów i rezerw według MSSF 9
	31 grudnia 2017			1 stycznia 2018
Kredyty i pożyczki udzielone Bankom	76	0		76
Kredyty i pożyczki udzielone Klientom wyceniane w zamortyzowanym koszcie	1 872 074	-486 839	472 414	1 857 649
Papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	0	0	39	39
Papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	0	0	2 450	2 450
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	29 834	0	45 576	75 410

* Obejmuje spadek odpisów dla należności zaklasyfikowanych do kategorii POCI, które na dzień początkowego ujęcia ujmowane są w wartości godziwej i nie wykazują salda odpisów oraz spadek odpisów z tytułu zaprzestania ujmowania w ekspozycji odsetek od należności z rozpoznaną utratą wartości (rozpoznawanych dotychczas zgodnie z wymogami MSR 39).

27 grudnia 2017 roku opublikowano Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2395 z dnia 12 grudnia 2017 roku zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne. Rozporządzenie pozwala na wybór jednego z dwóch podejść do rozpoznania wpływu MSSF 9 na kapitał regulacyjny:

- w okresie przejściowym, który trwa pięć lat, uwzględnienie w kapitale podstawowym Tier I jedynie pewnej części zwiększonych rezerw na oczekiwane straty kredytowe;

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- uwzględnienie pełnego wpływu w dniu przyjęcia.

Bank zdecydował o zastosowaniu pierwszego rozwiązania, łagodzącego wpływ wprowadzenia MSSF9 na kapitał podstawowy Tier I. Szacowany wpływ wprowadzenia MSSF9 na CET1, w pierwszym roku zastosowania przepisów przejściowych (stosowanie współczynnika korygującego w wysokości 0,95), wynosi ok. 21 mln zł.

Szacunek przedstawiony powyżej jest wstępny, ponieważ nie wszystkie wymagane procedury przejściowe zostały sfinalizowane i może on jeszcze podlegać zmianom:

- nowy standard wymaga przeglądu i zmiany procesów księgowych i kontroli wewnętrznej, nie wszystkie zmiany zostały jeszcze sfinalizowane;
- Bank nie zakończył testów i oceny kontroli nad nowymi systemami IT. W związku z tym powyżej wskazany wpływ może ulec zmianie, gdy wdrożenie zmian zostanie sfinalizowane;
- systemy i związane z nimi kontrole, które zostały wdrożone, żeby spełnić nowe wymogi, nie działały operacyjnie przez cały okres raportowy;
- nowe zasady rachunkowości, założenia i szacunki mogą podlegać dalszym zmianom do czasu finalizacji przez Bank pierwszego sprawozdania finansowego, które będzie zawierało datę początkowego zastosowania MSSF 9.

Klasyfikacja i wycena

Nowy standard zastąpił zawarte w MSR 39 Instrumenty Finansowe: ujmowanie i wycena wytyczne na temat klasyfikacji oraz wyceny aktywów finansowych, w tym wytyczne dotyczące utraty wartości. MSSF 9 wyeliminował też istniejące w MSR 39 kategorie aktywów finansowych: utrzymywane do terminu wymagalności, dostępne do sprzedaży oraz pożyczki i należności.

Zgodnie z wymogami nowego standardu, w momencie początkowego ujęcia aktywa finansowe są klasyfikowane do jednej z trzech kategorii:

- aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu;
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy lub
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Składnik aktywów finansowych jest klasyfikowany do kategorii wycenianych po początkowym ujęciu według zamortyzowanego kosztu, jeżeli spełnione są następujące dwa warunki:

- aktywa utrzymywane są w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu; oraz

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- jego warunki umowne powodują powstanie w określonych momentach przepływów pieniężnych stanowiących wyłącznie spłatę kapitału oraz odsetek od niespłaconej części kapitału.

W sytuacji, gdy powyższe warunki nie są spełnione, składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej.

Zyski i straty z wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej ujmowane są w wyniku bieżącego okresu, za wyjątkiem aktywów utrzymywanych w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów zarówno w celu uzyskania przepływów pieniężnych z kontraktów i sprzedaży – dla tych aktywów zyski i straty z wyceny ujmowane są w innych całkowitych dochodach.

Aktywa finansowe mogą być utrzymywane w ramach powyższego modelu w przypadku występowania bądź planowania transakcji sprzedaży. MSSF 9 przewiduje następujące przykłady sprzedaży, które nie powodują konieczności zmiany modelu biznesowego:

- sprzedaż aktywów finansowych z powodu wzrostu ryzyka kredytowego;
- sporadyczne występowanie transakcji sprzedaży (nawet jeśli transakcje są pojedynczo istotne) lub nieistotność transakcji pojedynczo i grupowo (nawet jeśli występują często);
- sprzedaż odbywa się blisko terminu zapadalności aktywów finansowych (nie wcześniej niż na 3 miesiące do terminu zapadalności) i środki uzyskane z transakcji sprzedaży odpowiadają pozostałym oczekiwanym przepływom kontraktowym.

Sprzedaż więcej niż 10% salda portfela w ciągu 3 lat będzie przez Bank traktowana jako częsta pod warunkiem, że wartość transakcji sprzedaży będzie istotna.

Ponadto w przypadku, gdy inwestycja w instrument kapitałowy nie jest przeznaczona do obrotu, MSSF 9 daje możliwość dokonania nieodwracalnej decyzji o wycenie takiego instrumentu finansowego, w momencie początkowego ujęcia, w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Wyboru takiego można dokonać dla każdego instrumentu osobno. Najczęściej są to inwestycje strategiczne, które nie są objęte pełną konsolidacją. Wartości ujęte w innych całkowitych dochodach w związku z powyższą wyceną nie mogą w późniejszych okresach zostać przekwalifikowane do wyniku bieżącego okresu.

Bank dokonał oceny modeli biznesowych, w ramach których utrzymywane są portfele aktywów finansowych, z punktu widzenia ich przeznaczenia. Najważniejszymi aspektami branymi pod uwagę przy ocenie przeznaczenia portfela są:

- sposób oceny wyników portfela i raportowania do kluczowej kadry zarządzającej,
- sposób oceny ryzyk związanych z portfelem,
- sposób wynagradzania kluczowej kadry zarządzającej (czy wynagrodzenie uzależnione jest od wartości godziwej aktywów w portfelu bądź związanych z nimi przepływów pieniężnych),

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- częstotliwość oraz wartość historycznych i oczekiwanych sprzedaży aktywów w ramach portfela, ich przyczyny.

W przypadku portfela utrzymywanego w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu oraz portfela którego celem jest utrzymywanie aktywów zarówno w celu uzyskania przepływów pieniężnych z kontraktów i sprzedaży, Bank musi dokonać oceny czy warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

W szczególności ocenie poddawane będą następujące zapisy umów:

- przedpłaty, wydłużenia harmonogramu,
- elementy dźwigni finansowej,
- powiązane instrumenty (w szczególności kapitałowe).

Kwota główna zdefiniowana jest jako wartość godziwa składnika aktywów finansowych w momencie początkowego ujęcia, natomiast odsetki obejmują zapłatę za wartość pieniądza w czasie, za ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzielaniem kredytów, a także marżę zysku.

Wartość pieniądza w czasie jest elementem odsetek, który stanowi zapłatę jedynie za upływ czasu. Oznacza to, że wartość pieniądza w czasie nie stanowi zapłaty za inne rodzaje ryzyka lub koszty związane z utrzymywaniem składnika aktywów finansowych. W niektórych przypadkach wartość pieniądza w czasie może jednak zostać zmieniona (tj. może być niedoskonała). Ma to miejsce w przypadku, gdy stopa procentowa składnika aktywów finansowych jest okresowo aktualizowana, ale częstotliwość takiej aktualizacji nie odpowiada terminom stopy procentowej. W takiej sytuacji Bank ocenia zmianę w celu ustalenia, czy przepływy pieniężne wynikające z umowy stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Ocena ta uwzględnia przede wszystkim:

- częstotliwość aktualizacji stopy procentowej składnika aktywów finansowych nie odpowiadającą terminom stopy procentowej (np. gdy stopa procentowa jest aktualizowana co miesiąc w oparciu o stopę roczną),
- występowanie opóźnienia pomiędzy datą stopy bazowej a terminem jej aktualizacji,
- występowanie stopy procentowej wyliczonej jako średnia za kilka dni,
- występowanie przerw w naliczaniu odsetek.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Bank przeprowadza powyższą ocenę na poziomie pojedynczego kontraktu w momencie rozpoznania aktywa finansowego w księgach.

Nowy standard zachowuje niemal wszystkie dotychczasowe wymogi MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych oraz wyłączenia aktywów finansowych i zobowiązań finansowych. MSSF 9 wymaga jednak, aby zmiana wartości godziwej dotycząca zmiany ryzyka kredytowego zobowiązania finansowego wyznaczonego w momencie początkowego ujęcia jako wycenianego w wartości godziwej przez wynik finansowy była prezentowana w innych całkowitych dochodach. Jedynie pozostała część zysku lub straty z wyceny do wartości godziwej ma być ujmowana w wyniku bieżącego okresu. W przypadku jednak, gdyby zastosowanie tego wymogu powodowało brak współmierności przychodów i kosztów lub gdyby zobowiązanie finansowe wynikało z zobowiązań do udzielenia pożyczki lub umów gwarancji finansowych, cała zmiana wartości godziwej byłaby ujmowana w zysku lub stracie bieżącego okresu.

W wyniku przeprowadzonej analizy klasyfikacji poszczególnych kategorii aktywów finansowych, Bank ocenił że:

- kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz bankom, dotychczas zaklasyfikowane do kategorii kredyty i pożyczki zgodnie z MSR 39, będą w większości wyceniane według zamortyzowanego kosztu i klasyfikowane jako składniki aktywów utrzymywane zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy zgodnie z MSSF 9. Jedynie nieznaczna część portfela kredytów i pożyczek będzie obowiązkowo wyceniana do wartości godziwej przez wyniki finansowy z powodu niezdania testu SPPI bądź testu ilościowego.
- dłużne papiery wartościowe dotychczas zaklasyfikowane do kategorii utrzymywanych do terminu zapadalności, będą wyceniane według zamortyzowanego kosztu i klasyfikowane jako składniki aktywów utrzymywane zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy zgodnie z MSSF 9;
- papiery wartościowe dotychczas zaklasyfikowane do kategorii dostępnych do sprzedaży, będą w większości wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody i klasyfikowane zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych zgodnie z MSSF 9;
- papiery wartościowe dotychczas zaklasyfikowane do kategorii przeznaczonych do obrotu, będą w dalszym ciągu wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat zgodnie z MSSF 9;
- pochodne instrumenty finansowe dotychczas zaklasyfikowane do kategorii przeznaczonych do obrotu będą w dalszym ciągu wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat zgodnie z MSSF 9;
- inwestycje w instrumenty kapitałowe, dotychczas zaklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży, będą wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (Bank podjął decyzję odnośnie

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

dokonania nieodwołanego wyboru dotyczącego ujmowania zmian wartości godziwej instrumentów kapitałowych w innych całkowitych dochodach). Zgodnie z MSR 27 spółki zależne w dalszym ciągu będą wyceniane w cenie nabycia.

W ocenie Banku wprowadzenie nowego standardu nie skutkuje zmianą klasyfikacji zobowiązań finansowych, ponieważ MSSF 9 nie przewiduje istotnych zmian dotyczących klasyfikacji zobowiązań finansowych w porównaniu do MSR 39. Zmiana wartości godziwej zobowiązań finansowego wynikająca ze zmian ryzyka kredytowego prezentowana będzie w pozostałych całkowitych dochodach.

Zobowiązania finansowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu lub wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Bank nie dokonał wyboru opcji wyceny zobowiązań finansowych do wartości godziwej. W przypadku wyboru tej opcji, zmiana wartości godziwej wynikająca ze zmian w poziomie własnego ryzyka kredytowego byłaby odnoszona do innych dochodów całkowitych. W momencie usunięcia składnika zobowiązania finansowego z ksiąg Banku wartość poprzednio ujęta w innych dochodach całkowitych nie podlegałaby odniesieniu do wyniku finansowego.

Rachunkowość zabezpieczeń

MSSF 9 przewiduje możliwość korzystania z zapisów MSR 39 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń. Bank planuje stosować zapisy MSR 39 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń, uwzględniając wymogi dotyczące ujawnień wynikające z MSSF 7.

Utrata wartości

Bank szacuje oczekiwane straty kredytowe związane z:

- posiadanymi instrumentami dłużnymi wycenianymi w zamortyzowanym koszcie oraz wartości godziwej przez inne całkowite dochody
- ekspozycjami wynikającymi ze zobowiązań do udzielenia pożyczki
- należności leasingowych
- umów gwarancji finansowych

Bank rozpoznaje odpis na oczekiwane straty kredytowe na każdą datę bilansową.

Kalkulacja oczekiwanych strat kredytowych wymaga wykorzystania oszacowań, które z definicji rzadko dają rezultaty identyczne z rzeczywistymi wynikami.

Niniejsza sekcja przedstawia przegląd aspektów MSSF 9 wiążących się z wyższym stopniem osądów lub złożoności oraz głównych źródeł niepewności oszacowań, które odznaczają się istotnym ryzykiem konieczności dokonania materialnych korekt w trakcie kolejnego roku obrotowego.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

Pomiar oczekiwanych strat kredytowych

Ryzyko kredytowe związane jest z ryzykiem poniesienia straty finansowej w sytuacji, gdy którykolwiek z klientów Banku nie jest w stanie wywiązać się ze swoich kontraktowych zobowiązań. Ryzyko kredytowe wynika głównie z udzielonych kredytów i pożyczek oraz związanych z nimi zobowiązań do udzielenia kredytów i pożyczek, transakcji międzybankowych, a także instrumentów takich jak gwarancje finansowe i akredytywy.

Bank jest także narażony na inne rodzaje ryzyka kredytowego wynikające z inwestycji w instrumenty dłużne oraz ekspozycji powstających z tytułu działalności handlowej, włączając niekapitałowe instrumenty handlowe i instrumenty pochodne, jak również sald rozliczeń z kontrahentami oraz transakcji z przyrzeczeniem odkupu.

Wycena oczekiwanych strat kredytowych odzwierciedla bezstronną i wiarygodną kwotę ważoną prawdopodobieństwem, określaną na podstawie oceny szeregu możliwych wyników, wartości pieniądza w czasie oraz rozsądnych i możliwych do udowodnienia informacji dostępnych na dzień sprawozdawczy bez ponoszenia nadmiernych kosztów lub podejmowania nadmiernych starań w zakresie zdarzeń przeszłych, aktualnych warunków i prognoz dotyczących przyszłych warunków gospodarczych.

Pomiar oczekiwanych strat kredytowych z tytułu instrumentów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie lub wartości godziwej przez inne całkowite dochody jest obszarem wymagającym złożonych modeli i istotnych założeń dotyczących przyszłych warunków gospodarczych oraz zachowania portfela. Istotnymi aspektami mającymi wpływ na zastosowanie wymogów księgowych dotyczących wyceny oczekiwanych strat kredytowych są:

- Ustalenie kryteriów znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego;
- Wybór właściwych modeli i założeń pomiaru oczekiwanych strat kredytowych;
- Ustalenie liczby i wag poszczególnych scenariuszy makroekonomicznych;
- Ustalenie homogenicznych pod kątem ryzyka grup instrumentów finansowych.

Oszacowanie ekspozycji kredytowej na celów zarządzania ryzykiem jest złożone i wymaga zastosowania modeli, ponieważ ekspozycja zmienia się w zależności od zmian warunków rynkowych, oczekiwanych przepływów pieniężnych i upływu czasu.

Ocena ryzyka kredytowego portfela aktywów wiąże się z dalszymi szacunkami co do prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązań i związanymi z tym współczynnikami strat oraz korelacją między stronami transakcji. Bank dokonuje pomiaru ryzyka kredytowego przy użyciu prawdopodobieństwa niewypłacalności (PD), ekspozycji na moment niewypłacalności (EAD) oraz straty w momencie niewypłacalności (LGD). Jest to dominujące podejście stosowane do pomiaru oczekiwanych strat kredytowych zgodnie z MSSF 9.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

MSSF 9 na potrzeby pomiaru utraty wartości zakłada model bazujący na 3 Koszykach zróżnicowanych w zależności od zmian w jakości kredytowej instrumentu finansowego od momentu początkowego ujęcia. Model ten wymaga aby instrument, który nie jest dotknięty utratą wartości w momencie początkowego ujęcia klasyfikowany był do Koszyka 1, a jego ryzyko kredytowe stale monitorowane. Jeżeli od momentu początkowego ujęcia został zidentyfikowany istotny wzrost ryzyka kredytowego, instrument finansowy klasyfikowany jest do Koszyka 2, lecz w dalszym ciągu nie jest on dotknięty utratą wartości. W przypadku rozpoznania utraty wartości danego instrumentu finansowego, jest on klasyfikowany do Koszyka 3.

Oczekiwana strata kredytowa instrumentów w Koszyku 1 stanowi tę część oczekiwanej straty kredytowej w całym oczekiwanym okresie życia produktu, która wynika ze zdarzeń niewypłacalności mogących wystąpić w ciągu kolejnych 12 miesięcy. Oczekiwana strata kredytowa instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do Koszyka 2 lub 3 szacowana jest w całym oczekiwanym okresie życia instrumentu. Oczekiwana strata kredytowa aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości w momencie nabycia lub udzielenia mierzona jest w całym okresie życia.

Od 1 stycznia 2018 roku dla ekspozycji zaklasyfikowanych do koszyków 1 oraz 2 przychody odsetkowe naliczane są w oparciu o wartość bilansową brutto ekspozycji. Dla ekspozycji, dla których nastąpiła utrata wartości po początkowej dacie ujęcia w księgach (koszyk 3), przychód odsetkowy jest określany w oparciu o efektywną stopę procentową oraz wartość bilansową netto. Dla aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości przy początkowym ujęciu przychód odsetkowy naliczany jest od wartości bilansowej netto w oparciu o efektywną stopę procentową skorygowaną o ryzyko kredytowe. Ponadto dla ekspozycji klasyfikowanych do koszyka 2 i 3 oczekiwane straty kredytowe są rozpoznane w horyzoncie pozostałego czasu życia. Aktywa finansowe dotknięte utratą wartości przy początkowym ujęciu, na dzień początkowego ujęcia rozpoznawane są w wartości godziwej. W kolejnych okresach kalkulowane są dla nich oczekiwane straty kredytowe w horyzoncie pozostałego czasu życia.

Istotny wzrost ryzyka kredytowego

Bank stosuje następujące kryteria identyfikacji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego:

Kryteria ilościowe

Bank stosuje kryterium ilościowe jako podstawowy wskaźnik istotnego wzrostu ryzyka kredytowego w odniesieniu do wszystkich materialnych portfeli. W celu identyfikacji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego krzywa PD w całym okresie życia na datę raportową porównywana jest z krzywą PD w momencie początkowego ujęcia instrumentu finansowego.

- Portfel niedetaliczny

W celu oszacowania krzywej PD w całym okresie życia na moment początkowego ujęcia przyjmowane są założenia dotyczące struktury krzywej PD. Z jednej strony w przypadku instrumentów finansowych o dobrych

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

ocenach jakości kredytowej przyjmowane jest założenie dotyczące pogarszania się krzywej PD w miarę upływu czasu. Z drugiej strony w odniesieniu do instrumentów finansowych o niskiej ocenie jakości kredytowej przyjmuje się, że krzywa PD będzie poprawiać się wraz z upływem czasu. Stopień pogarszania się lub poprawy będzie zależał od poziomu pierwotnego ratingu. W celu zapewnienia porównywalności obu krzywych parametry PD są redukowane do średniorocznych PD. Co do zasady istotny wzrost ryzyka kredytowego ma miejsce w przypadku względnego wzrostu PD o 250%. Wartość ta może być mniejsza w związku z kilkoma czynnikami ograniczającymi, takimi jak czas do zapadalności oraz portfele produktowe.

- Portfel detaliczny

W celu oceny wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego porównywane są skumulowane prawdopodobieństwa niewywiązania się ze zobowiązania (PD) w horyzoncie życia ekspozycji. Do porównania wykorzystywane jest skumulowane PD wyznaczone na dzień sprawozdawczy oraz odpowiadające mu oczekiwane warunkowe skumulowane PD wyznaczone na bazie oceny ryzyka przeprowadzonej na moment inicjalnego ujęcia instrumentu. Warunkowe skumulowane PD wyznaczone jest pod warunkiem, że instrument przeżyje do bieżącego dnia sprawozdawczego, a więc nie nastąpi wcześniej pełna spłata instrumentu finansowego i nie wystąpi zdarzenie niewywiązania się ze zobowiązania. Istotny wzrost ryzyka zostanie zidentyfikowany w przypadku, gdy różnica skumulowanych wartości PD przekroczy wartość progową wyznaczoną w oparciu o dane historyczne dotyczące przypadków, gdzie nastąpiło pogorszenie ryzyka kredytowego.

W związku z brakiem praktyki rynkowej i jednolitego podejścia dotyczącego ustalania poziomu, przy którym instrument powinien klasyfikowany do Koszyka 2, należy spodziewać się, że zasady dotyczące wzrostu PD uważanego za znaczący będą rozwijać się w miarę upływu czasu jako rezultat iteracyjnego procesu pomiędzy uczestnikami rynku i nadzorcami.

Kryteria jakościowe

W celu identyfikacji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego i klasyfikacji instrumentów finansowych do Koszyka 2 Bank korzysta także z kryteriów jakościowych.

- Portfel niedetaliczny

Następujące kryteria stosowane są w odniesieniu do ekspozycji wobec Skarbu Państwa, banków, przedsiębiorstw oraz ekspozycji z tytułu finansowania specjalistycznego:

- Zewnętrzne wskaźniki rynkowe
- Zmiany w warunkach finansowania
- Zmiany w podejściu do zarządzania

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- Nadany status forbearance

- Ocena ekspercka

Oszacowanie istotnego wzrostu ryzyka kredytowego uwzględnia informacje dotyczące przyszłości i dokonywane jest na bazie kwartalnej na poziomie kontraktu w odniesieniu do wszystkich portfeli niedetalicznych.

- Portfel detaliczny

Istotny wzrost ryzyka kredytowego zaangażowań detalicznych identyfikowany jest w przypadku spełnienia co najmniej jednego z poniższych warunków:

- Instrument posiada nadany status forbearance

- Brak jest danych o ratingu inicjalnym bądź bieżącym

- Klient posiada status podwyższonego ryzyka w systemie wczesnego ostrzegania

- Klient posiada inny kontrakt z przesłanką niewywiązania się ze zobowiązania

- Ocena ekspercka

Ocena istotnego wzrostu ryzyka kredytowego wszystkich portfeli detalicznych zawiera informacje dotyczące przyszłości i dokonywana jest na bazie miesięcznej.

Ekspozycje przeterminowane o ponad 30 dni

W odniesieniu do ekspozycji detalicznych Bank przyjmuje założenie, że ryzyko kredytowe związane ze składnikiem aktywów finansowych znacznie wzrosło od momentu początkowego ujęcia, gdy płatności z tytułu umowy są przeterminowane o ponad 30 dni. Instrumenty takie klasyfikowane są do Koszyka 2 i oczekiwane straty kredytowe kalkulowane są w całym horyzoncie ich życia.

W przypadku portfela niedetalicznego w niektórych ograniczonych przypadkach założenie, że aktywa finansowe przeterminowane o więcej niż 30 dni zostaną zaklasyfikowane do Koszyka 2 jest odrzucane.

Niskie ryzyko kredytowe

Bank nie korzysta z wyjątku dotyczącego niskiego ryzyka kredytowego w odniesieniu do żadnej działalności kredytowej. Selektywnie wyjątek ten jest stosowany w przypadku instrumentów dłużnych.

Definicja niewywiązania się ze zobowiązań i aktywów dotkniętych utratą wartości

Bank wykorzystuje definicję niewywiązania się ze zobowiązań instrumentu finansowego, która jest w pełni zgodna z definicją utraty wartości. Ponadto stosowane kryteria są zgodne z definicją niewywiązania się ze zobowiązań wykorzystywaną na potrzeby wewnętrznego procesu zarządzania ryzykiem i mają zastosowanie do wszystkich instrumentów finansowych. Spójna definicja niewywiązania się ze zobowiązań jest stosowana

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

konsekwentnie także w modelach PD, EAD, LGD wykorzystywanych na potrzeby kalkulacji oczekiwanej straty.

- Ekspozycje niedetaliczne

Identyfikacja niewykonania zobowiązania przez klienta niedetalicznego ma miejsce w przypadku wystąpienia jednego lub więcej z poniższych zdarzeń:

- Opóźnienie w spłacie zobowiązań przekraczające 90 dni dla jakiegokolwiek materialnie istotnego zobowiązania kredytowego
- Ogłoszenie upadłości lub niewypłacalności
- Spisanie należności w straty lub w ciężar utworzonego odpisu
- Wypowiedzenie kredytu/ innych instrumentów obarczonych ryzykiem
- Wymuszona restrukturyzacja
- Anulowanie zapłaty odsetek
- Sprzedaż należności z poniesieniem materialnej straty
- Utrata licencji (dla instytucji finansowych)
- Moratorium płatnicze (dla rządów i banków centralnych)
- Oczekiwana strata ekonomiczna
- Zidentyfikowanie przesłanki niewywiązania się ze zobowiązań klienta przez inny podmiot Grupy RBI

- Ekspozycje detaliczne

Niewykonanie zobowiązania przez klienta detalicznego ma miejsce w sytuacji zaistnienia jednej lub więcej z poniższych przesłanek:

- Opóźnienie w spłacie zobowiązań przekraczające 90 dni
- Oszustwa kredytowe Klienta
- Informacja o śmierci dłużnika
- Wypowiedzenie umowy przez Bank
- Zakwestionowanie istnienia ekspozycji kredytowej w sądzie przez kontrahenta
- Rozpoczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko Kredytobiorcy przez Bank, wszczęcie postępowania upadłościowego, procedury likwidacyjnej przez Bank
- Zbycie zobowiązań kredytowych

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- Otrzymanie informacji o problemach finansowych Kredytobiorcy
- Likwidacja lub bankructwo firmy, podmiotu zależnego lub spółki-matki
- Restrukturyzacja z utratą wartości

Przyjmuje się, że ekspozycja, która nie była restrukturyzowana utrzymywana jest w statusie niewywiązania się ze zobowiązań przez okres minimum 3 miesięcy od ustania przestanki, przy zapewnieniu spełnienia kryterium terminowości spłat. W przypadku kontraktów, których warunki finansowania były modyfikowane, od momentu restrukturyzacji musi minąć minimum 12 miesięcy.

Status niewywiązania się ze zobowiązań klienta detalicznego identyfikowany jest na poziomie pojedynczego kontraktu, a następnie propagowany jest na pozostałe kontrakty w ramach takiego samego produktu w przypadku klienta detalicznego oraz wszystkie kontrakty klienta będącego mikroprzedsiębiorstwem.

Dane, założenia i techniki estymacji

Oczekiwana strata kredytowa jest wyceniana w okresie 12-miesięcznym lub całym horyzoncie życia w zależności od tego, czy od momentu początkowego ujęcia wystąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego, lub też dany składnik aktywów jest uznawany za zagrożony utratą wartości. Przy szacowaniu parametrów PD i LGD w horyzoncie 12 miesięcy oraz całym horyzoncie życia uwzględniane są także dotyczące przyszłości informacje ekonomiczne. Założenia te różnią się w zależności od typu produktu. Oczekiwane straty kredytowe to zdyskontowany iloczyn prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania (PD), straty z tytułu niewykonania zobowiązań (LGD), ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (EAD) oraz współczynnika dyskontowego (D).

Prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD)

Prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania prezentuje prawdopodobieństwo niewywiązania się przez kredytobiorcę ze swojego zobowiązania finansowego w ciągu najbliższych 12 miesięcy lub w pozostałym okresie trwania zobowiązania. W ogólnym rozumieniu prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania w okresie życia instrumentu obliczane jest na podstawie regulacyjnego 12-miesięcznego prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania, pozbawionego marginesu konserwatywności. Następnie stosuje się różne metody statystyczne w celu estymacji krzywej niewypłacalności od momentu początkowego ujęcia w całym okresie życia kredytu lub portfela kredytów. Do oszacowania profilu niewykonania zobowiązań w odniesieniu do niespłaconych kwot pożyczek wykorzystano różne modele, które można pogrupować w następujące kategorie:

- Instytucje państwowe, samorządy lokalne i regionalne, towarzystwa ubezpieczeniowe i przedsiębiorstwa zbiorowego inwestowania – krzywa prawdopodobieństwa niewypłacalności jest generowana przy użyciu macierzy przejścia. Informacje dotyczące przyszłości są uwzględnione w modelu za pomocą jednoczynnikowego modelu Vasicka.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- Klienci korporacyjni, finansowanie specjalistyczne i instytucje finansowe – krzywa prawdopodobieństwa niewypłacalności jest generowana przy użyciu metody parametrycznej regresji szansy przeżycia (Weibulla). Informacje dotyczące przyszłości są włączane do modelu za pomocą jednoczynnikowego modelu Vasicka.

- Detaliczne kredyty hipoteczne i inne kredyty detaliczne - estymacja odbywa się z wykorzystaniem danych historycznych, regresji przeżywalności i funkcji parametrycznych. Krzywa PD wyznaczana jest na podstawie podanych parametrów rozkładu Burra.

W niewielkiej części przypadków, gdy niektóre dane wejściowe nie są w pełni dostępne, do obliczeń stosuje się grupowanie, uśrednianie i analizę porównawczą danych wejściowych.

Strata z tytułu niewykonania zobowiązania (LGD)

Strata z tytułu niewykonania zobowiązania stanowi oczekiwanie co do wielkości straty z tytułu niewykonania zobowiązania. Straty z tytułu niewykonania zobowiązania różnią się w zależności od rodzaju kontrahenta i produktu. Strata z tytułu niewykonania zobowiązania jest wyrażona jako procentowa strata na jednostkę ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania.

Do oszacowania strat z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań kredytowych wykorzystano różne modele, które można podzielić na następujące kategorie:

- Instytucje państwowe - strata z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań jest szacowana przy użyciu źródeł rynkowych.

- Klienci korporacyjni, finansowanie specjalistyczne i instytucje finansowe, samorządy lokalne i regionalne, towarzystwa ubezpieczeniowe - strata z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań jest szacowana za pomocą dyskontowania przepływów pieniężnych uzyskanych w procesie windykacji. Informacje dotyczące przyszłości są włączane do oszacowania za pomocą modelu Vasicka.

- Detaliczne kredyty hipoteczne i inne kredyty detaliczne – strata z tytułu niewykonania zobowiązania dla kredytów hipotecznych oraz segmentu mikroprzedsiębiorstw jest szacowana na podstawie modelu statystycznego zbudowanego na bazie historycznie zrealizowanych przepływów z uwzględnieniem prognoz, co do oczekiwanych rezultatów aktualnie stosowanych procesów windykacyjnych. W przypadku kredytów niezabezpieczonych hipotecznie zastosowano metodę macierzy dla zrealizowanych odzysków.

W niewielkiej części przypadków gdy niektóre dane wejściowe nie są w pełni dostępne, strata jest szacowana za pomocą alternatywnych modeli odzysków, analizy porównawczej danych wejściowych i oceny eksperckiej.

Ekspozycja w momencie niewykonania zobowiązania (EAD)

Ekspozycja w momencie niewykonania zobowiązania opiera się na należnościach, które Bank spodziewa się posiadać w momencie wystąpienia zdarzenia niewywiązania się ze zobowiązań następującego w

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

przeciągu następnych 12 miesięcy lub w horyzoncie życia ekspozycji. EAD dwunastomiesięczne lub w horyzoncie życia ekspozycji jest określone w zależności od określonego profilu spłat, który zależy od rodzaju produktu. W przypadku produktów amortyzowanych i kredytów balonowych podstawą spłaty są umowne spłaty zadłużenia kredytobiorcy w okresie 12 miesięcy lub w całym okresie życia ekspozycji. W stosownych przypadkach w obliczeniach uwzględnia się również założenia dotyczące przedterminowej spłaty/refinansowania.

W przypadku produktów odnawialnych przewiduje się ekspozycję w momencie niewykonania zobowiązania, przyjmując bieżące saldo oraz uwzględniając współczynnik konwersji kredytowej, który pozwala na oszacowanie spodziewanego dodatkowego wykorzystania limitu do czasu niewykonania zobowiązania. Z czynnika konwersji kredytowej usuwa się ostrożnościowe marginesy wynikające z regulacji. W niewielkiej części przypadków, gdy niektóre dane wejściowe nie są w pełni dostępne, do obliczeń wykorzystuje się dane z analizy porównawczej.

Współczynnik dyskontujący

Współczynnik dyskontujący stosowany w kalkulacji oczekiwanej straty kredytowej dla ekspozycji bilansowych innych niż leasingowe lub POCl stanowi efektywna stopa procentowa lub jej przybliżenie.

Kalkulacja

Oczekiwana strata kredytowa jest iloczynem PD, LGD i EAD pomnożonym przez prawdopodobieństwo braku wystąpienia zdarzenia niewywiązania się ze zobowiązań w trakcie rozpatrywanego okresu czasu. Ta ostatnia wyrażana jest przez funkcję S. W ten sposób efektywnie obliczane są przyszłe wartości oczekiwanych strat kredytowych, które są następnie zdyskontowane do dnia bilansowego i sumowane. Obliczone wartości oczekiwanych strat kredytowych są następnie ważone w zależności od scenariusza.

W celu oszacowania odpisów ekspozycji niedetalicznych zaklasyfikowanych do Koszyka 3 kalkulowane są oczekiwane przepływy pieniężne, które dyskontowane są za pomocą odpowiedniej stopy procentowej.

W przypadku ekspozycji detalicznych odpis jest kalkulowany przy użyciu uzyskanego statystycznie najlepszego oszacowania oczekiwanej straty (BEEL).

Informacje dotyczące przyszłości

Zarówno ocena istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, jak i kalkulacja oczekiwanych strat kredytowych zawierają informacje dotyczące przyszłości. Bank na podstawie wykonanych analiz historycznych zidentyfikował kluczowe zmienne ekonomiczne mające wpływ na ryzyko kredytowe i oczekiwane straty poszczególnych portfeli.

Zmienne makroekonomiczne oraz związany z nimi wpływ na prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania, stratę z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań oraz ekspozycję w przypadku niewykonania

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

zobowiązania różnią się w zależności od kategorii. W ramach procesu ich wyznaczania zastosowano także oceny eksperckie. Prognozy zmiennych ekonomicznych dotyczące najbliższych 3 lat dostarczane są przez Raiffeisen Research na bazie kwartalnej. Po upływie 3 lat, w celu oszacowania zmiennych ekonomicznych przez pozostały okres życia instrumentu, stosowane jest podejście zbiegania do średniej, które oznacza dążenie zmiennych makroekonomicznych do długookresowej średniej stopy lub długookresowego średniego wzrostu w okresie do zapadalności.

Wpływ tych zmiennych makroekonomicznych na wartość PD, LGD i EAD został określony poprzez zastosowanie regresji statystycznej w celu zrozumienia wpływu, jaki zmiany tych zmiennych wywarły historycznie na wskaźniki niewywiązania się ze zobowiązań oraz składniki strat z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań oraz na ekspozycję w przypadku niewywiązania się ze zobowiązań.

Oprócz podstawowego scenariusza ekonomicznego, Raiffeisen Research zapewnia również najlepszy i najgorszy scenariusz wraz z ich wagami, aby zapewnić ujęcie nieliniowości. Bank doszedł do wniosku, że nieliniowość może być odpowiednio ujęta za pomocą trzech lub mniejszej liczby scenariuszy. Wagi scenariuszy określane są poprzez połączenie analiz statystycznych z ocenami ekspertów, z uwzględnieniem zakresu możliwych wyników reprezentowanych przez każdy możliwy scenariusz. Ważone prawdopodobieństwem oczekiwane straty kredytowe są określane poprzez zastosowanie każdego scenariusza z wykorzystaniem odpowiedniego modelu oczekiwanych strat kredytowych i pomnożenie go przez odpowiednią wagę scenariusza.

Podobnie jak w przypadku wszelkich prognoz ekonomicznych, prognozy i prawdopodobieństwo wystąpienia są obciążone wysokim stopniem nieodłącznej niepewności, a zatem rzeczywiste wyniki mogą znacznie różnić się od przewidywanych. Bank uznaje przyjęte prognozy za najlepsze oszacowanie możliwych wyników.

Grupowanie aktywów

W przypadku odpisów na oczekiwane straty kredytowe kalkulowanych portfelowo, grupowanie ekspozycji odbywa się w oparciu o wspólne cechy ryzyka, tak aby ekspozycje na ryzyko w ramach grupy były jednorodne. Aby grupa była wiarygodna statystycznie, musi istnieć wystarczająca ilość obserwacji. W sytuacji braku wystarczających informacji na poziomie wewnętrznym, Bank rozważył możliwość analizy porównawczej wewnętrznych/zewnętrznych danych uzupełniających do celów modelowania.

Poniżej przedstawiono charakterystykę i wszelkie dane uzupełniające wykorzystane do określenia grupowania:

- Segment klienta,
- Rodzaj produktu – w przypadku kredytów detalicznych,
- Klasa ratingowa PD,

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

- Pula LGD / BEEL / MID – w przypadku kredytów detalicznych.

Przepisy przejściowe

Bank podjął decyzję o skorzystaniu z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte w wyniku z lat ubiegłych w kapitałach własnych na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Na datę wdrożenia Standardu Bank przyjął założenia w zakresie:

- wyznaczenia modeli biznesowych w ramach których utrzymywane są aktywa finansowe,
- desygnacji oraz odwrócenia wcześniejszych decyzji o desygnacji aktywów i zobowiązań finansowych do wyceny w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- desygnacji inwestycji w instrumenty kapitałowe do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

3. Istotne szacunki

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzonymi przez Unię Europejską („MSSF UE”) wymaga od Zarządu Banku dokonania subiektywnych ocen, estymacji i przyjęcia założeń, które wpływają na stosowane zasady rachunkowości oraz na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym i w notach objaśniających, w szczególności kwoty, których nie da się określić w jednoznaczny sposób na podstawie innych źródeł. Szacunki i założenia dokonywane są na datę sprawozdawczą w oparciu o dostępne dane historyczne, informacje o warunkach aktualnych w momencie dokonywania szacunków oraz wiele innych czynników, które są uważane za właściwe w danych okolicznościach, w tym o oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków i działań podejmowanych przez Bank, wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych. Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty w szacunkach są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku pod warunkiem, że korekta dotyczy tylko tego okresu, lub też w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku i w okresach przyszłych pod warunkiem, że korekta dotyczy tego okresu, w którym dokonano zmiany i okresów przyszłych.

Główne subiektywne oceny, estymacje i założenia przyjęte przez Bank opisano poniżej, były one spójne z tymi przyjętymi w poprzednim roku sprawozdawczym.

3.1. Utrata wartości aktywów finansowych

Proces monitorowania ryzyka utraty wartości aktywów finansowych (w tym przede wszystkim należności z tytułu kredytów i pożyczek oraz ekspozycji pozabilansowych) nakierowany jest na identyfikację

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

symptomów i zagrożeń pojawiających się u kontrahenta/klienta i podejmowanie działań zapobiegających pogarszaniu się jakości tych aktywów, przy jednoczesnym dążeniu do identyfikacji przestanki utraty wartości i do właściwego jej odzwierciedlenia w księgach Banku (por. przestanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych wymienione w notcie 2.8. sprawozdania finansowego).

Monitorowanie ryzyka utraty wartości aktywów finansowych obejmuje między innymi: analizę sytuacji ekonomiczno-finansowej emitenta lub dłużnika, kontrolę dotrzymywania postanowień umownych przez emitenta lub dłużnika (w tym monitoring opóźnień w spłacie należności), analizę prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta lub dłużnika oraz identyfikację oszustwa lub defraudacji aktywów przez dłużnika.

Poziom odpisów na utratę wartości kredytów, pożyczek i innych należności uwzględnia oszacowania co do wartości zabezpieczeń.

Oszacowania te są przeprowadzane na dzień sprawozdawczy i uwzględniają przepływy pieniężne, które mogą pojawić się w związku z przejęciami, pomniejszone o koszty związane z przejęciem własności oraz sprzedażą zabezpieczeń. Na dzień sprawozdawczy Bank dokonał przeglądu modeli, aby być pewnym, iż odzwierciedlają one aktualną sytuację rynkową, włączając w to specyfikę płynności rynku oraz spready kredytowe.

3.2. Utrata wartości portfela kredytowego

Monitoring klientów portfela korporacyjnego dokonywany jest w wyniku cyklicznej indywidualnej analizy ekspozycji należących do tego portfela, przy czym jako ekspozycję traktuje się pojedynczego kontrahenta/kredytobiorcę. Szacowanie odpisu odbywa się na bazie indywidualnej. W ramach wyliczenia odpisu aktualizacyjnego stosowane są oceny determinujące rozpoznanie przestanki utraty wartości, po czym szacowane są przyszłe przepływy pieniężne, dyskontowane z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, przy uwzględnieniu szacunkowej wartości zabezpieczeń. Podczas szacowania odpisów, przy uwzględnieniu wewnętrznych i zewnętrznych źródeł informacji, stosuje się, w zależności od segmentu klienta (korporacje, małe i średnie przedsiębiorstwa, finansowanie projektów, instytucje finansowe, władze lokalne i regionalne, podmioty sektora publicznego, rządy i banki centralne): wewnętrzny system ratingowy Banku albo wartości wyznaczone ekspercko przez Bank.

Informacje na temat analizy wrażliwości w odniesieniu do odpisów na należności z rozpoznaną utratą wartości prezentuje poniższe zestawienie. Szacunek ten został przeprowadzony dla portfela kredytów i pożyczek korporacyjnych, w przypadku których utrata wartości rozpoznawana jest w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń. Na 31 grudnia 2017 wartość bazowa odpisów wyliczonych przy zastosowaniu modelu indywidualnego dla

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

ekspozycji bilansowych i pozabilansowych wynosi 563 803 tys. zł (552 269 tys. zł na 31 grudnia 2016 roku), natomiast wartość bazowa zdyskontowanych odzysków z zabezpieczeń i spłat własnych wynosi 1 448 142 tys. zł (1 186 875 tys. zł na 31 grudnia 2016 roku).

Szacowane stany odpisu dla portfela kredytów i pożyczek analizowanych indywidualnie na bazie przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń	Brak zmian w spłatach klientowskich	Spłaty klientowskie wzrost o 10%	Spłaty klientowskie spadek o 10%
Według stanu na 31 grudnia 2017			
Brak zmian we wpływach z zabezpieczeń	563 803	546 921	586 664
Wpływy z zabezpieczeń wzrost o 10%	541 575	524 801	
Wpływy z zabezpieczeń spadek o 10%	590 241		613 110
Według stanu na 31 grudnia 2016			
Brak zmian we wpływach z zabezpieczeń	552 269	545 734	565 506
Wpływy z zabezpieczeń wzrost o 10%	522 488	517 093	
Wpływy z zabezpieczeń spadek o 10%	601 263		617 239

Szacowanie utraty wartości dla ekspozycji klientów detalicznych nieistotnych indywidualnie odbywa się metodą grupową. Ekspozycje objęte wyceną grupową klasyfikowane są do kategorii z rozpoznaną utratą wartości, w wyniku identyfikacji przesłanek utraty wartości dla określonej grupy aktywów opisanych w nocie 2.8.1.2. Szacowanie odpisu dokonywane jest przy zastosowaniu podziału poszczególnych ekspozycji na jednorodne grupy ze względu na rodzaj klienta, rodzaj produktu (karty kredytowe, overdraft, kredyt konsumencki, kredyt samochodowy, kredyt hipoteczny, kredyt micro) i skalę ryzyka. Na bazie przypisania do poszczególnych grup wyliczany jest przy zastosowaniu modelu matematycznego odpis z tytułu utraty wartości. Ekspozycje istotne indywidualnie podlegają analizie indywidualnej pod kątem identyfikacji przesłanek i ustalenia odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości.

W przypadku, gdy w odniesieniu do ekspozycji kredytowych nie została zidentyfikowana przesłanka utraty wartości, ekspozycje te są podstawą dla wyznaczenia odpisu na straty poniesione, lecz nieujawnione (IBNR) w oparciu o modele statystyczne.

Stosowane metodologie, modele statystyczne i ich założenia bazują na obserwacjach historycznych i wartościach eksperckich, w ramach zbliżonych w zakresie ryzyka kredytowego grup ekspozycji. Modele te i ich założenia są poddawane okresowej walidacji w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową, a rzeczywistą wielkością strat.

3.3. Metody wyceny instrumentów finansowych

Do wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej, dla których istnieje aktywny rynek, wykorzystuje się ceny rynkowe. W przypadku gdy nie jest bezpośrednio dostępna wycena danego instrumentu, dokonuje się wyceny teoretycznej w oparciu o istniejący, zaakceptowany w Banku model. W przypadku instrumentów, w których czynnikiem ryzyka jest stopa procentowa, wycena uwzględnia krzywą dochodowości zbudowaną

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

z rynkowych kwotowań depozytów międzybankowych, stawek FRA, kwotowań IRS oraz punktów swapowych wybieranych adekwatnie do wycenianego instrumentu.

Dla instrumentów, gdzie czynnikiem ryzyka jest kurs walutowy, uwzględnia się międzybankowy kurs Spot, natomiast instrumenty opcyjne wyceniane są z uwzględnieniem płaszczyzn zmienności. Wszystkie kwotowania uwzględniane w modelach wyceny pobierane są ze scentralizowanego repozytorium danych rynkowych zasilanego najpłynniejszymi możliwymi do uzyskania kwotowaniami dla poszczególnych instrumentów.

Dodatkowo wycena instrumentów pochodnych uwzględnia czynnik ryzyka kontrahenta, którego oszacowanie oparte jest na rynkowych parametrach tego ryzyka, w tym parametrach PD i LGD oraz okresie trwania ekspozycji.

Modele wyceny podlegają okresowej weryfikacji przez niezależnych pracowników, tj. takich którzy nie uczestniczą w operacyjnym zawieraniu transakcji. W procesie weryfikacji modeli uczestniczy również Komitet Walidacji Modeli.

3.4. Kalkulacja rezerw

Rezerwy na zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy obejmują rezerwy na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne. Kalkulacja tych rezerw została wykonana przez zewnętrznego, niezależnego aktuarusza, przy zastosowaniu metody indywidualnej (dla każdego pracownika osobno). Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, według stanu zatrudnienia i płac na dzień kalkulacji, ale z uwzględnieniem założeń dotyczących m.in. rotacji zatrudnienia. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta, która bazuje na rentowności papierów wartościowych wolnych od ryzyka (obligacje skarbowe) i nominowanych w walucie, w której wypłacane są świadczenia pracownicze, a których termin wykupu jest zbliżony z szacunkowym terminem realizacji zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych, mobilność, stopa wzrostu wynagrodzeń oraz śmiertelność.

Bank tworzy również inne rezerwy, w tym w szczególności rezerwy na skutki toczącego się postępowania sądowego i rezerwy na koszty restrukturyzacji. Wysokość rezerwy szacowana jest z uwzględnieniem ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem w oparciu o wartości prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych, przy czym gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wtedy te przepływy pieniężne są dyskontowane do wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej koszt pieniądza dla Banku. Rezerwy na koszty restrukturyzacji są określane na podstawie najlepszych dostępnych oszacowań bezpośrednich kosztów wynikających z restrukturyzacji.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

3.5. Wartości niematerialne rozpoznane w wyniku nabycia Polbank EFG – test na utratę wartości

Test na utratę wartości marki „Polbank”

W konsekwencji podjęcia decyzji o przeprowadzeniu programu cyfrowej ewolucji i optymalizacji Banku na lata 2017 – 2019, na 31 marca 2017 roku Bank przeprowadził test na utratę wartości rozpoznanej w wyniku nabycia Polbank EFG - marki „Polbank”. Dla celów testu na utratę wartości ośrodek generujący środki pieniężne ustalony został na poziomie segmentu detalicznego Banku.

Do wyliczenia stopy dyskontowej użyty został model wyceny aktywów kapitałowych (Capital Asset Pricing Model) przy zastosowaniu wartości stopy wolnej od ryzyka, wskaźnika beta dla sektora bankowego oraz premii za ryzyko kapitałowe. Stopa dyskontowa została oszacowana na poziomie 10,65% nominalnie (na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 10,04%).

Długoterminowa stopa wzrostu przepływów pieniężnych po okresie prognozy została oszacowana na poziomie 5,0% nominalnie (4,6% na 31 grudnia 2016 roku), bazując na prognozach długoterminowego nominalnego wzrostu PKB. W wyniku przeprowadzonej oceny utraty wartości marki „Polbank” na dzień 31 marca 2017 roku Bank podjął decyzję o całkowitym spisaniu wartości marki „Polbank” w wysokości 114 000 tys. zł.

Test na utratę wartości relacji z klientami

Począwszy od 2014 roku Bank podzielił bazę relacji z klientami na dwie odrębne wartości niematerialne: wartość relacji z klientami z tytułu udzielonych kredytów (amortyzowana degresywnie przez 10 lat) oraz wartość relacji z klientami z tytułu otrzymanych depozytów (amortyzowana degresywnie przez 5 lat). Wartość użytkowa obu aktywów została oszacowana odrębnie dla relacji z klientami z tytułu udzielonych kredytów i otrzymanych depozytów na podstawie prognozowanego strumienia przychodów lub oszczędności odsetkowych netto generowanych przez bazę klientów Polbank EFG S.A. na dzień przejęcia.

Zdyskontowany strumień przychodów lub oszczędności odsetkowych netto generowany przez bazę klientów przejętego Banku z tytułu różnicy oprocentowania analizowanych produktów w stosunku do produktów alternatywnych stanowi wartość użytkową utrzymywanych relacji z klientami z tytułu udzielonych kredytów i otrzymanych depozytów.

Stopa dyskonta została określona na poziomie oprocentowania produktów porównywalnych użytych w analizie.

Oszacowane zdyskontowane przychody oraz oszczędności zostały porównane z wartością księgową aktywa. W wyniku przeprowadzonego testu nie stwierdzono utraty wartości relacji z klientami.

Noty do sprawozdania finansowego (cd.)

3.6. Okres użytkowania oraz utrata wartości aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych

Na potrzeby wyliczania kosztów amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych szacowany jest przewidywany okres ich użytkowania, który ma bezpośrednie przełożenie na wysokość stawki amortyzacji. Przyjęte okresy użytkowania są co najmniej raz w roku weryfikowane, przy czym podczas szacowania długości okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz jego weryfikacji uwzględniane są m.in. okres wynikający z tytułów umownych dotyczących okresu korzystania ze składnika aktywów, oczekiwane zużycie fizyczne i wykorzystanie składnika aktywów, utrata przydatności lub ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów z przyczyn technologicznych, rynkowych, prawnych lub innych.

Dla aktywów trwałych i wartości niematerialnych wykonywane są systematyczne przeglądy mające na celu ustalenie, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości tych aktywów. W przypadku gdy wystąpiły przesłanki utraty wartości, Bank szacuje wysokość odpisu jako różnicę między wartością księgową, a niższą od niej wartością odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna stanowi wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia i wartości użytkowej. Wartość godziwa pomniejszona o koszty zbycia szacowana jest na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców (które również opierają się co do zasady na szacunkach); natomiast wartość użytkowa szacowana jest poprzez przyjęcie określonych założeń, m.in. co do kwot i terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych lub wartości niematerialnych, jak również co do ryzyka braku płynności danego składnika aktywów. Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych i wartości niematerialnych.

Noty do rachunku zysków i strat

4. Wynik z tytułu odsetek

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Przychody z tytułu odsetek		
Z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych bankom	21 530	19 547
Z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 122 124	1 102 690
Z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	73 554	139 976
Z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających	158 672	189 000
Z tytułu instrumentów reverse repo	4 821	9 567
Z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych	182 072	128 568
Razem	1 562 773	1 589 348
Koszty z tytułu odsetek		
Z tytułu depozytów bankowych	-9 740	-13 194
Z tytułu depozytów klientów	-342 479	-433 486
Z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających	-4 835	-5 207
Z tytułu instrumentów repo	-3 651	-6 585
Z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek (w tym podporządkowanych)	-84 169	-97 313
Z tytułu emisji obligacji własnych	-13 720	-15 395
Razem	-458 594	-571 180
Wynik z tytułu odsetek (w tym):		
Całkowite przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 330 547	1 260 372
Całkowite koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-453 759	-565 973

Przychody odsetkowe z aktywów finansowych, dla których rozpoznano utratę wartości, w 2017 roku wynosiły 33 599 tys. złotych (w 2016 roku 43 205 tys. złotych, zaprezentowane w „Przychodach z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom”).

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

5. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na początek roku	Zwiększenia		Zmniejszenia					Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na koniec roku	Odzyski ze sprzedaży wierzytelności i inne	Wpływ na wynik finansowy roku	
		Utworzenie odpisów	Różnice kursowe	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Sprzedaż wierzytel- ności	Reklasyfi- kacja	Różnice kursowe				
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone indywidualnie												
Należności od banków	60	5	0	-60	0	0	0	-5	0	0	55	
Należności od klientów indywidualnych	13 252	25 383	0	-24 318	0	0	-534	-7 416	6 367	0	-1 065	
Należności od klientów mikro	16 756	4 579	0	-4 907	0	0	128	-1 838	14 718	0	328	
Należności od dużych przedsiębiorstw	548 399	238 826	0	-77 665	-1 231	-122 280	-179	-38 126	547 745	55 148	-106 013	
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	42 664	13 944	0	-3 722	-4 469	0	585	-110	48 892	0	-10 222	
Pozycje pozabilansowe	25 554	21 316	0	-22 875	0	0	0	-1 270	22 725	0	1 559	
Inwestycyjne papiery wartościowe	27 159	0	0	-27 159	0	0	0	0	0	0	27 159	
Akcje i udziały w jednostkach zależnych	17 951	0	0	0	0	0	0	0	17 951	0	0	
Razem	691 796	304 053	0	-160 706	-5 700	-122 280	0	-48 765	658 398	55 148	-88 199	
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone grupowo (w tym: IBNR)												
Należności od banków	40	75	0	-32	0	0	0	-7	76	0	-43	
Należności od klientów indywidualnych	677 888	329 890	0	-202 773	-5 609	-24 467	-991	-26 260	747 678	9 162	-117 955	
Należności od klientów mikro	352 139	148 189	4 362	-56 187	-4 641	-5 978	1 331	0	439 215	2 685	-89 317	
Należności od dużych przedsiębiorstw	61 751	35 371	0	-30 901	0	0	-333	-2 843	63 045	0	-4 470	
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	4 000	2 158	0	-2 434	0	0	-7	-48	3 669	0	276	
Należności od sektora publicznego	449	395	0	-100	0	0	0	0	744	0	-295	
Pozycje pozabilansowe	5 444	4 351	0	-2 548	0	0	0	-138	7 109	0	-1 803	
Razem	1 101 711	520 429	4 362	-294 975	-10 250	-30 445	0	-29 296	1 261 537	11 847	-213 607	
Odpisy i rezerwy razem	1 793 508	824 482	4 362	-455 681	-15 949	-152 725	0	-78 061	1 919 935	66 995	-301 806	

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na początek roku	Zwiększenia		Zmniejszenia					Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na koniec roku	Odzyski ze sprzedaży wierzycelności i inne	Wpływ na wynik finansowy roku
		Utworzenie odpisów	Różnice kursowe	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Sprzedaż wierzycel- ności	Reklasyfi- kacja	Różnice kursowe			
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone indywidualnie											
Należności od banków	0	0	0	0	0	0	60	0	60	0	0
Należności od klientów indywidualnych	17 862	13 558	0	-14 780	-419	0	-2 634	-335	13 252	0	1 222
Należności od klientów mikro	23 761	17 995	0	-24 246	0	0	-547	-207	16 756	0	6 251
Należności od dużych przedsiębiorstw	705 251	285 550	0	-227 276	-121 304	-91 866	1 658	-3 613	548 399	5 897	-52 377
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	43 394	11 052	0	-5 227	-4 441	-3 566	1 463	-11	42 664	247	-5 578
Pozycje pozabilansowe	41 228	26 084	647	-42 406	0	0	0	0	25 554	0	16 322
Inwestycyjne papiery wartościowe	0	27 159	0	0	0	0	0	0	27 159	0	-27 159
Akcje i udziały w jednostkach zależnych	17 951	0	0	0	0	0	0	0	17 951	0	0
Razem	849 448	381 398	647	-313 935	-126 164	-95 432	0	-4 166	691 796	6 144	-61 319
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone grupowo (w tym: IBNR)											
Należności od banków	165	31	0	-155	0	0	0	-1	40	0	124
Należności od klientów indywidualnych	596 350	287 521	8 662	-201 312	0	-11 085	-2 248	0	677 888	5 701	-80 508
Należności od klientów mikro	297 803	109 443	1 802	-57 316	0	-2 002	2 409	0	352 139	909	-51 218
Należności od dużych przedsiębiorstw	75 340	26 986	0	-40 306	0	0	-33	-236	61 751	0	13 320
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	4 724	2 369	0	-2 962	0	0	-128	-3	4 000	0	593
Należności od sektora publicznego	96	388	0	-35	0	0	0	0	449	0	-353
Pozycje pozabilansowe	8 556	2 901	72	-6 085	0	0	0	0	5 444	0	3 184
Razem	983 034	429 639	10 537	-308 171	0	-13 087	0	-240	1 101 711	6 610	-114 857
Odpisy i rezerwy razem	1 832 482	811 037	11 184	-622 106	-126 164	-108 519	0	-4 405	1 793 508	12 754	-176 177

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

6. Wynik z tytułu prowizji i opłat

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Przychody z tytułu prowizji i opłat		
Z tytułu marży transakcyjnej na klientowskich transakcjach walutowych i pochodnych	264 995	276 353
Z tytułu produktów inwestycyjnych i ubezpieczeniowych	83 075	98 165
Z tytułu kart płatniczych, kredytowych	82 689	79 924
Z tytułu obsługi gotówki i przelewów	58 723	58 025
Z tytułu kredytów i pożyczek niestanowiące elementu efektywnej stopy procentowej	48 152	54 093
Z tytułu obsługi rachunków bankowych	39 449	39 132
Z tytułu działalności powierniczej i maklerskiej	42 228	31 883
Z tytułu obsługi akredytyw i zobowiązań gwarancyjnych	31 250	28 222
Pozostałe	3 029	3 243
Razem	653 590	669 040
Koszty z tytułu prowizji i opłat		
Z tytułu kart płatniczych i operacji bankomatowych	-22 036	-29 158
Z tytułu obsługi gotówki i przelewów	-14 055	-16 610
Z tytułu marży transakcyjnej na klientowskich transakcjach walutowych i pochodnych	-9 489	-10 495
Z tytułu produktów inwestycyjnych i ubezpieczeniowych	-7 526	-7 854
Z tytułu kredytów i pożyczek niestanowiące elementu efektywnej stopy procentowej	-6 540	-7 729
Z tytułu działalności powierniczej i maklerskiej	-5 372	-4 604
Z tytułu obsługi rachunków bankowych	-2 340	-3 627
Pozostałe	-1 061	-1 011
Razem	-68 419	-81 088
Wynik z tytułu prowizji i opłat (w tym):	585 171	587 952
Całkowite przychody prowizyjne dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	346 367	360 804
Całkowite koszty prowizyjne dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-53 558	-76 484

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

7. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na walutowych instrumentach pochodnych	1 468	-46 118
Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na instrumentach pochodnych opartych o stopę procentową	14 968	23 782
Wynik zrealizowany i niezrealizowany na instrumentach dłużnych	25 930	-2 337
Wynik zrealizowany i niezrealizowany na instrumentach kapitałowych	1 408	80 615
Razem wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	43 774	55 942
Wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających		
Zabezpieczenie wartości godziwej	607	920
Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego	-5 468	-1 636
Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego	6 075	2 556
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	3 687	5 013
Nieefektywa część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	3 687	5 013
Razem wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających	4 294	5 933
Wynik z pozycji wymiany		
Różnice kursowe zrealizowane oraz niezrealizowane wynikające z komponentu walutowego wyceny instrumentów pochodnych	1 055 500	-165 029
Różnice kursowe zrealizowane oraz niezrealizowane netto z wyceny pozostałych aktywów i pasywów	-1 048 872	212 696
Razem wynik z pozycji wymiany	6 628	47 667
Razem wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	54 696	109 542

Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na walutowych instrumentach pochodnych zawiera zyski i straty na kontraktach swap, forward i opcjach, z wyjątkiem wydzielonego komponentu walutowego, stanowiącego różnicę kursową. Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na instrumentach pochodnych opartych o stopę procentową zawiera zyski i straty na kontraktach IRS – swap dla stóp procentowych, CIRS, FRA i OIS, z wyjątkiem wydzielonego komponentu walutowego, stanowiącego różnicę kursową. Więcej informacji na temat instrumentów pochodnych zaprezentowano w nocie 14.

Zyski i straty na sprzedaży oraz wycena aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, niebędących instrumentami pochodnymi, prezentowane są w pozycji „Wynik zrealizowany i niezrealizowany na instrumentach dłużnych”.

W pozycji „Wynik zrealizowany i niezrealizowany na instrumentach kapitałowych” w 2016 roku został zaprezentowany wynik z tytułu rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc.

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

Dodatkowe informacje na temat instrumentów finansowych zabezpieczanych i zabezpieczających zaprezentowano w notcie 15.

Pozycja „Różnice kursowe zrealizowane oraz niezrealizowane netto z wyceny pozostałych aktywów i pasywów” zawiera zyski i straty z rewaluacji aktywów i pasywów nominowanych w walucie obcej.

Z wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany wydzielana jest marża transakcyjna na transakcjach wymiany walut z klientami Banku obejmująca głównie marżę na transakcjach kupna/sprzedaży walut z dostawą natychmiastową, dostawą na datę waluty spot i z dostawą na datę waluty forward i prezentowana w wyniku z tytułu prowizji i opłat.

8. Ogólne koszty administracyjne

8.1. Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze		
Wynagrodzenia	-436 510	-458 763
Koszty ubezpieczeń społecznych	-66 390	-67 215
Pozostałe świadczenia pracownicze	-11 326	-13 113
Razem	-514 226	-539 091

8.2. Pozostałe ogólne koszty administracyjne

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Pozostałe ogólne koszty administracyjne		
Koszty utrzymania i wynajmu budynków	-104 668	-132 665
w tym koszty rat leasingowych	-78 865	-100 660
Koszty informatyczne i telekomunikacyjne	-93 281	-95 560
Składka i wpłaty na rzecz BFG	-71 907	-96 769
Koszty usług konsultingowych	-50 343	-22 596
Koszty marketingu	-21 888	-23 621
Koszty szkoleń	-8 878	-11 395
Koszty pozostałych rat leasingowych	-3 996	-4 225
Pozostałe koszty rzeczowe	-87 342	-90 273
Amortyzacja	-72 019	-98 591
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	-31 663	-37 746
Amortyzacja wartości niematerialnych	-40 356	-60 845
Razem	-514 322	-575 695

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

9. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Przychody ze sprzedaży na działalności niebankowej	2 539	2 505
Przychody z tytułu odwrócenia pozostałych rezerw i odpisów aktualizujących wartość innych aktywów	9 465	4 092
Przychody z tytułu niewykorzystanych rozliczeń międzyokresowych kosztów	19 737	0
Przychody z tytułu sprzedaży składników majątku trwałego	1 696	1 991
Przychody z tytułu odzysków na aktywach spisanych przez Bank	665	16
Pozostałe przychody operacyjne – inne	3 741	3 434
Razem	37 843	12 038

Pozostałe koszty operacyjne	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Koszty z tytułu zawiązania pozostałych rezerw i odpisów z tytułu utraty wartości innych aktywów	-4 032	-26 786
Koszty z tytułu utraty wartości majątku trwałego	-13 940	-125 811
Koszty z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych i wartości niematerialnych	-116 429	-12 758
Koszty windykacji	-19 164	-12 866
Pozostałe koszty operacyjne – inne	-4 896	-25 204
Razem	-158 461	-203 425

Koszty z tytułu spisanania marki „Polbank” w wysokości 114 000 tys. złotych zostały zaprezentowane w 2017 roku w linii Koszty z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych i wartości niematerialnych.

W 2016 roku Bank rozpoznał utratę wartości marki „Polbank” w wysokości 86 000 tys. złotych oraz wartości firmy w wysokości 32 966 tys. złotych, które zostały zaprezentowane w linii Koszty z tytułu utraty wartości majątku trwałego.

W Pozostałych kosztach operacyjnych w 2016 roku zaprezentowano także skutki rozliczenia sprawy spornej w zakresie zobowiązań Raiffeisen Bank Polska S.A. (w kwocie 18 680 tys. złotych) oraz Raiffeisen-Leasing Polska S.A. (w kwocie 12 900 tys. złotych) z tytułu podatku dochodowego w odniesieniu do rozliczenia inwestycji w obligacje singapurskie.

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

10. Podatek dochodowy

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	ZMIANY			STAN NA KONIEC ROKU
	STAN NA POCZĄTEK ROKU	Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	
Aktywa z tytułu podatku odroczonego				
Odsetki naliczone do zapłacenia (koszt), z tego:	21 234	-503	0	20 731
Odsetki od depozytów	10 772	-1 947	0	8 825
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	6 549	5 357	0	11 906
Dyskonto od papierów wartościowych	3 913	-3 913	0	0
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	39 975	-6 465	-4 967	28 543
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	46 604	8 162	0	54 766
Odpisy aktualizujące wartość kredytów nie uznane za koszty uzyskania przychodów	137 336	13 973	0	151 309
Pozostałe (w tym utrata wartości pozostałych aktywów)	673	446	0	1 119
Koszty do zapłacenia	31 700	3 857	0	35 557
Inne	15 871	366	0	16 237
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	41 346	-41 346	0	0
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	334 739	-21 510	-4 967	308 262
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego				
Odsetki naliczone do otrzymania (przychód), z tego:	56 439	6 182	0	62 621
Odsetki od kredytów	34 265	4 423	0	38 688
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	22 059	-426	0	21 633
Dyskonto od papierów wartościowych	115	2 185	0	2 300
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	34 028	400	4 875	39 303
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	55 567	3 354	0	58 921
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	34 009	2 427	0	36 436
Inne	25 358	-19 632	0	5 726
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	205 401	-7 269	4 875	203 007
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	129 338	-14 241	-9 842	105 255
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	129 338	-14 241	-9 842	105 255

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	STAN NA POCZĄTEK ROKU	ZMIANY		STAN NA KONIEC ROKU
		Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	
Aktywa z tytułu podatku odroczonego				
Odsetki naliczone do zapłacenia (koszt), z tego:	20 372	862	0	21 234
Odsetki od depozytów	18 289	-7 517	0	10 772
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	2 083	4 466	0	6 549
Dyskonto od papierów wartościowych	0	3 913	0	3 913
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	11 244	28 228	503	39 975
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	36 956	9 648	0	46 604
Odписы aktualizujące wartość kredytów nie uznane za koszty uzyskania przychodów	146 768	-9 432	0	137 336
Pozostałe (w tym utrata wartości pozostałych aktywów)	1 414	-741	0	673
Koszty do zapłacenia	31 446	254	0	31 700
Inne	16 098	-227	0	15 871
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	81 875	-40 529	0	41 346
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	346 173	-11 937	503	334 739
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego				
Odsetki naliczone do otrzymania (przychód), z tego:	39 770	16 669	0	56 439
Odsetki od kredytów	26 266	7 999	0	34 265
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	12 446	9 613	0	22 059
Dyskonto od papierów wartościowych	1 058	-943	0	115
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	20 072	23 162	-9 206	34 028
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	51 312	4 255	0	55 567
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	28 360	5 649	0	34 009
Inne	50 492	-25 134	0	25 358
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	190 006	24 601	-9 206	205 401
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	156 167	-36 538	9 709	129 338
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	156 167	-36 538	9 709	129 338

Rozliczenia podatkowe Banku za lata 2014 i 2015 zamknęły się stratą podatkową, odpowiednio w roku 2014 – 189,2 mln zł, w roku 2015 – 246,0 mln zł. Zgodnie z przepisami podatkowymi o wysokość straty poniesionej w roku podatkowym można obniżyć dochód w najbliższych kolejno po sobie następujących pięciu latach podatkowych. Wysokość obniżenia w którymkolwiek z tych lat nie może przekroczyć 50% kwoty tej straty. W 2016 roku Bank odliczył 50% straty z 2014 roku i 50% straty z 2015 roku. W 2017 roku została rozliczona pozostała część strat.

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej		
Zysk brutto	169 593	286 969
Podatek dochodowy bieżący według krajowej stawki podatku od zysku/straty brutto (19%)	-32 223	-54 524
Wpływ na podatek kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	-60 722	-69 530
Wpływ na podatek przychodów niepodlegających opodatkowaniu	2 371	0
przychodów z tytułu dywidend	1 665	0
Wpływ na podatek przychodów podatkowych niebędących przychodami księgowymi	0	-100
Całkowite obciążenie wyniku podatkiem dochodowym	-90 574	-124 154
Uzgodnienie podatku odniesionego do rachunku zysków i strat		
Podatek dochodowy bieżący	-76 191	-63 786
Korekty podatku dochodowego bieżącego dotyczące lat ubiegłych	-142	-23 830
Podatek odroczony z tytułu powstania i odwrócenia się różnic	-14 241	-36 538
Całkowite obciążenie wyniku podatkiem dochodowym	-90 574	-124 154

Regulacje dotyczące podatku od towarów i usług, podatku dochodowego od osób prawnych oraz obciążeń związanych z ubezpieczeniami społecznymi podlegają częstym zmianom. Te częste zmiany powodują brak odpowiednich punktów odniesienia, niespójne interpretacje oraz nieliczne ustanowione precedensy, które mogłyby mieć zastosowanie. Obowiązujące przepisy zawierają również niejasności, które powodują różnice w opiniach, co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych, zarówno pomiędzy organami państwowymi jak i organami państwowymi i przedsiębiorstwami.

Rozliczenia podatkowe oraz inne obszary działalności (na przykład kwestie celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów, które uprawnione są do nakładania wysokich kar i grzywien, a wszelkie dodatkowe zobowiązania podatkowe, wynikające z kontroli, muszą zostać zapłacone wraz z wysokimi odsetkami. Te warunki powodują, że ryzyko podatkowe w Polsce jest większe niż w krajach o bardziej dojrzałym systemie podatkowym.

W konsekwencji, kwoty prezentowane i ujawniane w sprawozdaniach finansowych mogą się zmienić w przyszłości w wyniku ostatecznej decyzji organu podatkowego.

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisów ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (I) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (II) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (III) elementów

Noty do rachunku zysków i strat (cd.)

wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (IV) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzula GAAR może zostać zastosowana w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR ale, dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiąganym. Powyższe przepisy umożliwiają polskim organom podatkowym kwestionowanie na gruncie prawa podatkowego realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień, takich jak restrukturyzacja i reorganizacja grupy.

11. Zysk netto przypadający na jedną akcję

11.1. Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję został policzony poprzez podzielenie zysku netto, przypadającego na zwykłych akcjonariuszy Banku przez średnią ważoną liczby akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu sprawozdawczego.

W 2017 roku miała miejsce rejestracja w KRS podziału akcji Banku bez zmiany wysokości kapitału zakładowego, w związku z tym zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą został policzony zarówno w 2017 jak i 2016 roku w stosunku do liczby akcji po podziale (por. nota 29).

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Banku (w tys. złotych)	79 019	162 815
Średnia ważona ilość akcji zwykłych w roku (w sztukach)	225 668 340	225 668 340
Zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	0,4	0,7

11.2. Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

W 2017 roku, jak również 2016 nie wystąpiły czynniki rozwadniające zysk przypadający na jedną akcję. W tym czasie Bank nie emitował obligacji zamiennych na akcje ani opcji na akcje, w następstwie czego rozwodniony zysk na jedną akcję jest równy podstawowemu zyskowi na jedną akcję.

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Banku (w tys. złotych)	79 019	162 815
Średnia rozwodniona ważona ilość akcji zwykłych w roku (w sztukach)	225 668 340	225 668 340
Rozwodniony zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	0,4	0,7

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej

12. Kasa i środki w Banku Centralnym

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Środki pieniężne w kasie	779 834	667 808
Środki w banku centralnym	536 156	1 064 061
Razem	1 315 990	1 731 869

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego. Bank musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej. Deklarowana rezerwa obowiązkowa do utrzymywania w grudniu 2017 roku wynosiła: 1 202 974 tys. zł (w grudniu 2016 roku wynosiła: 1 315 356 tys. zł). Środki te są oprocentowane w wysokości 0,9 stopy referencyjnej w NBP. Na dzień 31 grudnia 2017 roku oprocentowanie to wynosiło 1,35 %, bez zmian w stosunku do poprzedniego roku.

13. Należności od banków

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Depozyty zabezpieczające	43 309	139 126
Środki na rachunkach bieżących	12 151	133 797
Kredyty i pożyczki udzielone bankom	47 819	42 429
Należności od banków brutto:	103 279	315 352
Odpisy z tytułu utraty wartości	-76	-100
Należności od banków netto:	103 203	315 252

Średnie oprocentowanie lokat w innych bankach oraz kredytów udzielonych innym bankom w 2017 roku wynosiło 1,91% (2,34 % w 2016 roku).

Kwota należności długoterminowych od banków na koniec 2017 roku wynosiła 21 540 tys. zł (36 256 tys. zł na koniec 2016 roku).

Zasady ewidencji transakcji z przyrzeczeniem odkupu opisano w punkcie 2.10. Zarówno na koniec roku 2017, jak i na koniec 2016 roku nie wystąpiły transakcje typu „buy sell back” z bankami.

Depozyty zabezpieczające stanowią złożone zabezpieczenia pieniężne dotyczące otwartych instrumentów pochodnych z ujemną wyceną, prezentowane w zobowiązaniach w „Pochodnych instrumentach finansowych”. Poczwszy od 2016 roku instrumenty pochodne z ujemną wyceną zabezpieczane są głównie za pomocą papierów wartościowych (zob. nota 32).

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

14. Pochodne instrumenty finansowe i instrumenty wbudowane

14.1. Pochodne instrumenty finansowe

Bank zawiera następujące instrumenty pochodne, w tym także te wykorzystywane jako instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne i wartość godziwą:

- walutowe transakcje terminowe,
- opcje walutowe,
- instrumenty stóp procentowych.

Walutowe transakcje terminowe to zobowiązania do kupna walut obcych i lokalnych, obejmujące niezrealizowane transakcje spot.

Walutowe i procentowe kontrakty swap to zobowiązania do zamiany jednego strumienia przepływów pieniężnych na inny. Rezultatem takiej transakcji jest zamiana walut lub stóp procentowych (na przykład oprocentowania stałego na zmienne) lub połączenia wszystkich tych czynników (na przykład międzywalutowe kontrakty swap stóp procentowych).

Z wyjątkiem określonych walutowych kontraktów swap w przypadku tych transakcji nie następuje zamiana kapitału. Ryzyko kredytowe Banku stanowi potencjalny koszt zastąpienia kontraktów swap, jeżeli strony nie wywiążą się ze swoich zobowiązań. Ryzyko to jest monitorowane na bieżąco przez odniesienie do aktualnej wartości godziwej proporcji wartości nominalnej kontraktów oraz płynności rynkowej. W celu kontrolowania poziomu podejmowanego ryzyka kredytowego Bank ocenia strony umowy przy pomocy tych samych metod, które stosuje się w działalności kredytowej.

Opcje walutowe i procentowe to umowy, na mocy których sprzedający przyznaje kupującemu prawo, ale nie obowiązek, nabycia (opcja kupna) lub sprzedaży (opcja sprzedaży) w ustalonym dniu, do ustalonego dnia lub też w ustalonym okresie – konkretnej ilości waluty obcej lub instrumentu finansowego po z góry ustalonej cenie. W zamian za narażenie na ryzyko walutowe lub ryzyko zmiany stóp procentowych, sprzedający otrzymuje od kupującego premię. Opcje mogą być opcjami znajdującymi się w obrocie giełdowym lub negocjowanymi pomiędzy Bankiem, a klientem (w transakcji pozagiełdowej). Bank jest narażony na ryzyko kredytowe z tytułu zakupionych opcji tylko i wyłącznie do wysokości ich wartości bilansowej, którą stanowi ich wartość godziwa.

Nominalne wartości niektórych rodzajów instrumentów finansowych stanowią podstawę do ich porównania z instrumentami ujmowanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ale niekoniecznie wskazują, jaka będzie wartość przyszłych przepływów pieniężnych, bądź jaka jest bieżąca wartość godziwa instrumentów. Z tego względu nie pokazują, jaki jest stopień narażenia Banku na ryzyko kredytowe lub ryzyko zmiany cen. Instrumenty pochodne mogą mieć wycenę dodatnią (aktywa) lub ujemną (zobowiązania) w zależności

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

od wahań rynkowych stóp procentowych lub kursów wymiany walut. Łączna wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych może podlegać znacznym wahaniom.

14.2. Forward kredytowy

Bank zawarł umowę serwisowania oraz późniejszej sprzedaży przeterminowanych należności z tytułu udzielonych kredytów detalicznych (po przekroczeniu przeterminowania tych kredytów o 90 dni).

W ramach umowy serwisowania serwisier prowadzi czynności windykacyjne, a po wypowiedzeniu przez Bank umów kredytobiorcom, czynności egzekucyjne, w odniesieniu do kredytobiorców. W trakcie trwania umowy serwisowania, wypowiedzana zostaje umowa z klientem, a serwisier prowadzi czynności egzekucyjne przez okres ok. 6 miesięcy. Po upływie tego okresu pozostała do spłaty wierzytelność podlega wykupowi przez Fundusz. W momencie przekazania transzy ekspozycji do serwisowania i przyszłej sprzedaży, ekonomicznie dochodzi do zawarcia przez Bank transakcji forward, która jest klasyfikowana, jako aktywo / zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek wyników zgodnie z MSR 39. Transakcja forward jest ujmowana w wartości godziwej przy początkowym ujęciu oraz wyceniana do wartości godziwej ze względu na zmiany materialnych czynników determinujących jej wartość godziwą, wśród których najważniejszym jest zmiana ceny sprzedaży. Zmiany wartości godziwej są ujmowane w rachunku zysków i strat Banku.

W przypadku, gdy Bank dokonuje zmiany szacunku dotyczącego nominału transakcji pochodnej, Bank dokonuje korekty nominału z uwzględnieniem korekty rachunku zysków i strat z tytułu wyceny transakcji w poprzednich okresach.

Porozumienie i umowa serwisowa zostały wypowiedziane 13 grudnia 2017 roku z zachowaniem 3 miesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, tj. 31 marca 2018 roku. Nieuwzględnienie powyższej umowy serwisowej skutkowałoby zwiększeniem odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom o PLN 24,4 mln złotych.

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wartości godziwe posiadanych instrumentów pochodnych przedstawiono w poniższej tabeli:

	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016		
	Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe		Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe	
		Aktywa	Zobowiązania		Aktywa	Zobowiązania
Pochodne instrumenty finansowe w portfelu handlowym						
Walutowe kontrakty (fx swap i fx forward)	24 218 940	320 207	303 324	26 093 194	316 854	243 598
Opcje zakupione i sprzedane w obrocie pozagiełdowym	2 740 371	24 070	22 382	2 415 094	20 016	20 506
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	356 323	23	4 791	0	0	0
Razem walutowe instrumenty pochodne	27 315 634	344 300	330 497	28 508 288	336 870	264 104
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	14 434 206	91 700	68 773	13 715 389	129 828	83 258
Kontrakt na przyszłą stopę procentową (FRA)	2 057 945	382	36	500 000	22	0
Razem instrumenty pochodne dla stóp procentowych	16 492 151	92 082	68 809	14 215 389	129 850	83 258
Forward kredytowy	116 574	0	0	79 984	0	0
Razem	43 924 359	436 382	399 306	42 803 661	466 720	347 362
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne						
Walutowe kontrakty (fx swap)	386 518	10 653	0	1 100 828	0	28 918
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	5 113 748	90 489	150 304	6 256 327	0	1 151 903
Razem	5 500 266	101 142	150 304	7 357 155	0	1 180 821
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą						
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	108 000	0	11 926	121 549	0	17 992
Razem	108 000	0	11 926	121 549	0	17 992
Razem pochodne instrumenty finansowe	49 532 625	537 524	561 536	50 282 365	466 720	1 546 175

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

15. Rachunkowość zabezpieczeń

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń w zakresie zabezpieczenia wartości godziwej udzielonego kredytu o stałej stopie procentowej. Instrumentem zabezpieczającym jest swap na stopę procentową, gdzie Bank płaci kupon oparty o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o stopę zmienną.

Pod koniec grudnia 2005 roku Bank udzielił na okres 15 lat kredytu o stałej stopie procentowej w wartości nominalnej 45 mln EUR, zabezpieczając go transakcją swap na stopę procentową w wartości nominalnej 44,9 mln EUR. Wartość zmiany wyceny kredytu i transakcji zabezpieczającej za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 i kończący się 31 grudnia 2016 roku zaprezentowano w poniższych tabelach. Informacje na temat części nieefektywnej zabezpieczenia odniesionej do rachunku zysków i strat prezentuje nota 7.

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego	6 075	2 556
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego	-5 468	-1 636
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	607	920
Wynik odsetkowy na instrumencie pochodnym zabezpieczającym	-4 835	-5 207
	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Wartość nominalna instrumentu zabezpieczającego	108 000	121 549
Wartość nominalna instrumentu zabezpieczanego	108 000	121 549

Bank stosuje także rachunkowość zabezpieczeń w zakresie zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych kredytów w CHF, EUR i USD oraz lokat opartych o zmienną stopę WIBOR, wynikających z ryzyka zmiany stóp procentowych oraz ryzyka kursowego. Instrumentami zabezpieczającymi są:

- walutowy swap na stopę procentową, gdzie Bank płaci kupon oparty o stopę CHF LIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz złotych polskich, oraz transakcja forward, w której Bank sprzedaje CHF,
- transakcje forward, w której Bank sprzedaje CHF, EUR i USD,
- walutowy swap na stopę procentową, gdzie Bank płaci kupon oparty o stopę EUR LIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w EUR oraz złotych polskich.

Wyżej wymienione walutowe swapy na stopę procentowe zabezpieczają także przed zmianami wartości godziwej wyznaczonego portfela kredytów z tytułu zmiany kursu walutowego. Jako pozycja zabezpieczana desygnowany jest nominalny portfel kredytów w CHF i EUR.

Wartości nominalne i godziwe instrumentów pochodnych zabezpieczających zostały zaprezentowane w nocie 14.

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Kwoty rozpoznane w rachunku zysków i strat i w pozostałych kapitałach z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (cash flow hedge) prezentuje poniższe zestawienie.

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie - brutto)	21 294	8 860
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	158 672	189 000
Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	3 687	5 013

Zmianę stanu kapitału z aktualizacji wyceny z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (cash flow hedge) prezentuje poniższe zestawienie (bez uwzględnienia wpływu podatku).

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie) na początek roku	-37 998	-46 858
Kapitał z aktualizacji wyceny (wycena wraz z odsetkami zrealizowanymi w roku)	1 270 626	-150 892
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	-158 672	-189 000
Wynik z tytułu rewaluacji na instrumentach pochodnych zabezpieczających	-1 086 974	353 765
Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	-3 687	-5 013
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie) na koniec roku	-16 705	-37 998

W kwocie 16 705 tys. złotych zaprezentowanej w kapitale z aktualizacji wyceny 16 765 tys. złotych dotyczy efektywnej części zabezpieczenia przepływów pieniężnych zabezpieczonych transakcjami CIRS. W tej kwocie część zabezpieczająca przepływy z kredytów wynosi 40 071 tys. złotych, natomiast część zabezpieczająca przepływy z depozytów wynosi -56 836 tys. złotych.

Oczekuje się, że relacja zabezpieczająca (w ramach rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych) będzie generować przepływy pieniężne w okresie do maja 2022 roku.

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Poniższe tabele prezentują wartości nominalne instrumentów pochodnych zabezpieczających w podziale na umowy termin zapadalności:

31 grudnia 2017	Umowny termin zapadalności					Razem
	do 1 miesiąca	od 1 do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 do 5 lat	powyżej 5 lat	
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne						
Walutowe kontrakty (fx swap i fx forward)	147 110	239 408	0	0	0	386 518
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	0	0	513 795	4 599 953	0	5 113 748
Razem	147 110	239 408	513 795	4 599 953	0	5 500 266
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą						
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	0	0	0	108 000	0	108 000
Razem	0	0	0	108 000	0	108 000

31 grudnia 2016	Umowny termin zapadalności					Razem
	do 1 miesiąca	od 1 do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 do 5 lat	powyżej 5 lat	
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne						
Walutowe kontrakty (fx swap i fx forward)	279 103	821 725	0	0	0	1 100 828
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	0	343 849	851 200	4 867 353	193 925	6 256 327
Razem	279 103	1 165 574	851 200	4 867 353	193 925	7 357 155
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą						
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	0	0	0	121 549	0	121 549
Razem	0	0	0	121 549	0	121 549

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

16. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Obligacje i bony wyemitowane przez Skarb Państwa	795 514	371 779
Bony pieniężne NBP	0	7 393 915
Obligacje innych instytucji finansowych	349 523	0
Obligacje korporacyjne	69 246	278 225
Listy zastawne	16 120	3 423
Razem	1 230 403	8 047 342

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu są oprocentowane w oparciu o zmienne rynkowe stopy procentowe.

Kwota należności długoterminowych z tytułu instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej na koniec 2017 roku wynosiła 695 493 tys. zł (620 560 tys. zł na koniec 2016 roku).

17. Inwestycyjne papiery wartościowe

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Stan na początek roku	Zwiększenia	Zmniejszenia (sprzedaż i wykup)	Zmiana naliczonych odsetek, dyskonta i wyceny	Różnice kursowe	Utrata wartości	Stan na koniec roku
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności							
Obligacje skarbowe	3 475 082	1 164 400	-1 562 400	-36 459	0	0	3 040 623
Razem utrzymywane do terminu zapadalności	3 475 082	1 164 400	-1 562 400	-36 459	0	0	3 040 623
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży							
Udziały kapitałowe	45 540	0	0	6 670	-2 998	0	49 212
Papiery wartościowe zablokowane pod BFG*	229 409	0	0	1 115	0	0	230 524
Obligacje innych instytucji finansowych	0	150 000	0	2 118	0	0	152 118
Obligacje korporacyjne	293 895	222 853	-289 686	1 832	0	27 159	256 053
Obligacje skarbowe	3 904 028	3 242 500	-2 813 000	27 576	0	0	4 361 104
Bony pieniężne NBP	0	20 220 000	-15 660 000	-1 248	0	0	4 558 752
Razem dostępne do sprzedaży	4 472 872	23 835 353	-18 762 686	38 063	-2 998	27 159	9 607 763
Razem	7 947 954	24 999 753	-20 325 086	1 604	-2 998	27 159	12 648 386

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Stan na początek roku	Zwiększenia	Zmniejszenia (sprzedaż i wykup)	Zmiana naliczonych odsetek, dyskonta i wyceny	Różnice kursowe	Utrata wartości	Stan na koniec roku
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności							
Obligacje skarbowe	1 964 957	1 487 809	0	22 316	0	0	3 475 082
Razem utrzymywane do terminu zapadalności	1 964 957	1 487 809	0	22 316	0	0	3 475 082
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży							
Udziały kapitałowe	80 895	524	-40 837	0	2 611	2 348	45 540
Papiery wartościowe zablokowane pod BFG*	228 816	0	0	593	0	0	229 409
Obligacje korporacyjne	319 970	126 798	-112 557	-13 157	0	-27 159	293 895
Obligacje skarbowe	1 232 417	3 916 841	-1 248 697	3 467	0	0	3 904 028
Razem dostępne do sprzedaży	1 862 098	4 044 163	-1 402 091	-9 097	2 611	-24 811	4 472 872
Razem	3 827 055	5 531 972	-1 402 091	13 219	2 611	-24 811	7 947 954

* obligacje skarbowe

Informacje na temat wartości godziwej inwestycyjnych papierów wartościowych prezentuje nota 37.

Na dzień 31 grudnia 2017 łączny odpis z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych wynosił 12 200 tys. zł, bez zmian w stosunku do 31 grudnia 2016 roku.

Kwota należności długoterminowych z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych na koniec 2017 roku wynosiła 5 219 931 tys. zł (6 228 391 tys. zł na koniec 2016 roku).

18. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury podmiotowej	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016		
	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto
Klienci indywidualni	18 270 159	754 045	17 516 114	20 322 980	691 140	19 631 840
Klienci mikro	2 856 035	453 933	2 402 102	2 860 503	368 895	2 491 608
Duże przedsiębiorstwa	11 611 785	610 790	11 000 995	10 955 875	610 151	10 345 724
Małe i średnie przedsiębiorstwa	1 445 157	52 562	1 392 595	1 358 375	46 665	1 311 710
Sektor publiczny	105 727	744	104 983	87 572	449	87 123
Razem	34 288 863	1 872 074	32 416 789	35 585 305	1 717 300	33 868 005

Kwota należności długoterminowych z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom na koniec 2017 roku wynosiła 25 380 246 tys. zł (26 972 105 tys. zł na koniec 2016 roku).

Informacje na temat wartości odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom prezentuje nota 5.

Na 31 grudnia 2017 jak i 31 grudnia 2016 roku nie było zawartych transakcji z przyrzeczeniem odkupu (buy sell back) z klientami.

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

31 grudnia 2017									
Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury jakościowej									
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom bez przesłanki utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości	Odpis tworzony grupowo IBNR	Kredyty i pożyczki udzielone klientom z przesłanką utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości	Odpis tworzony grupowo IBNR	Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane indywidualnie	Odpis tworzony indywidualnie	Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane grupowo	Odpis tworzony grupowo	Wartość netto
Należności od klientów indywidualnych	17 204 047	57 020	5 501	0	12 186	6 367	1 048 425	690 658	17 516 114
Należności od klientów mikro	2 061 685	24 116	0	0	27 304	14 718	767 046	415 099	2 402 102
Należności od dużych przedsiębiorstw	9 961 730	31 619	703 731	31 426	946 324	547 745	0	0	11 000 995
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	1 367 671	2 712	13 862	958	63 624	48 892	0	0	1 392 595
Należności od sektora publicznego	105 727	744	0	0	0	0	0	0	104 983
Razem	30 700 860	116 211	723 094	32 384	1 049 438	617 722	1 815 471	1 105 757	32 416 789
31 grudnia 2016									
Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury jakościowej									
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom bez przesłanki utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości	Odpis tworzony grupowo IBNR	Kredyty i pożyczki udzielone klientom z przesłanką utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości	Odpis tworzony grupowo IBNR	Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane indywidualnie	Odpis tworzony indywidualnie	Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane grupowo	Odpis tworzony grupowo	Wartość netto
Należności od klientów indywidualnych	19 276 672	52 665	10 518	0	28 940	13 228	1 006 850	625 247	19 631 840
Należności od klientów mikro	2 113 321	14 331	0	0	31 030	16 742	716 152	337 822	2 491 608
Należności od dużych przedsiębiorstw	9 456 907	46 018	527 026	15 695	971 942	548 438	0	0	10 345 724
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	1 284 748	2 730	18 373	1 270	55 254	42 665	0	0	1 311 710
Należności od sektora publicznego	87 572	449	0	0	0	0	0	0	87 123
Razem	32 219 220	116 193	555 917	16 965	1 087 166	621 073	1 723 002	963 069	33 868 005

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

19. Akcje i udziały w jednostkach zależnych

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Leasing Poland Sp. z o.o	0	14 600
Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o.	12 245	12 245
Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.	4 000	4 000
Raiffeisen Solutions Sp. z o.o.	14 650	9 650
Razem	30 895	40 495

Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Spółki Leasing Poland, której jedynym udziałowcem jest Raiffeisen Bank Polska S.A. w dniu 28 września 2017 roku podjęło decyzję o rozwiązaniu spółki i postawieniu jej w stan likwidacji z dniem 1 października 2017 roku. Na dzień 27 grudnia 2017 roku zostało sporządzone sprawozdanie finansowe likwidacyjne Leasing Poland. W dniu 28 grudnia 2017 roku Likwidatorzy dokonali podziału majątku Spółki pozostałego po zakończeniu procesu likwidacji. Środki pieniężne w wysokości 16 008 tys. zł w dniu 28 grudnia 2017 roku zostały przelane na rachunek bankowy Banku. Wynik z tytułu rozliczenia likwidacji Spółki został zaprezentowany w linii „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”, w pozycji „Wynik zrealizowany i niezrealizowany na instrumentach kapitałowych”. Najważniejsze informacje na temat jednostek zależnych podlegających konsolidacji prezentuje poniższa tabela:

Nazwa jednostki zależnej	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Przychody	Wynik netto	Udział (%)
31 grudnia 2017						
Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o.	Polska	25 703	1 113	18 912	12 161	99.99%
Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o.	Polska	25	2 994	86	-86	100%
Raiffeisen Solutions Sp. z o.o.	Polska	62 159	59 857	5 673	-4 657	100%
Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.	Polska	3 975	83	1 698	190	100%
31 grudnia 2016						
Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o.	Polska	24 270	3 075	16 170	8 948	99.99%
Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o.	Polska	19	2 902	251	-1 505	100%
Raiffeisen Solutions Sp. z o.o.	Polska	29 200	27 241	2 775	-3 442	100%
Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.	Polska	3 733	32	55	-298	100%

W 2017 roku Bank otrzymał dywidendę od spółki Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o. w wysokości 8 764 tys. złotych.

W dniu 31 marca 2016 Bank sprzedał akcje Raiffeisen-Leasing Polska S.A. („RLPL”) na rzecz Raiffeisen Bank International AG. Celem transakcji była poprawa wskaźników kapitałowych na poziomie

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

skonsolidowanym zgodnie z rekomendacją KNF. Wynik na sprzedaży tych udziałów w wysokości 202 313 tys. złotych (przed opodatkowaniem) został zaprezentowany w Wyniku ze sprzedaży udziałów w jednostce zależnej.

20. Wartości niematerialne

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Marka „Polbank”	Relacje z klientami	Oprogramo- wanie kompute- rowe	Oprogramo- wanie komputerowe w budowie	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na początek roku	200 000	70 400	668 727	49 704	1 984	990 815
Zwiększenia bezpośrednie	0	0	2 946	33 908	3 187	40 041
Przejęcie do użytkowania z nakładów i zmiana klasyfikacji	0	0	39 033	-39 033	0	0
Zmniejszenia	-200 000	0	-53 728	-1 418	0	-255 146
Stan na koniec roku	0	70 400	656 978	43 161	5 171	775 710
UMORZENIE						
Stan na początek roku	0	53 593	465 739	0	0	519 332
Amortyzacja	0	5 840	34 516	0	0	40 356
Zmniejszenia	0	0	-51 747	0	0	-51 747
Stan na koniec roku	0	59 433	448 508	0	0	507 941
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na początek roku	86 000	0	0	1 460	0	87 460
Zmniejszenia	-86 000	0	0	-1 460	0	-87 460
Stan na koniec roku	0	0	0	0	0	0
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na początek roku	114 000	16 807	202 988	48 244	1 984	384 023
Stan na koniec roku	0	10 967	208 470	43 161	5 171	267 769

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Wartość firmy	Marka „Polbank”	Relacje z klientami	Oprogramo- wanie kompute- rowe	Oprogramo- wanie komputerowe w budowie	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na początek roku	32 966	200 000	70 400	669 269	34 389	8 820	1 015 844
Zwiększenia bezpośrednie	0	0	0	1 438	45 771	0	47 209
Przejęcie do użytkowania z nakładów i zmiana klasyfikacji	0	0	0	27 379	-27 379	0	0
Zmniejszenia	-32 966	0	0	-29 359	-3 077	-6 836	-72 238
Stan na koniec roku	0	200 000	70 400	668 727	49 704	1 984	990 815
UMORZENIE							
Stan na początek roku	0	0	43 835	436 004	0	0	479 839
Amortyzacja	0	0	9 758	51 087	0	0	60 845
Zmniejszenia	0	0	0	-21 352	0	0	-21 352
Stan na koniec roku	0	0	53 593	465 739	0	0	519 332
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na początek roku	0	0	0	10	649	0	658
Zwiększenia	0	86 000	0	0	811	0	86 811
Zmniejszenia	0	0	0	-10	0	0	-10
Stan na koniec roku	0	86 000	0	0	1 460	0	87 460
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na początek roku	32 966	200 000	26 565	233 255	33 740	8 820	535 347
Stan na koniec roku	0	114 000	16 807	202 988	48 244	1 984	384 023

W 2017 roku i 2016 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Na 31 grudnia 2017 roku wartość zobowiązań do nabycia wartości niematerialnych i prawnych wynikających z podpisanych umów z kontrahentami wynosiła 525 tys. zł. Na 31 grudnia 2016 roku Bank nie posiadał zobowiązań z tego tytułu.

W 2017 roku Bank zaliczał do wartości niematerialnych markę „Polbank” i relacje z klientami, które zostały rozpoznane w wyniku transakcji połączenia z Polbank EFG S.A. (por. nota 3.5. sprawozdania finansowego).

Marka „Polbank” posiadała nieokreślony okres użytkowania, w związku z tym nie była amortyzowana, natomiast podlegała corocznym testom na utratę wartości. W konsekwencji podjęcia decyzji o przeprowadzeniu programu cyfrowej ewolucji i optymalizacji Banku na lata 2017 – 2019, na 31 marca 2017 roku Bank przeprowadził test na utratę wartości marki „Polbank”, który skutkowało spisaniem w całości marki „Polbank” w wysokości 114 000 tys. zł. Koszty z tytułu spisania marki „Polbank” w wysokości 114 000 tys. złotych zostały zaprezentowane w linii Pozostałe koszty operacyjne.

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Relacje z klientami są amortyzowane przy zastosowaniu metody degresywnej w okresie 5 lat (depozyty) oraz 10 lat (kredyty). W przypadku wystąpienia przesłanek podlegają testom na utratę wartości (por. nota 2.16. sprawozdania finansowego).

Testy na utratę wartości powyższych wartości niematerialnych zostały opisane w notce 3.5 sprawozdania finansowego.

Na 31 grudnia 2017 roku utworzony odpis z tytułu utraty wartości dotyczył oprogramowania komputerowego w budowie, w przypadku którego Bank podjął decyzję o zaniechaniu kontynuacji danych projektów.

21. Rzeczowe aktywa trwałe

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządze- nia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Środki trwałe w budowie	Zaliczki na rzeczowe aktywa trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na początek roku	178 502	264 708	44	31 858	3 198	0	478 310
Zwiększenia bezpośrednie	165	6 363	0	123	5 745	1 696	14 092
Przejęcie do użytkowania z nakładów i zmiana klasyfikacji	1 689	4 024	0	14	-5 727	0	0
Zmniejszenia	-25 556	-23 122	0	-7 441	-125	0	-56 244
Stan na koniec roku	154 800	251 973	44	24 554	3 091	1 696	436 158
UMORZENIE							
Stan na początek roku	118 979	215 538	32	23 614	0	0	358 163
Amortyzacja	10 064	19 975	4	1 620	0	0	31 663
Zmniejszenia	-19 392	-20 211	0	-7 374	0	0	-46 977
Stan na koniec roku	109 651	215 302	36	17 860	0	0	342 849
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na początek roku	693	1 387	0	0	0	0	2 080
Zwiększenia	8 346	4 628	0	403	0	0	13 377
Zmniejszenia	-5 849	-3 971	0	-311	0	0	-10 131
Stan na koniec roku	3 190	2 044	0	92	0	0	5 326
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na początek roku	58 830	47 783	12	8 244	3 198	0	118 067
Stan na koniec roku	41 959	34 627	8	6 602	3 091	1 696	87 983

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządze- nia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Środki trwałe w budowie	Zaliczki na rzeczowe aktywa trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na początek roku	212 172	324 272	30	34 010	8 820	2 884	582 188
Zwiększenia bezpośrednie	168	2 681	0	4 924	33 744	0	41 517
Przejęcie do użytkowania z nakładów i zmiana klasyfikacji	28 534	9 148	14	57	-37 753	0	0
Zmniejszenia	-62 372	-71 393	0	-7 133	-1 613	-2 884	-145 395
Stan na koniec roku	178 502	264 708	44	31 858	3 198	0	478 310
UMORZENIE							
Stan na początek roku	164 809	256 499	29	28 721	0	0	450 057
Amortyzacja	10 469	25 460	3	1 814	0	0	37 746
Zmniejszenia	-56 247	-66 813	0	-6 999	0	0	-130 059
Zmiana klasyfikacji	-52	392	0	78	0	0	418
Stan na koniec roku	118 979	215 538	32	23 614	0	0	358 162
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na początek roku	994	4 418	0	18	1 703	0	7 134
Zwiększenia	5 440	1 356	0	59	0	0	6 855
Zmniejszenia	-5 741	-4 387	0	-77	-1 703	0	-11 908
Stan na koniec roku	693	1 387	0	0	0	0	2 080
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na początek roku	46 369	63 355	1	5 271	7 117	2 884	124 997
Stan na koniec roku	58 830	47 783	12	8 244	3 198	0	118 067

W 2017 roku i 2016 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Zobowiązania do nabycia środków trwałych na 31 grudnia 2017 roku, wynikające z podpisanych umów z kontrahentami, wynosiły 4 461 tys. zł (2 669 tys. zł na 31 grudnia 2016 roku). Zobowiązania te zostaną zrealizowane w ciągu jednego roku.

Bank według stanu na 31 grudnia 2017 roku i na 31 grudnia 2016 roku nie jest użytkownikiem obcych środków trwałych na podstawie umów leasingu finansowego.

Na 31 grudnia 2017 roku Bank rozpoznał odpis z tytułu utraty wartości środków trwałych ze względu na podjęte decyzje o zaprzestaniu użytkowania tych środków trwałych.

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

22. Inne aktywa

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Aktywa finansowe brutto		
Inkaso weksli i czeków	150	2 451
Dłużnicy różni	96 401	81 578
Rozrachunki z biurami maklerskimi – należności	5 039	4 757
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych – należności	107 105	101 513
Aktywa finansowe brutto razem	208 695	190 299
Odpisy aktualizujące	-6 753	-12 703
Aktywa finansowe netto razem	201 942	177 596
Aktywa niefinansowe brutto		
Koszty zapłacone z góry	24 720	35 911
Przychody do otrzymania	1 544	1 566
Aktywa przejęte za długi	2 017	2 580
Aktywa niefinansowe brutto razem	28 281	40 057
Aktywa niefinansowe netto razem	28 281	40 057
Razem	230 223	217 653

Kwota należności finansowych długoterminowych na koniec 2017 roku wynosiła 29 535 tys. zł (28 275 tys. zł w 2016 roku) i dotyczyła głównie złożonego przez Bank wstępnego depozytu rozliczeniowego umożliwiającego klientom Banku zawieranie transakcji na GPW na instrumentach pochodnych i działalność jako zdalny członek giełdy oraz dodatkowego wynagrodzenia w ramach „odroczonej płatności” z tytułu realizacji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc.

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość innych należności		
Stan na początek roku	12 703	3 496
Utworzenie odpisów na utratę wartości	4 351	12 597
Wykorzystanie odpisów na utratę wartości	-1 077	-133
Rozwiązanie odpisów na utratę wartości	-9 224	-3 257
Stan na koniec roku	6 753	12 703

23. Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Rachunki bieżące	521 679	140 168
Depozyty terminowe	113 432	194 067
Kredyty otrzymane	5 144 754	7 099 171
Razem	5 779 865	7 433 406

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Kwota zobowiązań długoterminowych wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych na koniec 2017 roku wynosiła 1 595 675 tys. zł (4 925 126 tys. zł na koniec 2016 roku).

Na 31 grudnia 2017 i 31 grudnia 2016 Bank nie posiadał transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) zawartych z innymi bankami i pozostałymi monetarnymi instytucjami finansowymi.

24. Zobowiązania wobec klientów

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	17 353 150	18 218 007
Zobowiązania wobec klientów mikro	2 740 881	2 565 414
Zobowiązania wobec dużych przedsiębiorstw	11 279 103	12 358 879
Zobowiązania wobec małych i średnich przedsiębiorstw	3 019 122	3 219 506
Zobowiązania wobec sektora publicznego	0	1
Razem	34 392 256	36 361 807

Kwota zobowiązań długoterminowych wobec klientów na koniec 2017 roku wynosiła 34 330 tys. zł (62 612 tys. zł na koniec 2016 roku).

Na 31 grudnia 2017 i 31 grudnia 2016 roku Bank nie posiadał transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) z klientami.

25. Zobowiązania podporządkowane

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Pożyczka o wartości 25 milionów EUR z terminem zapadalności w 2017 roku	0	110 849
Pożyczka o wartości 50 milionów EUR z terminem zapadalności w 2024 roku	208 618	221 247
Pożyczka o wartości 240 milionów CHF z terminem zapadalności w 2024 roku	856 241	0
Razem	1 064 859	332 096

Pożyczki podporządkowane są spłacane przez Bank w terminie zapadalności. W 2017 oraz w 2016 roku Bank nie odnotował żadnych opóźnień w płatnościach rat odsetkowych i spłatach kapitałowych, ani nie naruszył żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań. Pożyczki nie są dodatkowo zabezpieczone. Wszystkie pożyczki zostały udzielone przez Raiffeisen Bank International.

Zgodnie z decyzjami Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), Bank może zaliczać zobowiązania podporządkowane do funduszy własnych Banku. Na użytek wyliczenia funduszy własnych Banku, kwoty stanowiące pożyczki podporządkowane zaliczane na poczet funduszy ulegają stopniowej amortyzacji zgodnie z regulacjami KNF.

Kwota długoterminowych zobowiązań podporządkowanych na koniec 2017 roku wynosiła 1 064 859 tys. zł (221 247 tys. zł na koniec 2016 roku).

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

26. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Stan na początek roku	Zmniejszenie z tytułu wykupu	Zmniejszenie - wypłata odsetek	Zmiana - naliczenie odsetek	Stan na koniec roku
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	501 830	-500 000	-15 550	13 720	0
Razem	501 830	-500 000	-15 550	13 720	0

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Stan na początek roku	Zmniejszenie - wypłata odsetek	Zmiana - naliczenie odsetek	Stan na koniec roku
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	501 825	-15 390	15 395	501 830
Razem	501 825	-15 390	15 395	501 830

19 listopada 2014 roku Bank wyemitował „Obligacje na okaziciela Serii A Raiffeisen Bank Polska S.A.” opiewające na kwotę 500 mln złotych. Obligacje te są niezabezpieczone, niepodporządkowane, denominowane w złotych z terminem wykupu w dniu 19 listopada 2017 roku. Oprocentowanie obligacji opiera się na stawce WIBOR 6M, powiększonej o marżę odsetkową w wysokości 1,3 proc. Odsetki są płacone w okresach półrocznych. Zgodnie z powyższym terminem Bank dokonał wykupu tych obligacji.

Emisja „Obligacji na okaziciela Serii A Raiffeisen Bank Polska S.A.” została przeprowadzona w ramach programu emisji obligacji Banku na łączną kwotę 2 mld złotych.

27. Pozostałe zobowiązania

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania finansowe		
Rozrachunki międzybankowe	239 089	180 577
Rozrachunki z biurami maklerskimi	1 382	40 638
Wierzyciele różni i rozliczenia międzyokresowe kosztów	154 786	165 343
Zobowiązania z tytułu rozliczeń z tytułu kart płatniczych	30 705	30 730
Zobowiązania finansowe razem	425 962	417 288
Zobowiązania niefinansowe		
Przychody pobierane z góry	70 097	62 448
Rozrachunki publiczno-prawne	33 809	31 764
Pozostałe	2 060	1 231
Zobowiązania niefinansowe razem	105 966	95 443
Razem	531 928	512 731

Kwota zobowiązań finansowych długoterminowych wyniosła na dzień 31 grudnia 2017 roku 45 125 tys. zł, na dzień 31 grudnia 2016 roku 53 638 tys. zł.

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

28. Rezerwy

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Stan na początek roku	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrócenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Różnice kursowe	Stan na koniec roku
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane indywidualnie	25 554	21 316	-22 875	0	-1 270	22 725
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane grupowo IBNR	5 444	4 351	-2 548	0	-138	7 109
Razem rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	30 998	25 667	-25 423	0	-1 408	29 834
Rezerwy na sprawy sporne	14 291	735	-135	-700	0	14 191
Rezerwa na bonusy	65 633	76 645	-39 333	-47 205	-145	55 595
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	16 001	0	-290	-1 711	0	14 000
Rezerwa na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne	3 237	57	0	-92	0	3 202
Rezerwa restrukturyzacyjna	16 045	31 701	-6	-21 289	0	26 451
Razem rezerwy	115 208	109 138	-39 764	-70 997	-145	113 440
Razem	146 206	134 805	-65 187	-70 997	-1 553	143 274

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Stan na początek roku	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrócenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Różnice kursowe	Stan na koniec roku
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane indywidualnie	41 228	26 084	-42 406	0	648	25 554
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane grupowo IBNR	8 556	2 901	-6 085	0	72	5 444
Razem rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	49 784	28 985	-48 491	0	720	30 998
Rezerwy na sprawy sporne	16 047	2 067	-1 023	-2 800	0	14 291
Rezerwa na nagrody jubileuszowe						0
Rezerwa na bonusy	50 268	81 802	-31 974	-34 463	0	65 633
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	20 002	24 721	-26 888	-1 834	0	16 001
Rezerwa na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne	3 359	0	-110	-12	0	3 237
Rezerwa restrukturyzacyjna	9 709	27 519	-909	-20 274	0	16 045
Razem rezerwy	99 386	136 109	-60 904	-59 383	0	115 208
Razem	149 170	165 094	-109 395	-59 383	720	146 206

W rezerwach na zobowiązania pozabilansowe uwzględnione zostały rezerwy na gwarancje finansowe. Gwarancje finansowe oraz inne zobowiązania pozabilansowe zostały opisane w notce 30.

Na 31 grudnia 2017 roku rezerwy na sprawy sporne składały się głównie z:

- rezerwy utworzonej w związku z karą nałożoną na Bank przez UOKiK w październiku 2014 roku dotyczącą praktyk w zakresie zawierania z konsumentami umów dotyczących przystąpienia do umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie o nazwie „Program Pomnażania Oszczędności Kumulatus”. Kara nałożona przez UOKiK wynosiła 21 122 tys. zł. Decyzja jest nieprawomocna. Bank złożył odwołanie od tej decyzji. Bank utworzył rezerwę z tego tytułu w wysokości 10 561 tys. zł, ponieważ w ocenie Banku prawdopodobny wpływ środków z tego tytułu nie przekroczy tej kwoty,

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

- rezerwy w kwocie 1 528 tys. zł (1 663 tys. zł na 31 grudnia 2016) dotyczącej spraw spornych z byłymi partnerami franczyzowymi Polbanku,
- rezerwy w kwocie 735 tys. zł z tytułu zawartych porozumień (tzw. retencyjnych) z partnerami franczyzowymi Banku,
- rezerwy w kwocie 1 367 tys. złotych dotyczącej spraw spornych z tytułu rozliczenia transakcji opcyjnych.

Kwota rezerw długoterminowych na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 19 752 tys. zł (21 644 tys. zł na 31 grudnia 2016) i dotyczyła rezerw na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne, rezerwy na niewykorzystane urlopy oraz programu Share Incentive przeznaczonego dla Członków Zarządu Banku.

Rezerwa restrukturyzacyjna według stanu na 31 grudnia 2017 roku w kwocie 26 451 tys. zł (na 31 grudnia 2016 roku 16 045 tys. zł) dotyczy przede wszystkim odpraw wynikających z obowiązujących programów restrukturyzacyjnych, a także kosztów związanych z likwidacją placówek Banku. Zmiana rezerwy w stosunku do 2016 roku wynikała przede wszystkim z wykorzystania rezerw na program optymalizacji zatrudnienia i sieci sprzedaży z poprzednich lat oraz utworzenia rezerwy restrukturyzacyjnej w konsekwencji podjęcia decyzji o przeprowadzeniu programu cyfrowej ewolucji i optymalizacji Banku na lata 2017 – 2019.

29. Kapitały

Wszystkie wyemitowane akcje są w pełni opłacone. Wszystkie akcje mają takie same prawa głosu i prawo do dywidendy. Udziałowcem, który posiada 100% kapitału zakładowego Banku jest Raiffeisen Bank International AG (RBI).

Raiffeisen Bank International AG powstał z obszarów wydzielonych z Raiffeisen Zentralbank Österreich AG (RZB) i Raiffeisen International Bank-Holding AG (RI). Regionalne banki Raiffeisen posiadają 58,8% akcji RBI na 31 grudnia 2017 roku. Pozostała część kapitału akcyjnego jest w wolnym obrocie na wiedeńskiej giełdzie papierów wartościowych, na której RBI notowany jest od 2005 roku.

	Wartość nominalna akcji		Liczba akcji (w szt.)	
	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Zarejestrowany kapitał akcyjny				
Stan na początek roku	2 256 683	2 256 683	248 260	248 260
Podział dotychczasowych akcji	0	0	225 420 080	0
Stan na koniec roku	2 256 683	2 256 683	225 668 340	248 260

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku zwołane na dzień 29 września 2016 roku podjęło uchwały w sprawie zmian Statutu Banku, które dotyczyły między innymi zmiany liczby i wartości nominalnej akcji Banku poprzez podział dotychczasowych akcji bez zmiany wysokości kapitału zakładowego w ten sposób, że kapitał zakładowy Banku będzie dzielił się na 225 668 340 akcji o wartości nominalnej 10 zł, wszystkie dotychczasowe akcje staną się akcjami nowej serii AA.

Noty do sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wniosek o rejestrację zmian w Statucie został złożony w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 7 listopada 2016 roku.

W dniu 14 lutego 2017 roku Bank powziął informację o rejestracji zmian w Statucie Banku przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego.

Pozostałe kapitały	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 025 019	995 019
Rozliczenie zakupu zorganizowanej części przedsiębiorstwa	-3 883	-3 883
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży netto	19 316	-5 391
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne netto	-13 531	-30 779
Fundusz na działalność maklerską	1 000	1 000
Pozostałe kapitały rezerwowe	46 522	46 522
Stan na koniec roku	1 074 443	1 002 488

Dywidendy

Zgodnie z rekomendacją Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej, Bank nie dokonał wypłaty dywidendy z zysku za rok 2016. Zarząd Banku nie będzie rekomendował wypłaty dywidendy z zysku za rok 2017.

Pozostałe noty

30. Zobowiązania warunkowe

Poniższa tabela przedstawia pozycje pozabilansowe udzielone i otrzymane:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Udzielone zobowiązania gwarancyjne		
Gwarancje bankowe	1 890 896	1 739 565
Akredytywy i akcepty bankowe	227 425	188 697
Razem udzielone zobowiązania gwarancyjne	2 118 321	1 928 262
Udzielone zobowiązania finansowe		
Zobowiązania do udzielenia kredytu:	6 900 704	7 136 072
<i>Z pierwotnym terminem zapadalności do 1 roku</i>	3 692 439	3 402 756
<i>Z pierwotnym terminem zapadalności powyżej 1 roku</i>	3 208 265	3 733 316
Razem udzielone zobowiązania finansowe	6 900 704	7 136 072
Razem	9 019 024	9 064 334

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Gwarancje otrzymane	5 278 657	5 871 309
Razem	5 278 657	5 871 309

Wszystkie zobowiązania Banku do udzielenia kredytu mają charakter bezwarunkowy, z wyjątkiem udzielonych i niewykorzystanych transz kredytów hipotecznych i inwestycyjnych kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw. Szczegółowy opis ryzyk związanych z zobowiązaniami pozabilansowymi został przedstawiony w notach dotyczących zarządzania ryzykiem.

Sprawy sporne

Łączna wartość przedmiotu sporu spraw sądowych, w których Bank występował w roli pozwanego wynosiła 183 223 tys. złotych na 31 grudnia 2017 roku (31 grudnia 2016 roku 52 465 tys. złotych). Bank utworzył rezerwy w przypadkach, gdzie według szacunków Banku prawdopodobieństwo konieczności wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne jest większe niż 50%. W pozostałych sprawach sądowych Bank szacuje ryzyko wypływu środków jako możliwe (poniżej 50%).

Na dzień 31 grudnia 2017 roku rezerwy dotyczące roszczeń objętych zawistymi procesami sądowymi, w których Bank występował w roli pozwanego wynosiły 3 630 tys. złotych (głównie rezerwy na roszczenia byłych partnerów franszizowych Banku oraz roszczenia związane z rozliczeniem transakcji opcyjnych; na 31 grudnia 2016 roku 3 730 tys. złotych). Zmniejszenie rezerw było skutkiem zawarcia ugód sądowych/zakończenia procesów. Patrz nota 28 sprawozdania finansowego.

Pozostałe noty (cd.)

W grudniu 2016 roku UOKiK wydał decyzję, w której uznał, że Bank naruszył zbiorowe interesy konsumentów poprzez to, że nie uwzględnił ujemnego oprocentowania LIBOR, a po wycofaniu się z tej praktyki nie naliczał ujemnego oprocentowania kredytów we frankach szwajcarskich. W decyzji UOKiK nałożył na Bank karę 3,5 mln złotych. Decyzja nie jest prawomocna, Bank wniósł do SOKiK odwołanie od tej decyzji. Zarówno w 2017 jak i w 2016 roku w ocenie Banku ryzyko wypływu środków oszacowano poniżej 50%, w związku z tym nie została utworzona rezerwa na tą sprawę.

Powyższe nie obejmuje (podobnie, jak w danych na 31 grudnia 2016 roku) - ze względu na ich charakter - spraw zawisłych przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Stan rezerw na te sprawy na 31 grudnia 2017 roku podobnie, jak na 31 grudnia 2016 wynosił 10 561 tys. zł.

31. Bank jako leasingobiorca

W przypadku leasingu operacyjnego, gdzie Bank jest leasingobiorcą, minimalne przyszłe płatności z tytułu leasingu w ramach nieodwołalnych umów leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Poniżej 1 roku	84 037	102 714
Od 1 roku do 5 lat	193 665	211 935
Powyżej 5 lat	93 764	120 740
Razem	371 466	435 389

Wymienione w tabeli zobowiązania związane są z zawartymi umowami leasingu operacyjnego budynków lub lokali na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej oraz leasingu operacyjnego samochodów.

32. Aktywa, na których ustanowiono zabezpieczenia i o ograniczonej możliwości dysponowania

W tabeli poniżej zaprezentowano informacje na temat aktywów finansowych zastawionych lub o ograniczonej możliwości dysponowania.

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Kasa i środki w Banku Centralnym	12		
Rezerwy obowiązkowe w banku centralnym		536 156	1 064 061
Należności od banków	13		
Depozyty zabezpieczające		43 309	139 126
Inwestycyjne papiery wartościowe	17		
Obligacje skarbowe stanowiące zabezpieczenie instrumentów pochodnych		42 960	1 185 902
Obligacje skarbowe stanowiące zabezpieczenie kredytu otrzymanego		0	254 865
Papiery wartościowe zablokowane pod BFG		230 524	229 409
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	18		
Depozyty zabezpieczające operacje walutowe-należności		43 290	5 343

Pozostałe noty (cd.)

33. Sprzedaż należności

W 2017 roku Bank zbył portfele wierzytelności kredytowych zaklasyfikowane do kategorii z rozpoznaną utratą wartości o łącznej wartości kapitału 187 617 tys. zł (w 2016 roku 122 779 tys. zł). Portfele składały się z wierzytelności wobec osób fizycznych, mikroprzedsiębiorców oraz klientów korporacyjnych. Wierzytelności objęte były w istotnej części odpisami z tytułu utraty wartości, bądź w całości spisane z bilansu Banku. Łączny wynik na transakcjach zbycia wierzytelności wyniósł 66 718 tys. zł (w 2016 roku 12 183 tys. zł) i został zaprezentowany w linii „Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”. Nabywcami zbytych portfeli były niepowiązane z Bankiem niestandardyzowane sekurytyzacyjne fundusze zamknięte i fundusze inwestycyjne. Wszystkie ryzyka i korzyści związane ze sprzedanymi portfelami zostały przeniesione na nabywcę.

34. Działalność powiernicza

Bank prowadzi działalność powierniczą polegającą na utrzymywaniu lub lokowaniu aktywów w imieniu osób prywatnych, funduszy, planów emerytalnych i innych instytucji. Aktywa te i związane z nimi przychody nie zostały wykazane w sprawozdaniu finansowym, ponieważ nie należą do Banku.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Zespół Usług Powierniczych prowadził na rzecz klientów 551 rachunków papierów wartościowych (537 rachunków na dzień 31 grudnia 2016 roku). Wartość godziwa instrumentów finansowych klientów Zespołu Usług Powierniczych na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 22 211 975 tys. zł (23 346 396 tys. zł na koniec 2016 roku).

W okresie sprawozdawczym przechowywano papiery wartościowe znajdujące się w publicznym obrocie i papiery w formie materialnej oraz papiery wartościowe znajdujące się w obrocie za granicą. W ramach świadczenia usług powierniczych na rzecz klientów Bank współpracował z kilkoma biurami maklerskimi. Bank pełni funkcje depozytariusza dla klientów i dla portfela własnego oraz dla praw pochodnych, jest reprezentantem podmiotu niebędącego uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych i uczestnikiem rozliczającym.

35. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Środki w kasach Banku	779 834	667 808
Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym	536 156	1 064 061
Środki na rachunkach Nostro w innych bankach	12 151	133 797
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty prezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	1 328 141	1 865 666

Pozostałe noty (cd.)

W tabeli poniżej zaprezentowano uzgodnienie zmiany stanu aktywów i pasywów zaprezentowanej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych ze zmianą stanu tych aktywów i pasywów wynikającą ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Różnice zostały opisane poniżej:

1. Zmiany stanu poszczególnych składników aktywów i pasywów zostały skorygowane o odsetki, które prezentowane są w pozycji „Odsetki otrzymane/zapłacone”.
2. Ze zmiany stanu „Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom” wyłączono zmianę stanu części należności stanowiących ekwiwalent środków pieniężnych zaprezentowane ją w pozycji „Zmiana stanu środków pieniężnych netto”.
3. Zmiana stanu „Pochodne instrumenty finansowe” nie uwzględnia tej części wyceny instrumentów pochodnych, która została ujęta w kapitale własnym (wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne).
4. Ze zmiany stanu „Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych” wyłączono:
 - a) odsetki z działalności finansowej i zaprezentowano w pozycji „Przeniesienie odsetek i dywidend dotyczących działalności inwestycyjnej i finansowej”,
 - b) wpływy i wydatki z działalności finansowej z tytułu zaciągania i spłaty wraz z odsetkami kredytów i pożyczek długoterminowych od banków i zaprezentowano odpowiednio w pozycjach Wpływy z tytułu zaciągnięcia zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych lub „Wydatki z tytułu spłaty zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych”,
 - c) niezrealizowane różnice kursowe z tytułu zaciągniętych walutowych kredytów i pożyczek długoterminowych od banków i zaprezentowano w pozycji „Niezrealizowane różnice kursowe”.

Pozostałe noty (cd.)

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	zmiana stanu		różnica w tym:	1	2	3	4a	4b	4c
	w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych							
Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	212 049	68 717	143 332	21 686	121 646	0	0	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	6 816 939	6 732 840	84 099	84 099	0	0	0	0	0
Pochodne instrumenty finansowe:	-1 055 443	-1 192 257	136 814	158 108	0	-21 294	0	0	0
aktywa	-70 804	-212 453	141 649	162 943	0	-21 294	0	0	0
pasywa	-984 639	-979 804	-4 835	-4 835	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 451 216	347 838	1 103 378	1 103 378	0	0	0	0	0
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	-920 778	74 391	-995 169	-97 156	0	0	84 169	-567 444	-414 738
Zobowiązania wobec klientów	-1 969 551	-1 615 344	-354 207	-354 207	0	0	0	0	0

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	zmiana stanu		różnica w tym:	1	2	3	4a	4b	4c
	w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych							
Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	888 997	916 695	-27 698	19 623	-47 321	0	0	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	4 523 068	4 388 013	135 055	135 055	0	0	0	0	0
Pochodne instrumenty finansowe:	163 229	-12 603	175 832	184 692	0	-8 860	0	0	0
aktywa	95 665	-85 374	181 039	189 899	0	-8 860	0	0	0
pasywa	67 564	72 771	-5 207	-5 207	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-178 859	-1 250 459	1 071 600	1 071 600	0	0	0	0	0
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	-895 282	-280 952	-614 330	-116 351	0	0	97 313	-872 046	276 754
Zobowiązania wobec klientów	-2 392 373	-1 919 655	-472 718	-472 718	0	0	0	0	0

Pozostałe noty (cd.)

36. Wynik na instrumentach finansowych

Wynik dotyczący kredytów i pożyczek udzielonych klientom i bankom

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Przychody z tytułu odsetek, w tym:	1 143 654	1 122 237
z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych bankom	21 530	19 547
z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 122 124	1 102 690
Przychody z tytułu prowizji - opłaty i prowizje z tytułu działalności kredytowej	48 152	54 093
Koszty dotyczące pośrednictwa w sprzedaży produktów kredytowych	-1 504	-2 271
Razem	1 190 302	1 174 059

Wynik dotyczący inwestycyjnych papierów wartościowych

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Przychody z tytułu dyskonta	-17 540	-41 029
Przychody z tytułu odsetek	199 612	169 597
Razem	182 072	128 568

Powyższe przychody dotyczą inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności i aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Wynik dotyczący zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Koszty z tytułu odsetek - całkowite koszty odsetkowe dotyczące zobowiązań finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-453 759	-565 973
Koszty z tytułu prowizji - opłaty i prowizje dotyczące kredytów otrzymanych	-25	-165
Razem	-453 784	-566 138

37. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej zaprezentowano główne założenia i metody wykorzystane przez Bank podczas określania wartości godziwej instrumentów finansowych:

- wartość godziwa kredytów udzielonych bankom, zawieranych na rynku międzybankowym w celu zarządzania płynnością Banku, została oszacowana jako bieżąca wartość przepływów pieniężnych zdyskontowanych stawkami rynkowymi obowiązującymi na rynku międzybankowym dla danej waluty,
- wartość kredytów i pożyczek udzielonych klientom indywidualnym i przedsiębiorcom została oszacowana przy zastosowaniu modelu opartego o wartość bieżącą przyszłych przepływów

Pozostałe noty (cd.)

pieniężnych, zastosowanego przy użyciu bieżących stóp procentowych, uwzględniających bieżącą marżę na ryzyko kredytowe oraz urealnione terminy spłat wynikające z umów kredytowych. Bieżące marże uwzględnione zostały przy zachowaniu podziału na waluty oraz główne grupy produktowe, tj. kredyty o stałym terminie zapadalności, kredyty konsumenckie i hipoteczne, bazując na transakcjach z okresu 12 miesięcy. Wartość walutowych kredytów hipotecznych nie uwzględnia ryzyka przewalutowania,

- papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (obligacje skarbowe i bony pieniężne NBP) – wartość godziwą papierów, dla których istnieje aktywny rynek, ustalono w oparciu o publikowane notowania cen z aktywnego rynku (kwotowania rynkowe z dnia sprawozdawczego),
- wartość zobowiązań wobec klientów została oszacowana przy użyciu średnich stóp procentowych oferowanych klientom Banku z narzutem marżowym. Marże uwzględnione zostały przy zachowaniu podziału na waluty oraz główne grupy produktowe,
- wartość godziwa zobowiązań wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych, zawieranych na rynku międzybankowym w celu zarządzania płynnością Banku, została oszacowana jako bieżąca wartość przepływów pieniężnych zdyskontowanych stawkami rynkowymi obowiązującymi na rynku międzybankowym dla danej waluty,
- wartość godziwa wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych została oszacowana przy zastosowaniu modelu opartego o cenę rynkową papierów oraz rating emitenta,
- w przypadku pozycji „Kasa i środki w Banku Centralnym”, „Inne aktywa finansowe” oraz „Pozostałe zobowiązania finansowe” wartość godziwą stanowi wartość księgowa danej pozycji ze względu na krótki termin wymagalności i zapadalności tych pozycji.

Metody ustalania wartości godziwej poszczególnych składników aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wraz z przypisanymi do nich modelami wyceny można zaklasyfikować do trzech poziomów:

- *Poziom I* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny notowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie na informacjach rynkowych. Wycena mark-to-market stosowana głównie w odniesieniu do notowanych papierów wartościowych.
- *Poziom II* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących obserwacje rynkowe lub informacje pochodzące z aktywnego rynku. Wycena mark-to-model z parametryzacją modeli wyłącznie na podstawie notowań z aktywnego rynku dla danego typu instrumentu. W oparciu o tego typu modele wyceniana jest większość instrumentów pochodnych, w tym transakcje terminowe na papiery wartościowe, niepłynne papiery skarbowe lub papiery emitowane przez bank centralny oraz nienotowane dłużne papiery

Pozostałe noty (cd.)

korporacyjne i komunalne papiery wartościowe, dla których do wyceny pobierane są dane z aktywnego rynku.

- Poziom III – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku. Wycena mark-to-model z częściową parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Metoda ta dotyczy nieliniowych instrumentów pochodnych zawieranych na nieaktywnym rynku, nienotowanych dłużnych papierów korporacyjnych, które nie spełniają warunków pozwalających na zaliczenie ich do poziomu II, a także instrumentów pochodnych, dla których dokonano korekty wartości godziwej o odpisy z tytułu ryzyka kredytowego.

Metodologia wyceny instrumentów do wartości godziwej i obowiązujące dla niej zasady ładu korporacyjnego zapewniają poprawność i niezależność procesu wyceny. Wszystkie nowowprowadzane produkty podlegają analizie i akceptacji merytorycznych jednostek Banku odpowiedzialnych za proces wyceny, włączając w to ryzyko i finanse. Odpowiedzialność za proces pomiaru spoczywa na funkcji ryzyka.

Funkcja ryzyka obejmuje:

- weryfikację poprawności danych rynkowych zastosowanych w procesie wyceny,
- zapewnienie poprawności działania wdrożonych modeli wyceny,
- porównywanie otrzymywanych wyników z obserwowanymi wycenami na rynku,

aby zapewnić zgodność przeprowadzanego procesu wyceny z standardami MSSF UE i innymi regulacjami / wytycznymi w tym zakresie.

W przypadku modeli uznanych wewnętrznie za istotne dodatkowo objęte są one procesem walidacji przez dodatkową niezależną komórkę.

Przeniesienie pomiędzy poziomami następuje, gdy zmiana modelu wyceny danego składnika aktywów lub zobowiązań finansowych powoduje klasyfikację tego składnika do innego poziomu. Bank dokonuje przeglądu modeli wyceny na koniec okresu sprawozdawczego.

Dla składników aktywów zakwalifikowanych do Poziomu III parametrami estymowanymi są:

- spread kredytowy szacowany na dzień emisji papieru wartościowego. Bank oszacował, że spread kredytowy instrumentów finansowych znajdujących się w portfelu Banku zawierał się w przedziale od 40 do 500 punktów bazowych,
- prawdopodobieństwo niewywiązywania się dłużnika ze spłaty zobowiązań (PD). Na dzień sprawozdania finansowego wskaźnik PD dla instrumentów finansowych zakwalifikowanych do Poziomu III zawierał się w przedziale od 3,99% do 100%,

Pozostałe noty (cd.)

- parametr straty w momencie defaultu (LGD), zawierał się w przedziale od 36,56% do 68,67%,
- parametr stopy odzysku (RR), który przyjmuje wartości w zakresie 31,33% - 63,44%

Wpływ parametrów estymowanych na wycenę do wartości godziwej instrumentów finansowych, klasyfikowanych przez Bank do Poziomu III, które w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wyceniane są do wartości godziwej na dzień 31 grudnia 2017 roku, jest nieznaczący. W przypadku instrumentów dłużnych narażonych na ryzyko spreadu kredytowego wrażliwość ekspozycji na zmianę spreadu o $-/+ 100$ punktów bazowych wynosi $+2\ 029/- 1\ 914$ tys. złotych wpływu na wynik Banku oraz $+5\ 810/ - 5\ 642$ tys. zł wpływu na kapitał własny. W przypadku instrumentów pochodnych narażonych na ryzyko kredytowe wrażliwość ekspozycji na zmianę prawdopodobieństwa niewypłacalności o $-/+ 100$ punktów bazowych wynosi $+/- 46$ tys. złotych wpływu na wynik Banku. Brak wpływu na kapitał własny.

W tabeli poniżej zaprezentowano zmiany stanu wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których Bank stosuje wycenę do wartości godziwej według Poziomu III, które w bilansie wyceniane są do wartości godziwej.

Pozostałe noty (cd.)

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Pochodne instrumenty finansowe - aktywa	Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - papiery dłużne	Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania
Stan na początek roku	281 649	3 666	293 895	362
Zwiększenia, w tym:	42 026	2 253	178 028	982
Zakup	41 523	0	177 541	0
Transakcje pochodne zawarte w roku	0	625	0	598
Przychód z instrumentów finansowych, ujęty w pozycji:	503	29	487	-205
Wynik z tytułu odsetek	2	0	2	-195
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	501	29	0	-10
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	485	0
Reklasyfikacja	0	1 599	0	589
Zmniejszenia, w tym:	-238 308	-2 242	-215 870	-23
Rozliczenie/wykup	0	-269	0	-297
Sprzedaż	-229 897	0	-214 252	0
Strata z instrumentów finansowych, ujęta w pozycji:	-8 411	-1 973	-1 618	274
Wynik z tytułu odsetek	-451	-189	-3	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-7 960	-1 784	0	274
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-1 615	0
Stan na koniec roku	85 367	3 677	256 053	1 321
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec roku, ujęty w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, ujęty w pozycji:	-7 161	11	130	959
Wynik z tytułu odsetek	297	0	1 260	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-7 458	11	0	959
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-1 130	0

Pozostałe noty (cd.)

Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Pochodne instrumenty finansowe - aktywa	Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - papiery dłużne	Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania
Stan na początek roku	91 907	9 828	319 970	7
Zwiększenia, w tym:	275 813	3 645	84 013	359
Zakup	273 166	0	61 379	0
Transakcje pochodne zawarte w roku	0	746	0	290
Przychód z instrumentów finansowych, ujęty w pozycji:	2 647	0	22 634	0
Wynik z tytułu odsetek	2	0	47	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	2 645	0	0	0
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	22 587	0
Reklasyfikacja	0	2 899	0	69
Zmniejszenia, w tym:	-86 071	-9 807	-110 088	-4
Rozliczenie/wykup	0	-542	0	-7
Sprzedaż	-77 076	0	-73 484	0
Strata z instrumentów finansowych, ujęta w pozycji:	-8 995	-108	-36 604	3
Wynik z tytułu odsetek	-130	0	-113	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-8 865	-108	0	3
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-36 491	0
Reklasyfikacja	0	-9 157	0	0
Stan na koniec roku	281 649	3 666	293 895	362
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec roku, ujęty w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, ujęty w pozycji:	-5 492	-6 162	-11 634	356
Wynik z tytułu odsetek	728	0	2 270	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-6 220	-6 162	0	356
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-13 904	0

W Poziomie III zaprezentowana została także wycena do wartości godziwej udziałów kapitałowych w Visa Europe, zaklasyfikowanych jako papiery wartościowe dostępne do sprzedaży.

Reklasyfikacja do poziomu III wyceny do wartości godziwej dotyczy instrumentów pochodnych, w przypadku których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości i dla których wartość godziwa kalkulowana jest na podstawie zdyskontowanych przyszłych przepływów z zabezpieczeń i spłat, ustalone na poziomie poszczególnego instrumentu pochodnego.

Poniżej przedstawiono wartość księgową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych w podziale na powyżej opisane trzy poziomy:

Pozostałe noty (cd.)

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2017					31 grudnia 2016				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Poziom I	Poziom II	Poziom III
Aktywa finansowe										
Kasa i środki w Banku Centralnym	1 315 990	1 315 990	0	0	1 315 990	1 731 869	1 731 869	0	0	1 731 869
Należności od banków	103 203	103 281	0	0	103 281	315 252	315 175	0	0	315 175
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 230 403	1 230 403	1 145 036	0	85 367	8 047 342	8 047 342	371 779	7 393 915	281 649
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	537 524	537 524	0	533 847	3 677	466 720	466 720	0	463 054	3 666
Pochodne instrumenty finansowe w portfelu handlowym	436 382	436 382	0	432 705	3 677	466 720	466 720	0	463 054	3 666
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne	101 142	101 142	0	101 142	0	0	0	0	0	0
Inwestycyjne papiery wartościowe, w tym:	12 648 386	12 659 121	7 795 104	4 558 752	305 265	7 947 954	7 907 898	7 568 463	0	339 435
Papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 040 623	3 051 358	3 051 358	0	0	3 475 082	3 435 026	3 435 026	0	0
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży, w tym:	9 607 763	9 607 763	4 743 746	4 558 752	305 265	4 472 872	4 472 872	4 133 437	0	339 435
Udziały kapitałowe	49 212	49 212	0	0	49 212	45 540	45 540	0	0	45 540
Papiery dłużne	9 558 551	9 558 551	4 743 746	4 558 752	256 053	4 427 332	4 427 332	4 133 437	0	293 895
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	32 416 789	29 930 220	0	0	29 930 220	33 868 005	31 444 830	0	0	31 444 830
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	17 516 114	15 160 956	0	0	15 160 956	19 631 840	17 322 307	0	0	17 322 307
Kredyty i pożyczki udzielone klientom mikro	2 402 102	2 169 006	0	0	2 169 006	2 491 608	2 364 899	0	0	2 364 899
Kredyty i pożyczki udzielone dużym przedsiębiorstwom	11 000 995	11 127 771	0	0	11 127 771	10 345 724	10 358 775	0	0	10 358 775
Kredyty i pożyczki udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	1 392 595	1 367 622	0	0	1 367 622	1 311 710	1 311 722	0	0	1 311 722
Kredyty i pożyczki udzielone podmiotom sektora publicznego	104 983	104 865	0	0	104 865	87 123	87 127	0	0	87 127
Inne aktywa finansowe	201 942	201 942	0	0	201 942	177 596	177 596	0	0	177 596
Aktywa finansowe razem	48 454 237	45 978 481	8 940 140	5 092 599	31 945 742	52 554 738	50 091 430	7 940 242	7 856 969	34 294 220

Pozostałe noty (cd.)

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2017					31 grudnia 2016				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Poziom I	Poziom II	Poziom III
Zobowiązania finansowe										
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	5 779 865	5 737 342	0	0	5 737 342	7 433 406	7 325 622	0	0	7 325 622
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	561 536	561 536	0	560 215	1 321	1 546 175	1 546 175	0	1 545 812	362
Pochodne instrumenty finansowe w portfelu handlowym	399 306	399 306	0	397 985	1 321	347 362	347 362	0	346 999	362
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne	150 304	150 304	0	150 304	0	1 180 821	1 180 821	0	1 180 821	0
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą	11 926	11 926	0	11 926	0	17 992	17 992	0	17 992	0
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	34 392 256	34 383 886	0	0	34 383 886	36 361 807	36 401 866	0	0	36 401 866
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	17 353 150	17 353 544	0	0	17 353 544	18 218 007	18 239 621	0	0	18 239 621
Zobowiązania wobec klientów mikro	2 740 881	2 740 891	0	0	2 740 891	2 565 414	2 566 605	0	0	2 566 605
Zobowiązania wobec dużych przedsiębiorstw	11 279 103	11 270 379	0	0	11 270 379	12 358 879	12 373 819	0	0	12 373 819
Zobowiązania wobec małych i średnich przedsiębiorstw	3 019 122	3 019 072	0	0	3 019 072	3 219 506	3 221 820	0	0	3 221 820
Zobowiązania wobec sektora publicznego	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1
Zobowiązania podporządkowane	1 064 859	884 153	0	0	884 153	332 096	256 375	0	0	256 375
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	0	0	0	501 830	501 843	0	0	501 843
Pozostałe zobowiązania finansowe	425 962	425 962	0	0	425 962	417 288	417 288	0	0	417 288
Zobowiązania finansowe razem	42 224 478	41 992 878	0	560 215	41 432 663	46 592 602	46 449 168	0	1 545 812	44 903 356

Pozostałe noty (cd.)

38. Kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych

Na 31 grudnia 2017 i 31 grudnia 2016 roku warunki kompensowania nie zostały spełnione, w związku z czym nie wystąpiły przypadki kompensaty aktywów i zobowiązań finansowych na dzień sprawozdawczy. Jednakże, w celu ograniczenia ryzyka strat kredytowych, Bank zawiera egzekwowalne porozumienia ramowe lub podobne porozumienia dotyczące kompensowania. Zapisy tych umów dają prawo do rozliczenia transakcji na bazie netto jedynie w przypadku niewywiązania się z płatności, niewypłacalności, bankructwa jednego z kontrahentów lub niespełnienia innych warunków kontraktu.

Porozumienia dotyczące kompensowania zawierane przez Bank to:

- umowy ramowe ISDA oraz inne umowy dotyczące kompensowania oparte na lokalnym prawie,
- umowy ramowe dotyczące transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu.

Ujawnienia przedstawione w tabelach poniżej dotyczą aktywów i zobowiązań finansowych podlegających egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym i mogą potencjalnie zostać skompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Zaprezentowano również otrzymane i złożone zabezpieczenia instrumentów pochodnych oraz transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu. Zostały one ustanowione zgodnie z normalnymi warunkami sektorowymi. Zabezpieczenia w postaci depozytów zabezpieczających wynikają z umów typu Credit Support Annex (CSA), stanowiących załącznik do umów ramowych ISDA lub innych umów opartych na lokalnym prawodawstwie.

31 grudnia 2017	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
			Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	
AKTYWA FINANSOWE					
Pochodne instrumenty finansowe	537 524	537 524	394 626	3 221	211 011
Razem	537 524	537 524	394 626	3 221	211 011
31 grudnia 2017	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
			Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE					
Pochodne instrumenty finansowe	561 536	561 536	394 669	86 599	170 329
Razem	561 536	561 536	394 669	86 599	170 329

Pozostałe noty (cd.)

31 grudnia 2016	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
			Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	
AKTYWA FINANSOWE					
Pochodne instrumenty finansowe	466 720	466 720	281 151	32 251	175 177
Razem	466 720	466 720	281 151	32 251	175 177

31 grudnia 2016	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
			Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE					
Pochodne instrumenty finansowe	1 546 175	1 546 175	1 467 053	144 469	42 587
Razem	1 546 175	1 546 175	1 467 053	144 469	42 587

* na podstawie kalkulacji per kontrakt

Uzgodnienie wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym porozumieniom dotyczącym kompensowania, z wartościami prezentowanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej zostało zaprezentowane w tabelach poniżej:

31 grudnia 2017	Wartość bilansowa netto	Pozycja ze sprawozdania z sytuacji finansowej	Wartość bilansowa pozycji ze sprawozdania finansowego	Wartość bilansowa pozycji niepodlegających ujawnieniu w notcie dotyczącej kompensowania

AKTYWA FINANSOWE

Pochodne instrumenty finansowe	537 524	Pochodne instrumenty finansowe	537 524	0

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE

Pochodne instrumenty finansowe	561 536	Pochodne instrumenty finansowe	561 536	0

31 grudnia 2016	Wartość bilansowa netto	Pozycja ze sprawozdania z sytuacji finansowej	Wartość bilansowa pozycji ze sprawozdania finansowego	Wartość bilansowa pozycji niepodlegających ujawnieniu w notcie dotyczącej kompensowania

AKTYWA FINANSOWE

Pochodne instrumenty finansowe	466 720	Pochodne instrumenty finansowe	466 720	0

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE

Pochodne instrumenty finansowe	1 546 175	Pochodne instrumenty finansowe	1 546 175	0

Pozostałe noty (cd.)

39. Transakcje z podmiotami powiązanymi

Podmioty powiązane z Bankiem to:

- Jednostki dominujące:
 - jednostka dominująca najwyższego szczebla – Banki Regionalne Raiffeisen (są stronami Umowy Konsorcjalnej RBI).
 - jednostka dominująca wobec Banku – Raiffeisen Bank International AG (RBI).
- Jednostki zależne wobec Banku objęte konsolidacją:
 - Raiffeisen-Leasing Polska S.A., Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp z o.o, - do 31 marca 2016 roku,
 - Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o., Raiffeisen Solutions Sp. z o.o, Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o., Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.,
- Jednostka zależna wobec Banku nieobjęta konsolidacją - Leasing Poland Sp. z o.o.
- Członkowie kluczowego personelu Banku,
- Pozostałe jednostki – pozostałe jednostki powiązane – podmioty kontrolowane przez jednostki dominujące i jednostki zależne, oraz podmioty wywierające znaczący wpływ na Raiffeisen Bank International AG ,
- Spółka celowa ROOF Poland Leasing 2014 DAC (do 31 marca 2016 roku).

W ramach zwykłej działalności operacyjnej przeprowadzono pewną liczbę transakcji z członkami kluczowego personelu Banku. Do członków kluczowego personelu Banku zalicza się członków Zarządu i Rady Nadzorczej Banku, których listę zaprezentowano w notcie 1 sprawozdania finansowego. Transakcje z członkami kluczowego personelu Banku mogą obejmować przede wszystkim kredyty, depozyty oraz transakcje w walutach obcych.

W 2017 roku ani w 2016 roku nie wystąpiły transakcje z członkami kluczowego personelu jednostek dominujących wobec Banku ani transakcje z osobami powiązanymi z członkami kluczowego personelu Banku lub jednostek dominujących wobec Banku.

Pozostałe noty (cd.)

Pozycje ze sprawozdania z sytuacji finansowej	Jednostka dominująca		Jednostki zależne objęte konsolidacją		Członkowie kluczowego personelu Banku oraz jednostki dominującej		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Należności od banków	38 141	146 551	0	0	0	0	2 587	13 343
Pochodne instrumenty finansowe – aktywa	391 622	277 752	6	11	0	0	191	506
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	0	2 990	2 888	141	1 749	0	0
Inne aktywa	42	95	56	0	0	0	867	1 325
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	4 450 527	5 368 872	0	0	0	0	948 203	1 764 593
Pochodne instrumenty finansowe – pasywa	446 847	1 477 686	4	9	0	0	1 605	2 009
Zobowiązania wobec klientów	0	0	50 894	32 471	4 690	5 430	12	15 848
Zobowiązania podporządkowane	1 064 859	332 096	0	0	0	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	25 478	26 383	132	193	0	0	137	581
Rezerwy na zobowiązania	2 551	2 407	0	0	10 479	8 400	0	1

Pozostałe noty (cd.)

Pozycje z rachunku zysków i strat	Jednostka dominująca		Jednostki zależne objęte konsolidacją		Członkowie kluczowego personelu Banku oraz jednostki dominującej		Pozostałe jednostki	
	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Przychody z tytułu odsetek	164 329	188 466	118	2 469	24	50	158	10 367
Koszty z tytułu odsetek	-74 235	-79 627	-319	-3 555	-55	-52	-18 269	-23 495
Przychody z tytułu prowizji i opłat	1 415	1 490	118	97	6	8	3 485	5 569
Koszty z tytułu prowizji i opłat	-500	-1 181	0	-12	-1	2	-893	-2 673
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	1 169 306	-20 722	0	25	2	3	-1 375	-1 599
Wynik ze sprzedaży udziałów w jednostce zależnej	0	202 313	0	0	0	0	0	0
Przychody z tytułu dywidend	0	0	8 764	0	0	0	0	0
Ogólne koszty administracyjne	-47 877	-23 450	-2 935	-6 180	-11 735	-12 489	-2 293	-6 354
Pozostałe przychody operacyjne	544	467	773	801	0	0	2 966	13 006
Pozostałe koszty operacyjne	0	0	0	0	0	0	0	-4

Zobowiązania warunkowe	Jednostka dominująca		Jednostki zależne objęte konsolidacją		Członkowie kluczowego personelu Banku oraz jednostki dominującej		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Gwarancje i akredytywy	101 317	109 315	0	0	0	0	43 423	38 293
Udzielone zobowiązania finansowe	0	0	6 010	6 112	0	0	0	0
Otrzymane gwarancje	76 492	77 483	0	0	0	0	22 462	13 422

Pozostałe noty (cd.)

Transakcje z Jednostką dominującą obejmowały transakcje mające na celu zapewnienie finansowania działalności Banku (głównie depozyty międzybankowe, kredyty otrzymane oraz pożyczki podporządkowane) oraz domknięcie otwartych pozycji na operacjach instrumentami pochodnymi. W rachunku zysków i strat skutkowało to powstaniem: przychodów i kosztów odsetkowych, wyniku na instrumentach finansowych oraz ogólnych kosztów administracyjnych.

W zakresie gwarancji i akredytyw zaprezentowane zostały zobowiązania gwarancyjne Banku wystawione na zlecenie banków z Grupy, natomiast w zakresie gwarancji otrzymanych są to gwarancje spłaty kredytów zaciągniętych w Banku lub regwarancje otrzymane od innych banków dotyczących gwarancji wystawionych przez Bank.

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego wynagrodzenie zmienne dla członków Zarządu Banku za 2017 rok nie zostało ani wypłacone ani przyznane. Koszty rezerw utworzonych na ten cel znajdują się w pozycji rezerw przeznaczonych na nagrody i premie dla pracowników. Przed decyzją Rady Nadzorczej Banku nie jest możliwe precyzyjne określenie wielkości wynagrodzenia zmiennego dla członków Zarządu Banku, dlatego kwota podana w tabeli powyżej w linii Rezerwy na zobowiązania wobec Członków kluczowego personelu Banku oraz jednostek dominujących stanowi jedynie szacunkowy koszt rezerwy dla członków Zarządu Banku, zgodnie z założeniami zawartymi w obowiązującym w 2017 kontrakcie menedżerskim pomiędzy Bankiem a członkami jego Zarządu.

Koszty rozliczeń z członkami kluczowego personelu Banku za rok obrotowy dotyczą wynagrodzeń dla tego personelu:

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Wynagrodzenie członków kluczowego personelu Banku		
Wynagrodzenie Zarządu (wynagrodzenie podstawowe)	9 317	9 893
Wynagrodzenie Rady Nadzorczej	2 418	2 596
Wynagrodzenie zmienne członków Zarządu wypłacone w danym roku sprawozdawczym*	3 383	2 643
Razem	15 118	15 132

* wynagrodzenie zmienne za okres poprzedzający okres sprawozdawczy

Członkowie Zarządu posiadają zapisy w swoich kontraktach określające zasady zakazu konkurencji w przypadku rozwiązania umowy o pracę. Okres zakazu wynosi maksymalnie do 12 miesięcy, liczony od momentu zakończenia okresu wypowiedzenia. Przez cały okres obowiązywania zakazu wypłacane jest wynagrodzenie równe ostatniemu wynagrodzeniu podstawowemu przed rozwiązaniem umowy. Bank może, w ciągu 30 dni od rozwiązania umowy odstąpić od wymogu zakazu konkurencji.

Pozostałe noty (cd.)

40. Zdarzenia po dacie sprawozdawczej

Zmiany w składzie Rady Nadzorczej Banku

2 stycznia 2018 roku Pan Władysław Gołębiowski złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej Banku.

Zmiany w składzie Zarządu Banku

27 lutego 2018 roku Pan Łukasz Januszewski złożył rezygnację z funkcji Członka Zarządu Banku, w związku z powołaniem go przez Radę Nadzorczą Raiffeisen Bank International na stanowisko członka zarządu RBI.

Likwidacja Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o.

15 stycznia 2018 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o. podjęło uchwałę o postawieniu Spółki w stan likwidacji. 22 stycznia 2018 roku Spółka złożyła wniosek do Krajowego Rejestru Sądowego o wpis rozpoczęcia likwidacji. Na dzień podpisania niniejszego sprawozdania finansowego rejestracja tego wniosku w KRS nie została dokonana.

Sprzedaż lub przeprowadzenie pierwszej oferty publicznej (Oferta) akcji Banku

W lipcu 2017 roku RBI zawiesił przeprowadzenie Oferty Banku. Zawieszenie Oferty spowodowane było niezadawalającym poziomem zainteresowania Ofertą, który spełniałby warunki określone w zobowiązaniu RBI wobec KNF dotyczącym notowania akcji Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. W komunikacie z dnia 1 sierpnia 2017 roku KNF poinformowała, że RBI powinien wprowadzić akcje Banku do obrotu na GPW z zapewnieniem ich faktycznej płynności na poziomie 15% lub wyższym w terminie nie później niż do 15 maja 2018 roku.

RBI rozważa alternatywne rozwiązanie polegające na sprzedaży inwestorowi wydzielonej części Banku (bez portfela walutowego). Zobowiązanie RBI wobec KNF do wprowadzenia akcji Banku do obrotu na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie może być zrealizowane poprzez sprzedaż co najmniej 15% akcji Banku akcjonariuszom znajdującym się w wolnym obrocie w ramach Oferty lub poprzez zbycie wydzielonej części Banku inwestorowi. Ze względu na to, że warunki MSSF 5 nie zostały spełnione, wydzielona część Banku nie została zaklasyfikowana jako aktywa przeznaczone do sprzedaży.

Po dniu sprawozdawczym nie wystąpiły inne zdarzenia, mające istotny wpływ na prezentowane sprawozdanie finansowe Raiffeisen Bank Polska S.A.

Zarządzanie ryzykiem

41. Charakter i zakres ryzyka związanego z instrumentami finansowymi

Bank stosuje w swojej działalności aktywne podejście do zarządzania ryzykiem polegające na jego identyfikacji, pomiarze, monitorowaniu i ograniczaniu. Bank kieruje się zasadą, że efektywny system zarządzania i kontroli ryzyka jest oparty na trzech, dopasowanych elementach:

- strukturze organizacyjnej – obejmującej podział zadań i kompetencji, w tym wyraźne wskazania funkcji realizowanych przez poszczególne jednostki organizacyjne w procesie zarządzania ryzykiem i kontroli ryzyka,
- metodach monitoringu, pomiaru i szacowania ryzyka – stanowiących warunek prawidłowej identyfikacji przez Bank ponoszonego ryzyka,
- działaniach skoncentrowanych na wykorzystaniu nowoczesnych technik zabezpieczania i transferu ryzyka w celu dostosowania rodzaju i profilu ryzyka podejmowanego przez Bank do apetytu na ryzyko wyrażonego w przyjętych planach strategicznych.

Struktura organizacyjna

Rada Nadzorcza, Komitet Audytu i Komitet Ryzyka

W zakresie zarządzania ryzykiem Rada Nadzorcza Banku sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu zarządzania ryzykiem, systemu kontroli wewnętrznej, szacowania kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów strategii i procedur szacowania kapitału wewnętrznego i utrzymywania poziomu funduszy własnych na poziomie nie niższym niż oszacowany kapitał wewnętrzny Banku oraz ocenia ich adekwatność i skuteczność.

Komitet Audytu jest organem utworzonym w celu zapewnienia nadzorowania przez Radę Nadzorczą Banku systemu kontroli wewnętrznej. Komitet Audytu odpowiada głównie za:

- monitorowanie procesu sprawozdawczości finansowej,
- monitorowanie skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, w tym wydawanie Radzie Nadzorczej opinii na temat adekwatności i skuteczności funkcji kontroli, komórki ds. zgodności oraz komórki audytu wewnętrznego,
- oraz na podstawie powyższego procesu monitorowania – za przedstawianie rekomendacji Radzie Nadzorczej Banku w odniesieniu do tych obszarów.

Komitet Ryzyka Rady Nadzorczej Banku w ramach zarządzania ryzykiem odpowiada m.in. za:

- opiniowanie całościowej bieżącej i przyszłej gotowości Banku do podejmowania ryzyka,
- opiniowanie opracowanej przez Zarząd Banku strategii zarządzania ryzykiem w działalności Banku oraz przedkładanych przez Zarząd Banku informacji dotyczących realizacji tej strategii,

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- opiniowanie planu naprawy banku, będącego kompleksowym zestawieniem celów biznesowych, apetytu na ryzyko oraz działań mających na celu poprawę sytuacji finansowej, płynnościowej i kapitałowej Banku,
- wspieranie Rady Nadzorczej Banku w nadzorowaniu wdrażania strategii zarządzania ryzykiem w działalności Banku przez kadre kierowniczą wyższego szczebla,
- weryfikację czy ceny pasywów i aktywów oferowanych klientom w pełni uwzględniają model biznesowy banku i jego strategię w zakresie ryzyka, a w przypadku gdy ceny te nie odzwierciedlają w odpowiedni sposób rodzajów ryzyka zgodnie z tym modelem i tą strategią, przedstawianie Zarządowi Banku propozycji mających na celu zapewnienie adekwatności cen pasywów i aktywów do tych rodzajów ryzyka,
- opiniowanie projektów zasad ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem.

Zarząd Banku

Zgodnie Rozporządzeniem MRiF, Zarząd Banku projektuje, wprowadza oraz zapewnia działanie systemu zarządzania ryzykiem, systemu kontroli wewnętrznej, szacowania kapitału wewnętrznego, utrzymywania poziomu funduszy własnych na poziomie nie niższym niż oszacowany kapitał wewnętrzny i dokonywania przeglądów strategii i procedur szacowania kapitału wewnętrznego.

System komitetów ryzyka

- Komitet sterujący ds. ryzyka portfela kredytowego (KSRPK)
KSRPK odpowiada za wspieranie działań Zarządu Banku w obszarze nadzorowania procesu zarządzania ryzykiem portfela kredytowego poprzez opracowanie i wdrażanie odpowiednich zasad polityki, strategii i wytycznych, których celem jest osiągnięcie oczekiwanego profilu ryzyka i utrzymanie ryzyka na akceptowalnym poziomie. Główne obowiązki KSRPK obejmują:
 - opracowanie i wdrażanie strategii i zasad polityki zarządzania ryzykiem kredytowym,
 - monitorowanie ryzyka portfela kredytowego,
 - inicjowanie zmian w procesie akceptacji ryzyka kredytowego oraz współpraca z zewnętrznymi kontrahentami mająca na celu transfer ryzyka kredytowego,
 - zapewnienie zgodności z aktami prawnymi, zasadami i wymogami zewnętrznych organów nadzoru.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- Komitety Kredytowe (KK)

Komitety Kredytowe odpowiadają za realizację procesu akceptacji ryzyka kredytowego dla indywidualnego klienta i dla zaangażowania, biorąc pod uwagę ocenę dochodowości transakcji i ryzyka.

- Komitet Walidacji Modeli (KWM)

Komitet Walidacji Modeli odpowiada za wspieranie działań Zarządu Banku w obszarze zarządzania ryzykiem modeli poprzez opracowywanie, wdrażanie odpowiednich strategii i zasad polityki umożliwiających identyfikację, pomiar i ograniczenie ryzyka modeli wykorzystywanych do celów pomiaru ryzyka w zakresie tych rodzajów ryzyka, które zostały zidentyfikowane jako istotne. Główne obowiązki KWM obejmują:

- określenie struktury zarządzania ryzykiem modeli pod względem spójności z występującym w banku systemem zarządzania ryzykiem
- kontrolowanie i akceptowanie poziomu ryzyka modeli względem zaakceptowanego poziomu tolerancji na ryzyko modeli
- walidację i okresową kontrolę modeli wykorzystywanych: w procesie między innymi akceptacji ryzyka kredytowego, do pomiaru tych rodzajów ryzyka, które zostały zidentyfikowane jako istotne, do obliczania rezerw oraz w procesie oceny adekwatności kapitałowej,
- zatwierdzanie, wycofywanie i wprowadzanie modeli oraz zmiany w modelach.

- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAiP)

KZAiP wspiera działania Zarządu Banku w obszarze zarządzania aktywami i pasywami w celu osiągnięcia docelowego profilu ryzyka rynkowego, płynności i kapitałowego oraz oczekiwanego zwrotu z tych ryzyk. Główne obowiązki KZAiP obejmują:

- zarządzanie aktywami i pasywami zgodnie z prawem, standardami i wymogami zewnętrznych organów nadzoru,
- zarządzanie ryzykiem rynkowym, płynności i kapitałowym w celu osiągnięcia oczekiwanej relacji pomiędzy ryzykiem i zwrotem,
- monitorowanie wykorzystania limitów ryzyka rynkowego, kapitałowego i płynności oraz podejmowanie decyzji o działaniach naprawczych w przypadku istotnych przekroczeń tych limitów,
- decydowanie o oczekiwanych parametrach i składzie portfela inwestycyjnego Banku.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- Komitet Sterujący ds. Ryzyka Operacyjnego (KSRO)

KSRO wspiera Zarząd Banku w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym. Główne obowiązki KSRO obejmują:

- nadzorowanie procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym wdrożenie i skuteczne wykorzystanie zasad i narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- wyznaczanie kierunku strategii zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- przegląd i ocenę profilu ryzyka operacyjnego, monitorowanie potencjalnych ekspozycji ryzyka, wydawanie rekomendacji dotyczących działań podejmowanych wobec ryzyka,
- przegląd istotnych zdarzeń operacyjnych, oceny ryzyka, analizy scenariuszy i wskaźników wczesnego ostrzegania, oraz planów działań ograniczających ryzyko,
- nadzorowanie procesów planowania kontynuacji działalności.

Organizacja zarządzania ryzykiem

Funkcjonujący w banku system zarządzania ryzykiem jest zorganizowany na trzech niezależnych poziomach, który jest wykorzystywany do określenia ról i zakresów odpowiedzialności w celu osiągnięcia efektywnego nadzoru i organizacji zarządzania ryzykiem w Banku.

- pierwszy poziom (pierwsza linia obrony) – na który składa się zarządzanie ryzykiem w działalności operacyjnej Banku,
- drugi poziom (druga linia obrony) – na który składa się co najmniej zarządzanie ryzykiem przez pracowników na specjalnie do tego powołanych stanowiskach lub w komórkach organizacyjnych, niezależnie od zarządzania ryzykiem na pierwszym poziomie oraz działalność komórki do spraw zgodności. W Banku druga linia obrony jest zlokalizowana głównie w takich obszarach jak Zarządzanie Finansami, Zarządzanie Ryzykiem, Obszar IT w Zakresie Bezpieczeństwa Informacji i Systemów Informatycznych oraz obszar wsparcia: Departament Zgodności, Departament Prawny, Departament Zarządzania Kapitałem Ludzkim,
- trzeci poziom (trzecia linia obrony) – na który składa się działalność komórki audytu wewnętrznego.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Proces zarządzania kapitałem

Głównym celem procesu zarządzania kapitałem jest stabilne utrzymanie adekwatności kapitałowej Banku w długim okresie czasu poprzez zapewnienie właściwego procesu identyfikacji, pomiaru, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka kapitałowego.

Normą nadzorczą w zakresie adekwatności kapitałowej jest łączny współczynnik kapitałowy zdefiniowany w art. 92 ust. 1 pkt c Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku.

Ponadto bank jest zobowiązany do przestrzegania dodatkowych wymogów w zakresie funduszy własnych:

- na podstawie art. 138 ust. 1 pkt 2a ustawy Prawo bankowe:
 - 1) od października 2015 roku bank jest zobowiązany przez Komisję Nadzoru Finansowego do uwzględnienia dodatkowego wymogu kapitałowego w wysokości 2,08 p.p. na pokrycie ryzyka wynikającego z portfela walutowych kredytów hipotecznych; w październiku 2016 roku, w wyniku przeglądu procesu, Bank otrzymał decyzję aktualizującą wysokość wymogu - dodatkowy wymóg kapitałowy wynosił 2,56 p.p.; w listopadzie 2017 roku, w wyniku przeglądu procesu, bank otrzymał decyzję aktualizującą wysokość wymogu - dodatkowy wymóg kapitałowy wynosi obecnie 2,30 p.p.;
- na podstawie art. 19 w zw. z art. 84 ustawy o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym:
 - 2) od stycznia 2016 roku Bank jest zobowiązany utrzymywać dodatkową kwotę kapitału z tytułu bufora zabezpieczającego w wysokości 1,25 p.p.;
- na podstawie art. 39 ust. 1 w zw. z art. 38 ust. 1 i 2 ustawy o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym:
 - 3) Bank w 2016 roku został zidentyfikowany przez Komisję Nadzoru Finansowego jako inna instytucja o znaczeniu systemowym i w związku z tym, od sierpnia 2016 roku na Bank nałożony został bufor w wysokości 0,25 p.p.; w grudniu 2017 roku w wyniku przeglądu wskaźnika bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym Komisja Nadzoru Finansowego uchyliła decyzję z 2016 roku (Bank nie jest identyfikowany obecnie jako inna instytucja o znaczeniu systemowym).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

W związku z tym, minimalny łączny współczynnik kapitałowy nie powinien być na poziomie niższym niż:

Rodzaj współczynnika	Tier 1	TCR
Minimum regulacyjne dla współczynnika kapitałowego	6,00%	8,00%
Pokrycie ryzyka wynikającego z portfela walutowych kredytów hipotecznych	1,73%	2,30%
Rekomendacja nadzorcza utrzymywania dodatkowego wymogu	3,00%	4,00%
Bufor zabezpieczający	1,25%	1,25%
Łączny współczynnik kapitałowy (%)	11,98%	15,55%

Wartości wymogów kapitałowych i funduszy własnych ustalone na potrzeby wyliczenia łącznego współczynnika kapitałowego prezentują się następująco:

	Metoda obliczania wymogu	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Ryzyko kredytowe i kontrahenta	Standardowa	3 046 613	2 613 173
Ryzyko rynkowe	Standardowa	29 495	44 066
Ryzyko operacyjne	Standardowa	258 855	271 001
Łączna suma wymogów kapitałowych		3 334 963	2 928 240
Wartość funduszy własnych		7 191 917	6 111 419
Łączny współczynnik kapitałowy (%)		17,25	16,70

Podstawowym źródłem funduszy własnych na pokrycie wymogów kapitałowych jest kapitał podstawowy Tier I wspomagany przez zobowiązania podporządkowane (kapitał Tier II).

W dniu 24 października 2017 roku Bank złożył wniosek do Komisji Nadzoru Finansowego o wyrażenie zgody na zakwalifikowanie do instrumentów w Tier II środków pieniężnych w wysokości 240 mln CHF, zgodnie z warunkami umowy pożyczki podporządkowanej z dnia 10 października 2017 roku zawartej pomiędzy Bankiem, a Raiffeisen Bank International AG z siedzibą w Wiedniu. Komisja Nadzoru Finansowego w dniu 28 grudnia 2017 roku wyraziła zgodę na zakwalifikowanie 240 mln. CHF jako instrumentów w kapitale Tier II, zgodnie z warunkami umowy pożyczki podporządkowanej.

Kapitał Tier I wyniósł na koniec grudnia 2017 roku 6 127 244 tys. zł (5 875 197 tys. zł na koniec 2016 roku), a kapitał Tier II wyniósł 1 064 673 tys. zł (236 221 tys. zł na koniec 2016 roku).

Na 31 grudnia 2017 roku współczynnik kapitałowy Tier 1 osiągnął poziom 14,70%, natomiast łączny współczynnik kapitałowy (TCR) wyniósł 17,25%, co oznacza, że Bank spełnia zarówno wymogi regulacyjne, jak i wymogi wynikające z rekomendacji nadzorczych.

Wydarzeniem, które miało istotny wpływ na zmianę wartości współczynników kapitałowych w 2017 roku była zmiana w stosowaniu współczynnika konwersji (CCF). Na koniec marca 2017 roku Bank w związku z otrzymaniem zalecenia poinpekcyjnego Komisji Nadzoru Finansowego zastąpił współczynnik konwersji (CCF) 0% współczynnikiem 20% oraz 50% zgodnie z Załącznikiem I pkt 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013. Z dniem 30 czerwca 2017 roku, w konsekwencji zrealizowanych

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

przez Bank działań adresujących zastrzeżenia Komisji Nadzoru Finansowego przedstawione w zaleceniu poinspekcyjnym Bank dokonał ponownego przypisania współczynnika konwersji (CCF) 0% do ekspozycji pozabilansowych.

Całkowite zastąpienie stosowanego przez Bank współczynnika konwersji kredytowej (CCF) w wysokości 0% przez wyższe współczynniki konwersji przewidziane zapisami Rozporządzenia CRR, wygenerowałoby, zgodnie z szacunkami Banku, kwotę ekspozycji na ryzyko w wysokości 1 939,7 mln zł, co obniżyłoby łączny współczynnik kapitałowy Banku do poziomu 16,49%, zaś współczynnik CET1 oraz Tier 1 do poziomu 14,04% według stanu na koniec 2017 roku. Po wprowadzeniu zmiany CCF Bank nadal spełniałby zarówno regulacyjne jak i rekomendowane minimalne poziomy współczynników kapitałowych.

Wyższa waga ryzyka dla ekspozycji zabezpieczonych hipotekami na nieruchomościach

Od dnia 1 grudnia 2017 roku Bank stosuje zapisy Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 25 maja 2017 roku w sprawie wyższej wagi ryzyka dla ekspozycji zabezpieczonych hipotekami na nieruchomościach i przypisuje wagę ryzyka 150% do ekspozycji zabezpieczonych hipoteką na nieruchomości mieszkalnej, w przypadku których wysokość raty kapitałowej lub odsetkowej uzależniona jest od zmian kursu waluty lub walut innych niż waluty przychodów osiągniętych przez dłużnika. Bank stosuje się również do zapisów mówiących o przypisywaniu wagi ryzyka 100% dla ekspozycji zabezpieczonych hipoteką na lokalach biurowych lub innych nieruchomościach komercyjnych usytuowanych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Kalkulacja kapitału wewnętrznego

Kapitał wewnętrzny jest definiowany jako kapitał mający na celu pokrycie nieoczekiwanych strat, jakie może ponieść Bank w wyniku materializacji rodzajów ryzyka występujących, lub mogących wystąpić w działalności Banku lub otoczeniu gospodarczym. Bank przeprowadza proces szacowania kapitału wewnętrznego i dokonuje przeglądów procesu szacowania zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach.

Wyniki procesu są raportowane do odpowiednich komitetów. Metodologia oceny kapitału wewnętrznego podlega corocznemu przeglądowi i aktualizacji zarówno w zakresie identyfikacji typów ryzyka, jak i stosowanych metodologii. Zarząd Banku i Rada Nadzorcza są informowane o wynikach przeglądu.

Kapitał wewnętrzny jest obliczany na podstawie głównych typów ryzyka, na jakie Bank jest narażony: ryzyko kredytowe, ryzyko operacyjne, ryzyko płynności, ryzyko stopy procentowej, ryzyko kursu walutowego (ryzyka mierzone ilościowo). Agregacja wyników z poszczególnych modeli oparta jest o funkcję kopuli Gaussa. Kapitał jest kalkulowany jako różnica pomiędzy wartością narażoną na ryzyko (przy poziomie ufności 99,95% i okresie 1 roku) oraz posiadanymi rezerwami z tytułu ryzyk objętych kalkulacją.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Dla pozostałych zidentyfikowanych typów ryzyka, które zostały uznane za potencjalnie materialne, Bank przeprowadza okresową ocenę poziomu ryzyka i na podstawie jej wyników podejmuje stosowne kroki mające na celu kontrolę ryzyka. Dodatkowo, na podstawie modelu wewnętrznego, dla ryzyk trudno mierzalnych kalkulowany jest bufor kapitałowy doliczany do wartości kapitału na ryzyko mierzone ilościowo.

42. Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest to zagrożenie poniesienia strat w wyniku niewywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności kredytowej poprzez zapewnienie najwyższej jakości ocen ryzyka kredytowego i efektywności podejmowania decyzji kredytowych, jak również skutecznego procesu monitorowania zaangażowania kredytowego wobec indywidualnego klienta i portfela kredytowego Banku.

W odniesieniu do indywidualnego klienta, monitorowaniu podlega jego sytuacja ekonomiczno-finansowa, przebieg wykorzystania i spłaty kredytu, ustanowione zabezpieczenia oraz powiązania kapitałowo-organizacyjne klienta. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie portfela obejmuje sporządzanie regularnych, okresowych analiz dotyczących portfela kredytowego Banku, zapewniających identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji oraz wykonywanie doraźnych przeglądów tego portfela związanych przede wszystkim ze zmianami w otoczeniu zewnętrznym.

Stosowane przez Bank procedury monitorowania ryzyka kredytowego obejmują również zasady monitorowania ustanowionych zabezpieczeń. W ramach monitoringu przeprowadzane są okresowe przeglądy zabezpieczeń. Zakres i częstotliwość tych przeglądów uzależnione są od rodzaju przedmiotu zabezpieczenia i obejmują: wartość zabezpieczenia i jej zmiany w okresie od ostatniego przeglądu, prawidłowość, kompletność i ważność dokumentów związanych z ustanowionym zabezpieczeniem oraz dokumentów ubezpieczeniowych dotyczących zabezpieczeń rzeczowych (przegląd polis ubezpieczeniowych, sposobów ich opłacania, terminy ważności).

Ekspozycja na ryzyko kredytowe Banku wynika głównie z prowadzonej działalności kredytowej oraz w mniejszym stopniu, ze sprzedaży i operacji w ramach portfela handlowego, instrumentów pochodnych oraz udziału w transakcjach płatniczych i rozliczeniach papierów wartościowych na rachunek Banku oraz na rachunek klientów Banku.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Bank stosuje wewnętrzne procedury pozwalające określić poziom ryzyka kredytowego wiążącego się z przyznaniem danemu klientowi kredytu lub innych usług obciążonych ryzykiem kredytowym oraz stopień akceptowalności tego ryzyka. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

Bank posiada jasny i przejrzysty system kompetencji kredytowych zbudowany na wielostopniowym systemie komitetów kredytowych o różnych, ściśle określonych kompetencjach. Każda osoba zaangażowana w proces podejmowania decyzji odpowiada za ryzyko i zwrot na transakcji będącej przedmiotem decyzji.

W celu zapewnienia niezależności ocen ryzyka kredytowego i jakości portfela Banku wprowadzony został podział odpowiedzialności pomiędzy jednostkami biznesowymi oraz jednostkami ryzyka.

Jednostki biznesowe odpowiedzialne są za zarządzanie indywidualnymi ekspozycjami kredytowymi.

Jednostki zarządzające ryzykiem odpowiedzialne są za monitoring ryzyka całego portfela kredytowego Banku i w ramach swoich zadań realizują między innymi następujące funkcje:

- wdrożenie strategii, polityk i procedur kredytowych,
- zapewnienie właściwego stosowania zatwierdzonych przez Bank standardów procesu kredytowego,
- monitorowanie poziomu rezerw celowych na ryzyko kredytowe,
- zarządzanie portfelem kredytów zagrożonych.

Przed zawarciem umowy kredytowej Bank dokonuje oceny zdolności kredytowej klienta. Ocena klienta wspierana jest przez wykorzystywane w Banku systemy ratingowe i scoringowe. Systemy te stanowią ważny element zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku.

W przypadku klientów korporacyjnych zdolność kredytowa klienta jest oceniana w ramach systemu ratingowego w celu przyporządkowania klienta do jednej z kategorii ratingowych. Kategoria ratingowa ustalana jest na podstawie analizy czynników ilościowych (roczne i międzyokresowe sprawozdania finansowe), czynników jakościowych oraz informacji dodatkowych, stanowiących sygnały ostrzegawcze. Kategoria ratingowa ma wpływ na określenie standardowych kosztów ryzyka i jest ważnym parametrem w zarządzaniu portfelem kredytowym Banku.

Bank dokonuje również oceny ryzyka związanego z przeznaczeniem kredytu i zdolności klienta do obsługi zadłużenia, w tym przede wszystkim na podstawie generowanych przez klienta nadwyżek finansowych. Bank udziela kredytów klientom charakteryzującym się wysoką wiarygodnością kredytową.

Ocena zdolności kredytowej klienta detalicznego dokonywana jest przy wykorzystaniu kart scoringowych. Bank udziela kredytów klientom charakteryzującym się wysoką wiarygodnością kredytową, jednakże mając na względzie ograniczenia potencjalnej straty w sytuacji braku obsługi długu, Bank dąży do zawierania umów zabezpieczeń, w szczególności w odniesieniu do długoterminowych umów kredytowych.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Czynności podejmowane w zakresie zabezpieczeń mają na celu należyte zabezpieczenie interesu Banku, w tym ustanowienie zabezpieczenia dającego możliwie najwyższy poziom odzysku wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Stąd zabezpieczenia nie różnią się pomiędzy kredytami obsługiwanymi terminowo i przeterminowanymi oraz ze stwierdzoną utratą wartości i bez utraty wartości. Polityka w zakresie prawnych zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych Banku.

Przyjmowane przez Bank w procesie kredytowym zabezpieczenia to:

- hipoteka na nieruchomości mieszkalnej,
- hipoteka na nieruchomości komercyjnej,
- zastaw rejestrowy,
- kaucja,
- blokada środków pieniężnych na rachunkach bankowych,
- gwarancja bankowa,
- gwarancja BGK,
- gwarancja Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego,
- gwarancja korporacyjna,
- poręczenie,
- przewłaszczenie na zabezpieczenie,
- cesja wierzytelności,
- weksel,
- ubezpieczenie kredytu,
- pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym.

Zdyskontowana wartość odzysków z zabezpieczeń dla portfela kredytów i pożyczek, w przypadku których utrata wartości rozpoznawana jest w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń wynosi 608 437 tys. zł (2016: 835 941 tys. zł).

Bank sprawuje ścisłą kontrolę nad otwartymi pozycjami instrumentów pochodnych netto, tzn. różnicą pomiędzy kontraktami kupna i sprzedaży, zarówno pod względem kwoty, jak i okresu obowiązywania. W dowolnym momencie kwota podlegająca ryzyku kredytowemu ogranicza się do bieżącej wartości godziwej instrumentów, których wycena jest dodatnia (tzn. aktywów), co w odniesieniu do instrumentów pochodnych stanowi jedynie niewielki ułamek wartości umowy lub wartości nominalnych wykorzystywanych do wyrażania wolumenu istniejących instrumentów.

Poziomem ekspozycji na ryzyko kredytowe z tytułu instrumentów pochodnych zarządza się w ramach ogólnych limitów kredytowych dla klientów łącznie z potencjalną ekspozycją na ryzyko wynikające ze zmian na rynku.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Stosowane przez Bank techniki wyceny instrumentów pochodnych oparte są zazwyczaj o maksymalne wykorzystanie danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, takich jak: stopy procentowe, kursy walutowe oraz zmienności implikowane. W przypadku braku odpowiednich danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku Bank wykorzystuje zazwyczaj w technikach wyceny własne szacunki parametrów niezbędnych do wyceny opierając je o najlepszą wiedzę i doświadczenie.

Głównym celem zobowiązania warunkowego o charakterze kredytowym jest zapewnienie dostępności środków dla klientów zgodnie z zapotrzebowaniem. Zobowiązania te dotyczą niewykorzystanej części udzielonych kredytów, gwarancji i akredytyw.

W zakresie ryzyka kredytowego z tytułu zobowiązań do udzielenia kredytu Bank narażony jest potencjalnie na straty w wysokości równej całej kwocie niewykorzystanych zobowiązań do udzielenia kredytów. Prawdopodobna wysokość straty jest jednak niższa od całej kwoty niewykorzystanych zobowiązań do udzielenia kredytów, ponieważ większość z tych zobowiązań uzależniona jest od spełnienia przez klientów określonych standardów kredytowych. Bank monitoruje okresy obowiązywania zobowiązań do udzielenia kredytów, ponieważ w przypadku dłuższych okresów ryzyko kredytowe jest zazwyczaj większe.

Gwarancje i akredytywy stanowiące nieodwołalne zapewnienia, że Bank spłaci zobowiązania klienta wobec osób trzecich, jeżeli klient nie będzie w stanie ich spłacić, są związane z takim samym ryzykiem, jak kredyty.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2017	Aktywa finansowe prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej								
	Maksymalna ekspozycja według klas wraz z przypisanymi im typami instrumentów	Należności od banków	Kasa i środki w Banku Centralnym	Przeznaczone do obrotu	Pochodne	Inwestycyjne papiery wartościowe	Kredyty i pożyczki	Pozostałe	Razem
Kasa i środki pieniężne	0	779 834	0	0	0	0	0	0	779 834
Ekspozycje wobec rządów i banków centralnych	0	536 156	795 513	0	12 191 003	0	0	0	13 522 672
Środki w Banku Centralnym	0	536 156	0	0	0	0	0	0	536 156
Obligacje i bony skarbowe	0	0	795 513	0	7 632 251	0	0	0	8 427 764
Bony pieniężne NBP	0	0	0	0	4 558 752	0	0	0	4 558 752
Ekspozycje wobec banków	103 203	0	367 671	403 247	180 221	0	0	0	1 054 341
Środki na rachunkach bieżących, depozyty zabezpieczające i lokaty w innych bankach	55 460	0	0	0	0	0	0	0	55 460
Kredyty i pożyczki udzielone bankom	47 743	0	0	0	0	0	0	0	47 743
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	403 247	0	0	0	0	403 247
Obligacje innych instytucji finansowych	0	0	349 523	0	152 118	0	0	0	501 641
Obligacje korporacyjne	0	0	2 027	0	28 103	0	0	0	30 130
Listy zastawne	0	0	16 120	0	0	0	0	0	16 120
Ekspozycje wobec klientów	0	0	67 219	134 277	277 162	32 416 789	0	0	32 895 447
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	0	0	0	0	0	17 516 114	0	0	17 516 114
Kredyty i pożyczki udzielone klientom mikro	0	0	0	0	0	2 402 102	0	0	2 402 102
Kredyty i pożyczki udzielone dużym przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	11 000 995	0	0	11 000 995
Kredyty i pożyczki udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	1 392 595	0	0	1 392 595
Kredyty i pożyczki udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	0	0	0	104 983	0	0	104 983
Udziały kapitałowe - inwestycyjne	0	0	0	0	49 212	0	0	0	49 212
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	134 277	0	0	0	0	134 277
Obligacje korporacyjne	0	0	67 219	0	227 950	0	0	0	295 169
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	0	0	0	0	201 942	201 942
Razem	103 203	1 315 990	1 230 403	537 524	12 648 386	32 416 789	201 942	0	48 454 237

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2016		Aktywa finansowe prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej						
Maksymalna ekspozycja według klas wraz z przypisanymi im typami instrumentów	Należności od banków	Kasa i środki w Banku Centralnym	Przeznaczone do obrotu	Pochodne	Inwestycyjne papiery wartościowe	Kredyty i pożyczki	Pozostałe	Razem
Kasa i środki pieniężne	0	667 808	0	0	0	0	0	667 808
Ekspozycje wobec rządów i banków centralnych	0	1 064 061	7 765 694	317	7 608 519	0	0	16 438 591
Środki w Banku Centralnym	0	1 064 061	0	0	0	0	0	1 064 061
Obligacje i bony skarbowe	0	0	371 779	0	7 608 519	0	0	7 980 298
Bony pieniężne NBP	0	0	7 393 915	0	0	0	0	7 393 915
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	317	0	0	0	317
Ekspozycje wobec banków	315 252	0	8 831	283 197	0	0	0	607 280
Środki na rachunkach bieżących, depozyty zabezpieczające i lokaty w innych bankach	272 923	0	0	0	0	0	0	272 923
Kredyty i pożyczki udzielone bankom	42 329	0	0	0	0	0	0	42 329
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	283 197	0	0	0	283 197
Obligacje korporacyjne	0	0	5 408	0	0	0	0	5 408
Listy zastawne	0	0	3 423	0	0	0	0	3 423
Ekspozycje wobec klientów	0	0	272 817	183 206	339 435	33 868 005	0	34 663 463
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	0	0	0	0	0	19 631 840	0	19 631 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom mikro	0	0	0	0	0	2 491 608	0	2 491 608
Kredyty i pożyczki udzielone dużym przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	10 345 724	0	10 345 724
Kredyty i pożyczki udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	1 311 710	0	1 311 710
Kredyty i pożyczki udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	0	0	0	87 123	0	87 123
Udziały kapitałowe - inwestycyjne	0	0	0	0	45 540	0	0	45 540
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	183 206	0	0	0	183 206
Obligacje korporacyjne	0	0	272 817	0	293 895	0	0	566 712
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	0	0	0	177 596	177 596
Razem	315 252	1 731 869	8 047 342	466 720	7 947 954	33 868 005	177 596	52 554 738

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe dla instrumentów pozabilansowych wyniosło:	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Gwarancje	2 118 321	1 928 262
Zobowiązania do udzielenia kredytu	6 900 704	7 136 072
Razem	9 019 025	9 064 334

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Okresowej analizie pod kątem utraty wartości (indywidualnie bądź grupowo) podlegają ekspozycje kredytowe wobec banków i klientów oraz pozostałe aktywa finansowe prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Na potrzeby ujawnień są klasyfikowane do jednej z trzech kategorii: należności nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości, należności przeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości oraz należności z rozpoznaną utratą wartości. Podział tych aktywów według ich wartości brutto, z podziałem na poszczególne sektory klientów, prezentuje poniższa tabela:

31 grudnia 2017	Wartość ekspozycji			Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
	Analizowanych indywidualnie	Analizowanych grupowo	Razem	
Należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	207 443	30 666 405	30 873 848	14 845 327
Bank Centralny i inne banki	0	639 408	639 408	23 724
Klienci indywidualni	5 501	16 014 804	16 020 305	8 602 614
Klienci mikro	0	1 916 161	1 916 161	1 034 338
Duże przedsiębiorstwa	0	10 620 518	10 620 518	4 517 073
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	1 369 787	1 369 787	667 578
Sektor publiczny	0	105 727	105 727	0
Pozostałe aktywa finansowe	201 942	0	201 942	0
Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	0	1 391 482	1 391 482	651 106
Bank Centralny i inne banki	0	27	27	0
Klienci indywidualni	0	1 189 243	1 189 243	521 882
Klienci mikro	0	145 524	145 524	84 931
Duże przedsiębiorstwa	0	44 942	44 942	31 872
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	11 746	11 746	12 421
Należności z rozpoznaną utratą wartości	1 056 192	1 815 471	2 871 663	1 235 801
Klienci indywidualni	12 186	1 048 425	1 060 611	322 760
Klienci mikro	27 304	767 046	794 350	341 503
Duże przedsiębiorstwa	946 325	0	946 325	518 272
Małe i średnie przedsiębiorstwa	63 624	0	63 624	53 266
Pozostałe aktywa finansowe	6 753	0	6 753	0
Razem aktywa finansowe brutto	1 263 635	33 873 358	35 136 993	16 732 234
Odpis z tytułu utraty wartości należności od Banku Centralnego i innych banków	0	76	76	0
Odpis z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	617 723	1 254 351	1 872 074	0
Odpis z tytułu utraty wartości pozostałych aktywów finansowych	6 753	0	6 753	0
Razem aktywa finansowe netto	639 159	32 618 931	33 258 090	16 732 234

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2016	Wartość ekspozycji			Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
	Analizowanych indywidualnie	Analizowanych grupowo	Razem	
Należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	186 854	32 258 097	32 444 951	15 489 393
Bank Centralny i inne banki	0	1 375 894	1 375 894	31 041
Klienci indywidualni	9 258	17 655 503	17 664 761	9 305 900
Klienci mikro	0	1 961 456	1 961 456	1 151 691
Duże przedsiębiorstwa	0	9 887 206	9 887 206	4 404 196
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	1 290 466	1 290 466	596 565
Sektor publiczny	0	87 572	87 572	0
Pozostałe aktywa finansowe	177 596	0	177 596	0
Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	8 991	1 874 702	1 883 693	917 341
Bank Centralny i inne banki	0	17	17	0
Klienci indywidualni	1 259	1 621 170	1 622 429	732 899
Klienci mikro	0	151 865	151 865	102 397
Duże przedsiębiorstwa	7 732	88 995	96 727	71 180
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	12 655	12 655	10 865
Należności z rozpoznaną utratą wartości	1 103 371	1 723 002	2 826 373	1 144 455
Bank Centralny i inne banki	3 502	0	3 502	0
Klienci indywidualni	28 940	1 006 850	1 035 790	355 566
Klienci mikro	31 030	716 152	747 182	363 311
Duże przedsiębiorstwa	971 942	0	971 942	412 993
Małe i średnie przedsiębiorstwa	55 254	0	55 254	12 585
Pozostałe aktywa finansowe	12 703	0	12 703	0
Razem aktywa finansowe brutto	1 299 216	35 855 801	37 155 017	17 551 189
Odpis z tytułu utraty wartości należności od Banku Centralnego i innych banków	60	40	100	0
Odpis z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	621 072	1 096 228	1 717 300	0
Odpis z tytułu utraty wartości pozostałych aktywów finansowych	12 703	0	12 703	0
Razem aktywa finansowe netto	665 381	34 759 533	35 424 914	17 551 189

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Analizę wiekową aktywów przeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości prezentuje poniższe zestawienie.

31 grudnia 2017	Okres przeterminowania					Razem
	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Kredyty i pożyczki brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utruty wartości	1 006 458	335 496	8 993	19 828	20 707	1 391 482
Bank Centralny i inne banki	4	0	1	0	22	27
Klienci indywidualni	904 812	280 801	433	592	2 605	1 189 243
Klienci mikro	89 507	54 321	706	708	282	145 524
Duże przedsiębiorstwa	9 369	336	6 696	15 399	13 142	44 942
Małe i średnie przedsiębiorstwa	2 766	38	1 157	3 129	4 656	11 746
Razem	1 006 458	335 496	8 993	19 828	20 707	1 391 482

31 grudnia 2016	Okres przeterminowania					Razem
	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Kredyty i pożyczki brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utruty wartości	1 383 144	427 037	3 501	3 223	66 788	1 883 693
Bank Centralny i inne banki	0	0	0	0	17	17
Klienci indywidualni	1 268 951	346 757	235	1 270	5 216	1 622 429
Klienci mikro	93 753	57 851	23	54	184	151 865
Duże przedsiębiorstwa	15 638	21 564	139	1 850	57 536	96 727
Małe i średnie przedsiębiorstwa	4 802	865	3 104	49	3 835	12 655
Razem	1 383 144	427 037	3 501	3 223	66 788	1 883 693

Ekspozycje przeterminowane bez utraty wartości dotyczą klientów w odniesieniu do których Bank w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdził utraty wartości oraz ekspozycji z kwotą przeterminowania poniżej ustalonego przez Bank progu.

W tabeli poniżej zaprezentowano jakość kredytową należności nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości od Banku Centralnego, innych banków i klientów Banku, ustaloną na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych Banku:

- ekspozycjom wobec Banku Centralnego przypisywany jest rating państwa polskiego - rating A;
- dla banków, oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych, instytucji sektora finansowego oraz sektora publicznego Bank do października 2016 wykorzystywał skalę 10 stopniową – od A1 do D (gdzie A oznacza minimalne ryzyko kredytowe, a D – utratę wartości). Od listopada 2016 Bank rozpoczął wykorzystywanie nowego modelu ratingowego pozwalającego na lepsze zróżnicowanie ryzyka. Wiązało się to z przejściem na nową 28 stopniową skalę. Zgodnie z nią przypisywane są oceny od 1A do 9C oraz 10, gdzie 1A jest przypisywany klientom o najniższym poziomie ryzyka kredytowego oraz rating 10 przypisywany jest klientom, którzy uznani zostali za niewypłacalnych;

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- skala ratingowa dotycząca klientów indywidualnych oraz mikro określona jest w skali od 0,5 do 5,0 (gdzie 0,5 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 5,0 – utratę wartości)
- dla klientów korporacyjnych (w tym małych i średnich przedsiębiorstw) Bank wykorzystuje skalę 28 stopniową zgodnie z którą przypisywane są oceny od 1A do 9C oraz 10, gdzie 1A jest przypisywany klientom o najniższym poziomie ryzyka kredytowego oraz rating 10 przypisywany jest klientom, którzy uznani zostali za niewypłacalnych;
- dla projektów inwestycyjnych Bank wykorzystuje skalę 5 stopniową od 6,1 do 6,5 (gdzie 6,1 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 6,5 – utratę wartości);
- dla klientów korporacyjnych (w tym małych i średnich przedsiębiorstw) nadawane są także ratingi od 0,5 do 5,0 (gdzie 0,5 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 5,0 – utratę wartości) oraz od A1 do D (gdzie A oznacza minimalne ryzyko kredytowe, a D – utratę wartości).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości	31 grudnia 2017				31 grudnia 2016			
	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	wobec sektora publicznego	Razem	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	wobec sektora publicznego	Razem
1C	0	2 830	0	2 830	0	2 163	0	2 163
2A	0	21	0	21	0	7 803	0	7 803
2B	0	730	0	730	0	35 097	0	35 097
2C	0	7 628	0	7 628	0	13 449	0	13 449
3A	0	41 497	0	41 497	0	1 080	0	1 080
3B	0	1 333	0	1 333	0	205 714	0	205 714
3C	0	1 661	0	1 661	0	1 502	0	1 502
4A	0	0	0	0	0	1 096	0	1 096
4B	0	125	0	125	0	297	0	297
5B	0	0	0	0	0	54	0	54
6A	0	22 876	0	22 876	0	0	0	0
8B	0	24 551	0	24 551	0	0	0	0
8C	0	0	0	0	0	37 571	0	37 571
A	536 156	0	0	536 156	1 064 061	0	0	1 064 061
B2	0	0	0	0	0	0	2 177	2 177
B3	0	0	864	864	0	0	79 729	79 729
B4	0	0	104 275	104 275	0	0	871	871
B5	0	0	588	588	0	0	4 795	4 795
Ekspozycje bez ratingu	0	0	0	0	0	6 007	0	6 007
Razem	536 156	103 252	105 727	745 135	1 064 061	311 833	87 572	1 463 466

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016		
	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	Razem	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	Razem
0.5	7 791 749	30 043	7 821 792	8 864 916	71 581	8 936 497
1.0	1 021 622	117 683	1 139 305	1 065 186	144 171	1 209 357
1.5	2 143 242	411 405	2 554 647	1 352 441	562 252	1 914 693
2.0	2 730 067	461 199	3 191 266	3 432 244	445 746	3 877 990
2.5	736 675	259 195	995 870	1 189 722	179 531	1 369 253
2.5.1	64	147 324	147 388	174	121 904	122 078
3.0	563 584	98 799	662 383	637 060	87 923	724 983
3.0.1	132	103 017	103 149	0	86 393	86 393
3.5	517 023	124 895	641 918	604 392	114 550	718 942
4.0	102 844	78 346	181 190	140 119	51 536	191 655
4.5	75 814	44 563	120 377	118 815	25 520	144 335
4.5.1	491	0	491	67	0	67
Ekspozycje bez ratingu	336 998	39 692	376 690	259 625	70 349	329 974
Razem	16 020 305	1 916 161	17 936 466	17 664 761	1 961 456	19 626 217

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016		
	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem
6.1	279 496	0	279 496	428 241	0	428 241
6.2	1 820 590	0	1 820 590	1 356 385	0	1 356 385
6.3	272 643	0	272 643	745 760	0	745 760
6.4	302 162	0	302 162	410 038	0	410 038
6.5	150 601	0	150 601	373	0	373
1C	38 888	0	38 888	164	0	164
2B	0	0	0	14	0	14
2C	3 119	0	3 119	3 234	0	3 234
3A	2 236	0	2 236	0	0	0
3B	50 345	0	50 345	1 737	0	1 737
3C	5 224	0	5 224	135 786	0	135 786
4A	81 759	0	81 759	69 201	0	69 201
4B	188 038	354 558	542 596	62 812	308 210	371 022
4C	218 613	0	218 613	207 192	0	207 192
5A	732 997	0	732 997	493 193	0	493 193
5B	514 500	297 792	812 292	302 897	352 528	655 425
5C	699 305	0	699 305	909 326	0	909 326
6A	1 223 319	121 803	1 345 122	962 122	98 706	1 060 828
6B	1 471 487	90 968	1 562 455	1 247 065	108 393	1 355 458
6C	904 380	81 425	985 805	1 025 005	101 138	1 126 143
7A	827 834	132 740	960 574	551 391	98 814	650 205
7B	367 352	56 506	423 858	364 987	77 804	442 791
7C	208 349	58 389	266 738	222 770	61 554	284 324
8A	44 778	17 801	62 579	74 299	33 005	107 304
8B	120 795	21 200	141 995	37 830	13 120	50 950
8C	7 673	10 866	18 539	133 112	14 515	147 627
9A	1 613	0	1 613	13 802	0	13 802
9B	1	21 308	21 309	3 913	10 719	14 632
9C	0	0	0	3 691	0	3 691
1.0	11 148	4 337	15 485	2 399	1 745	4 144
2.5	2	0	2	71	0	71
C2	460	0	460	0	0	0
C3	490	0	490	0	0	0
C4	950	0	950	0	0	0
C5	915	0	915	0	0	0
C6	2 234	0	2 234	0	0	0
C7	44 536	0	44 536	0	0	0
Ekspozycje bez ratingu	21 686	100 094	121 780	118 396	10 215	128 611
Razem	10 620 518	1 369 787	11 990 305	9 887 206	1 290 466	11 177 672

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

W tabelach poniżej zaprezentowano jakość kredytową aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu, pochodnych instrumentów finansowych oraz inwestycyjnych papierów wartościowych, ustaloną na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych Banku:

- papierom wartościowym emitowanym przez Skarb Państwa i przez Narodowy Bank Polski przypisywany jest rating państwa polskiego (rating A);
- ekspozycjom kapitałowym oraz obligacjom korporacyjnym przypisywany jest rating podmiotu, którego ta ekspozycja dotyczy, zgodnie ze skalami ratingowymi opisanymi powyżej.

	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016		
	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	Razem	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	Razem
1C	0	488	488	0	865	865
1B	0	501 641	501 641	0	0	0
2A	0	2 773	2 773	0	3 062	3 062
2B	0	31 171	31 171	0	25	25
2C	0	16 128	16 128	0	3 438	3 438
3A	0	392 041	392 041	0	5 557	5 557
3B	0	14	14	0	278 772	278 772
3C	0	183	183	0	173	173
4A	0	17	17	0	0	0
4B	0	6 682	6 682	0	0	0
5A	0	0	0	0	136	136
A	12 986 517	0	12 986 517	15 374 530	0	15 374 530
Razem	12 986 517	951 138	13 937 655	15 374 530	292 028	15 666 558

	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016		
	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	Razem	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	Razem
5B	0	0	0	0	3	3
5C	0	9	9	0	13	13
6B	0	0	0	0	123	123
6C	0	1	1	0	0	0
7A	0	806	806	0	0	0
7B	0	94	94	0	0	0
Ekspozycje bez ratingu	260	6 245	6 505	1 135	2 566	3 701
Razem	260	7 156	7 416	1 135	2 705	3 840

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

	31 grudnia 2017				31 grudnia 2016			
	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	wobec sektora publicznego	Razem	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	wobec sektora publicznego	Razem
1.5	0	0	0	0	40	0	0	40
6.1	3 449	0	0	3 449	6 255	0	0	6 255
6.2	24 428	0	0	24 428	30 808	0	0	30 808
6.3	1 386	0	0	1 386	24 804	0	0	24 804
6.4	2 243	0	0	2 243	5 776	0	0	5 776
6.5	110	0	0	110	477	0	0	477
1C	8 406	0	0	8 406	0	0	0	0
2A	0	0	0	0	326	0	0	326
2B	63 448	0	0	63 448	18 671	0	0	18 671
2C	0	0	0	0	28	0	0	28
3B	30 902	0	0	30 902	292 680	0	0	292 680
4A	240	0	0	240	698	0	0	698
4B	3 280	5 049	0	8 329	1 948	3 349	0	5 297
4C	1 367	0	0	1 367	9 187	0	0	9 187
5A	6 531	0	0	6 531	3 456	0	0	3 456
5B	15 430	1 969	0	17 399	27 368	2 219	0	29 587
5C	38 227	0	0	38 227	32 726	0	0	32 726
6A	10 400	558	0	10 958	34 163	739	0	34 902
6B	16 657	469	0	17 126	151 308	475	0	151 783
6C	165 995	549	0	166 544	16 985	188	0	17 173
7A	2 648	1 979	0	4 627	2 022	428	0	2 450
7B	3 412	154	0	3 566	19 942	237	0	20 179
7C	52 617	178	0	52 795	55 540	387	0	55 927
8A	122	94	0	216	27	176	0	203
8B	136	475	0	611	51	72	0	123
8C	0	8	0	8	0	39	0	39
9B	0	10	0	10	0	19	0	19
10	3 209	468	0	3 677	16 986	0	0	16 986
B1	0	0	18 121	18 121	0	0	0	0
B3	0	0	0	0	15 005	0	0	15 005
B4	0	0	15 006	15 006	0	0	0	0
C2	33	0	0	33	0	0	0	0
C3	102	0	0	102	0	0	0	0
C4	117	0	0	117	0	0	0	0
C5	5	0	0	5	12	0	0	12
C6	1	0	0	1	7	0	0	7
C8	0	0	0	0	179	0	0	179
Ekspozycje bez ratingu	1 452	682	16	2 151	56 198	111	0	56 309
Razem	456 353	12 642	33 143	502 138	823 673	8 439	0	832 112

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela prezentuje informację na temat koncentracji ryzyka kredytowego w poszczególnych branżach gospodarki w przypadku ekspozycji od Banku Centralnego, innych banków i klientów Banku.

Koncentracja zaangażowania wobec banków i klientów według branż				
Nazwa branży	31 grudnia 2017		31 grudnia 2016	
	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem (%)	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem (%)
Gospodarstwa domowe	18 350 758	52,5%	20 410 226	55,2%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych i motocykli	4 444 450	12,7%	3 971 528	10,7%
Przetwórstwo przemysłowe	3 108 877	8,9%	3 072 416	8,3%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2 652 680	7,6%	2 732 544	7,4%
Budownictwo	1 340 903	3,8%	1 020 482	2,8%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1 247 098	3,6%	1 984 758	5,4%
Informacja i komunikacja	809 573	2,3%	717 736	1,9%
Transport i gospodarka magazynowa	735 425	2,1%	567 729	1,5%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	663 937	1,9%	956 644	2,6%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	428 498	1,2%	497 577	1,3%
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	319 802	0,9%	358 180	1,0%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	260 871	0,7%	217 351	0,6%
Pozostałe	565 426	1,6%	457 547	1,3%
Razem	34 928 298	100,0%	36 964 718	100,0%

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Praktyki „forbearance”

W nawiązaniu do dokumentu 2012/853 wydanego przez Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) oraz instrukcji wydanych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego w zakresie ujawnień dotyczących ekspozycji „forborne” Bank wdrożył proces klasyfikacji tego rodzaju ekspozycji.

Ekspozycje oznaczone jako „forborne” są to umowy kredytowe, w odniesieniu do których nastąpiła ugoda z dłużnikiem, który doświadcza lub wkrótce zacznie doświadczać trudności z wywiązywaniem się ze swoich zobowiązań finansowych. Przy czym ugoda dotyczy jednego z poniższych działań:

- zmiany dotychczasowych warunków umowy, z których – jak się uznaje – dłużnik nie może się wywiązać z powodu trudności finansowych („dług zagrożony”), prowadzących do niedostatecznej zdolności do obsługi długu, a która to zmiana nie miałaby miejsca, jeżeli dłużnik nie doświadczałby trudności finansowych;
- całkowitego lub częściowego refinansowania zagrożonej umowy dłużnej, które nie miałyby miejsca, gdyby dłużnik nie doświadczał trudności finansowych.

Ekspozycje przestają być wykazywane jako ekspozycje forborne, jeżeli spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku gdy została ona usunięta z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, która wykazała, że umowa ta nie spełnia już warunków uznania jej za zagrożoną;
- od daty uznania ekspozycji wstrzymanej za niezagrożoną upłynął co najmniej dwuletni okres warunkowy;
- przez co najmniej połowę okresu warunkowego dokonywano regularnych i znaczących wpłat dla kwoty głównej lub odsetek;
- na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie była przeterminowana o ponad 30 dni.

W przypadku, gdy ugoda skutkuje istotną zmianą warunków lub oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, względem warunków rynkowych lub oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z istniejącego aktywa finansowego, istniejące aktywo finansowe jest wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie, na dzień początkowego ujęcia, w wartości pomniejszonej o zaktualizowany odpis na utratę wartości z tytułu ryzyka kredytowego właściwy dla nowego aktywa. Różnica pomiędzy kwotami odpisów na ryzyko kredytowe odnoszona jest na rachunek zysków i strat. Ujęcie takie jest niezależne od zmiany lub braku zmiany formy prawnej transakcji i opiera się na jej treści ekonomicznej. W odniesieniu do ekspozycji niedetalicznych zawarcie umowy forbearance, zamieniającej warunki umowne

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

z uwagi na trudności finansowe dłużnika stanowi jedną z przesłanek do przeprowadzenia testu indywidualnej utraty wartości i skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości. Ekspozycje detaliczne oznakowane jako forborne, dla których rozpoznano przesłankę utraty wartości objęte są kolektywnym modelem utraty wartości.

Ekspozycje detaliczne oznakowane jako forborne, dla których nie jest rozpoznana przesłanka utraty wartości, objęte są modelem IBNR. Szczegóły kalkulacji utraty wartości ekspozycji kredytowych zostały zaprezentowane w nocie 2.8. do sprawozdania finansowego.

Poniższa tabela przedstawia wartość ekspozycji „forborne”:

Wartość ekspozycji „forborne”				
31 grudnia 2017	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość zabezpieczeń otrzymanych
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	627 644	18 146	609 498	226 972
Nieprzeterminowane	461 639	11 054	450 585	128 771
Klienci indywidualni	129 306	806	128 500	75 466
Klienci mikro	47 516	402	47 114	41 385
Duże przedsiębiorstwa	280 613	9 555	271 058	11 630
Małe i średnie przedsiębiorstwa	4 204	291	3 913	290
Przeterminowane	166 005	7 092	158 913	98 201
Klienci indywidualni	111 032	4 006	107 026	63 330
Klienci mikro	38 020	1 915	36 105	33 700
Duże przedsiębiorstwa	12 869	889	11 980	889
Małe i średnie przedsiębiorstwa	4 084	282	3 802	282
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	951 796	492 115	459 681	468 555
Analizowane grupowo	362 619	192 836	169 783	176 653
Klienci indywidualni	179 756	104 277	75 479	74 686
Klienci mikro	182 863	88 559	94 304	101 967
Analizowane indywidualnie	589 177	299 279	289 898	291 902
Klienci indywidualni	11 298	5 479	5 819	5 819
Klienci mikro	12 342	8 191	4 151	4 151
Duże przedsiębiorstwa	553 010	277 539	275 471	274 808
Małe i średnie przedsiębiorstwa	12 527	8 070	4 457	7 124
Razem	1 579 440	510 261	1 069 179	695 527

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Wartość ekspozycji "forborne"				
31 grudnia 2016	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość zabezpieczeń otrzymanych
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	809 570	18 596	790 974	587 725
Nieprzeterminowane	513 232	6 499	506 733	386 679
Klienci indywidualni	265 713	1 317	264 396	145 678
Klienci mikro	112 146	633	111 513	106 080
Duże przedsiębiorstwa	132 398	4 370	128 028	132 342
Małe i średnie przedsiębiorstwa	2 975	179	2 796	2 579
Przeterminowane	296 338	12 097	284 241	201 046
Klienci indywidualni	182 560	5 683	176 877	94 202
Klienci mikro	55 802	2 408	53 394	49 023
Duże przedsiębiorstwa	53 708	3 711	49 997	53 708
Małe i średnie przedsiębiorstwa	4 268	295	3 973	4 113
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	932 106	512 060	420 046	422 208
Analizowane grupowo	341 804	166 114	175 690	180 500
Klienci indywidualni	172 711	96 030	76 681	74 374
Klienci mikro	169 093	70 084	99 009	106 126
Analizowane indywidualnie	590 302	345 946	244 356	241 708
Klienci indywidualni	21 764	9 763	12 001	10 055
Klienci mikro	15 336	10 011	5 325	4 701
Duże przedsiębiorstwa	543 763	319 577	224 186	224 108
Małe i średnie przedsiębiorstwa	9 439	6 595	2 844	2 844
Razem	1 741 676	530 656	1 211 020	1 009 933

W kategorii „Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości” zaprezentowano kredyty z rozpoznaną przesłanką utraty wartości w wysokości: wartość brutto 299 695 tys. zł (31 grudnia 2016: 202 672 tys. PLN), odpis z tytułu utraty wartości 11 017 tys. zł (31 grudnia 2016: 8 555 tys. PLN).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela przedstawia udział ekspozycji „forborne” w portfelu kredytowym:

Wartość netto ekspozycji				
31 grudnia 2017	Forborne	Kredyty i pożyczki udzielone klientom razem	Udział %	Forborne w okresie warunkowym*
Klienci indywidualni	316 824	17 516 114	2%	125 971
Klienci mikro	181 674	2 402 102	8%	36 457
Duże przedsiębiorstwa	558 509	11 000 995	5%	254 483
Małe i średnie przedsiębiorstwa	12 172	1 392 595	1%	0
Sektor publiczny	0	104 983	0%	0
Razem	1 069 179	32 416 789	3%	416 911

Wartość netto ekspozycji				
31 grudnia 2016	Forborne	Kredyty i pożyczki udzielone klientom razem	Udział %	Forborne w okresie warunkowym*
Klienci indywidualni	529 955	19 631 840	2%	287 811
Klienci mikro	269 241	2 491 608	12%	141 202
Duże przedsiębiorstwa	402 211	10 345 724	5%	205 704
Małe i średnie przedsiębiorstwa	9 613	1 311 710	1%	3 029
Sektor publiczny	0	87 123	0%	0
Razem	1 211 020	33 868 005	4%	637 746

* Do klasy "Okres warunkowy", który wynosi 2 lata, Bank klasyfikuje ekspozycje dla których w przeszłości zastosowano udogodnienia, a które obecnie znajdują się w okresie obserwacji przed pełnym uzdrowieniem

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela przedstawia ekspozycje „forborne” według okresów przeterminowania:

Wartość brutto ekspozycji "forborne"	Okres przeterminowania						Razem
	Nieprzetermi- nowane	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
31 grudnia 2017							
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	461 639	77 343	72 008	424	12 222	4 008	627 644
Klienci indywidualni	129 306	60 173	50 859	0	0	0	240 338
Klienci mikro	47 516	16 876	21 144	0	0	0	85 536
Duże przedsiębiorstwa	280 613	0	5	0	11 247	1 617	293 482
Małe i średnie przedsiębiorstwa	4 204	294	0	424	975	2 391	8 288
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	314 353	13 668	24 239	24 225	38 588	536 723	951 796
Klienci indywidualni	5 249	6 613	15 944	15 847	14 123	133 278	191 054
Klienci mikro	1 587	2 541	8 295	5 990	7 696	169 096	195 205
Duże przedsiębiorstwa	304 222	4 514	0	2 045	16 769	225 460	553 010
Małe i średnie przedsiębiorstwa	3 295	0	0	343	0	8 889	12 527
Razem	775 992	91 011	96 247	24 649	50 810	540 731	1 579 440

Wartość brutto ekspozycji "forborne"	Okres przeterminowania						Razem
	Nieprzetermi- nowane	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
31 grudnia 2016							
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	513 233	150 682	100 036	1 989	0	43 630	809 570
Klienci indywidualni	265 713	120 312	62 221	0	0	27	448 273
Klienci mikro	112 146	30 105	25 697	0	0	0	167 948
Duże przedsiębiorstwa	132 399	265	12 118	0	0	41 325	186 107
Małe i średnie przedsiębiorstwa	2 975	0	0	1 989	0	2 278	7 242
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	315 321	10 899	35 643	37 347	29 368	503 528	932 106
Klienci indywidualni	8 290	8 481	24 157	27 717	11 753	114 076	194 474
Klienci mikro	6 084	2 418	11 486	9 630	17 335	137 476	184 429
Duże przedsiębiorstwa	300 335	0	0	0	0	243 429	543 764
Małe i średnie przedsiębiorstwa	612	0	0	0	280	8 547	9 439
Razem	828 554	161 581	135 679	39 336	29 368	547 158	1 741 676

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela przedstawia zmianę wartości bilansowych kredytów i pożyczek udzielonych klientom z flagą „forbearance” w roku obrotowym zakończonym 31 grudnia 2017 i 2016 roku:

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016
Wartość bilansowa netto na początek roku	1 211 020	1 366 710
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	20 395	-58 782
Wartość brutto kredytów i pożyczek wyłączonych w roku	-567 921	-625 778
Wartość brutto kredytów i pożyczek nowo ujętych w roku	500 414	559 441
Zmiana wynikająca ze spłat i różnic kursowych	-94 729	-30 571
Wartość bilansowa netto na koniec roku	1 069 179	1 211 020

Limity koncentracji

W celu dywersyfikacji ryzyka kredytowego Bank wprowadził odpowiednie do skali i złożoności działalności limity wewnętrzne ograniczające poziom portfela kredytowego. Limity wprowadzone zostały dla potrzeb kontroli wewnętrznej i zarządzania ekspozycją na ryzyko poprzez regularny system monitorowania.

Zarząd Banku zatwierdza limity koncentracji dotyczące portfela kredytowego określone w regulacjach wewnętrznych.

Bank monitoruje także wykorzystanie limitu koncentracji zaangażowań wynikającego z art. 395 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku dotyczącego ekspozycji wobec pojedynczego klienta lub grupy powiązanych klientów.

Wartość dopuszczalnego limitu koncentracji względem pojedynczego klienta lub grupy klientów kształtowała się na następującym poziomie:

Dopuszczalny limit koncentracji	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Limit koncentracji zaangażowań (25% f.w.)	1 797 979	1 527 855

Bank nie posiada zaangażowań przekraczających powyższe limity.

Zaangażowanie wobec jednego kredytobiorcy podlega dalszym ograniczeniom w formie szczegółowych limitów dotyczących narażenia na ryzyko oraz dzienne limity ryzyka dostaw dotyczące pozycji takich jak walutowe kontrakty terminowe. Faktyczna ekspozycja na ryzyko jest codziennie porównywana z dopuszczalnym limitem.

Poniżej zaprezentowano ekspozycje wobec klientów przekraczające wartość 10% funduszy własnych Banku na 31 grudnia 2017 719 192 tys. zł (na 31 grudnia 2016 611 142 tys. zł). Zostały one zaprezentowane w oparciu o zaangażowania względem pojedynczego klienta oraz grup powiązanych klientów w wartości bez uwzględniania pomniejszeń z tytułu zastosowania technik redukcji ryzyka kredytowego ani wyłączeń określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

roku. Zestawienie uwzględnia również ekspozycje w stosunku do Rządów i Banków Centralnych oraz innych banków.

31 grudnia 2017				
Nr klienta	Nazwa kredytobiorcy	Wartość zaangażowania	Podmiot/Grupa	Udział procentowy
1	Kredytobiorca 1	4 558 752	Podmiot	63%
2	Kredytobiorca 2	8 868 065	Grupa	123%
3	Kredytobiorca 3	8 642 421	Podmiot	120%

31 grudnia 2016				
Nr klienta	Nazwa kredytobiorcy	Wartość zaangażowania	Podmiot/Grupa	Udział procentowy
1	Kredytobiorca 1	8 583 718	Grupa	140%
2	Kredytobiorca 2	8 329 279	Podmiot	136%
3	Kredytobiorca 3	7 393 915	Podmiot	121%
4	Kredytobiorca 4	657 590	Grupa	11%

Zaangażowania wobec podmiotów nr 1, 2 i 3 na 31 grudnia 2017 i 2016 roku dotyczą Narodowego Banku Polskiego i Skarbu Państwa i nie są objęte ograniczeniem łącznego zaangażowania do wysokości 25% funduszy własnych (na mocy art. 400 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku). Zaangażowania wobec wszystkich tych podmiotów po zastosowaniu wyłączeń określonych w art. 400 Rozporządzenia są na poziomie poniżej dopuszczalnego limitu koncentracji zaangażowań, czyli poniżej 25% funduszy własnych Banku.

Portfel kredytów detalicznych zabezpieczonych hipotecznie denominowanych w walutach obcych

Portfel kredytów hipotecznych denominowanych w CHF stanowi istotny element zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku z uwagi na swoją wartość i udział w portfelu kredytowym Banku. Udział kredytów denominowanych w CHF stanowił na koniec 2017 roku 28,03% wszystkich kredytów Banku, z czego 29,54% przypadło na klientów indywidualnych oraz 1,12% stanowiły kredyty wobec mikroprzedsiębiorstw.

Poniższe zestawienie przedstawia wartość portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie w podziale na waluty i podportfele według stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Kredyty klientów indywidualnych i mikroprzedsiębiorstw zabezpieczone hipotecznie w podziale na waluty	31 grudnia 2017		31 grudnia 2016	
	Wartość ekspozycji bilansowej brutto	Udział w portfelu hipotecznym	Wartość ekspozycji bilansowej brutto	Udział w portfelu hipotecznym
Klienci indywidualni				
PLN	2 229 374	13,8%	1 954 915	10,6%
EUR	3 198 153	19,8%	3 657 369	19,8%
CHF	9 434 761	58,5%	11 538 547	62,4%
USD	5 490	0,0%	5 673	0,0%
Razem	14 867 778	92,2%	17 156 504	92,8%
Mikroprzedsiębiorstwa				
PLN	876 216	5,4%	832 755	4,5%
EUR	69 184	0,4%	84 461	0,5%
CHF	306 683	1,9%	407 544	2,2%
Razem	1 252 083	7,8%	1 324 760	7,2%
Razem				
PLN	3 105 590	19,3%	2 787 669	15,1%
EUR	3 267 337	20,3%	3 741 829	20,2%
CHF	9 741 444	60,4%	11 946 091	64,6%
USD	5 490	0,0%	5 673	0,0%
Razem	16 119 861	100,0%	18 481 262	100,0%

Tabela prezentuje wyłącznie kredyty detaliczne (klienci indywidualni i mikroprzedsiębiorstwa) oraz produkty hipoteczne (kredyty powstałe z restrukturyzacji lub konsolidacji m.in. kredytów hipotecznych nie zostały zaprezentowane w powyższym zestawieniu).

Na 31 grudnia 2017 roku poziom odpisów na portfelu kredytów hipotecznych w CHF udzielonych klientom indywidualnym wyniósł 102 842 tys. zł i spadł o 28 906 tys. zł w stosunku do końca 2016 roku.

Średni poziom LTV ważony wartością ekspozycji na portfelu kredytów klientów indywidualnych zabezpieczonych hipotecznie denominowanych w walutach obcych na 31 grudnia 2017 roku wyniósł 105,7% (na 31 grudnia 2016 roku 126,1%).

Tabela poniżej przedstawia jakość portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie brutto w podziale na waluty i podportfele, wyrażoną w liczbie dni opóźnienia (DPD) według stanu na 31 grudnia 2017 roku.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Kredyty klientów indywidualnych i mikroprzedsiębiorstw zabezpieczone hipoteczne brutto w podziale na dni przeterminowania (tys. PLN)	Bez przeterminowania	Przedziały przeterminowania (DPD)			Razem
		<1 - 90>	<91 - 180>	pow. 180	
Klienci indywidualni					
PLN	1 586 155	84 383	5 262	553 574	2 229 374
EUR	3 063 995	120 123	8 201	5 834	3 198 153
CHF	8 620 552	685 534	34 040	94 634	9 434 760
USD	5 490	0	0	0	5 490
Razem	13 276 192	890 040	47 503	654 042	14 867 777
Mikroprzedsiębiorstwa					
PLN	583 228	27 314	5 089	260 585	876 216
EUR	63 734	4 411	746	292	69 183
CHF	274 891	26 679	1 220	3 893	306 683
Razem	921 853	58 404	7 055	264 770	1 252 082
Razem					
PLN	2 169 384	111 697	10 351	814 158	3 105 590
EUR	3 127 729	124 534	8 947	6 126	3 267 336
CHF	8 895 444	712 213	35 260	98 528	9 741 445
USD	5 490	0	0	0	5 490
Razem	14 198 047	948 444	54 558	918 812	16 119 861

Propozycje rozwiązań systemowych związanych z ryzykiem walutowym portfeli denominowanych w CHF, przedstawiane przez różne organy państwowe i nadzorcze, mogą mieć negatywny wpływ na wyniki finansowe i kapitały własne Banku. Analiza wpływu tych propozycji na sprawozdanie finansowe Banku nie jest możliwa na moment zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego ze względu na duże różnice w założeniach projektów przedłożonych do procedowania przez Sejm oraz opracowywanych przez organy nadzorcze.

Ekspozycje z segmentu Odnawialnych Źródeł Energii

W wyniku zmieniającego się otoczenia prawnego i zmian legislacyjnych, w tym w szczególności:

- zmiany przepisów regulujących rynek Odnawialnych Źródeł Energii (OZE),
- nowelizacji przepisów dotyczących instalacji OZE tj. Ustawa o Inwestycjach w Zakresie Elektrowni Wiatrowych (tzw. ustawa odległościowa) z 20 maja 2016 roku,
- nowelizacji przepisów dotyczących OZE tj. Ustawa o odnawialnych źródłach energii z dnia 20 lipca 2017 roku,

zaszły zmiany, które mają bezpośredni wpływ na działalność rynku OZE, w tym rynek Energetyki Wiatrowej. Niekorzystne oddziaływanie na rynek OZE ma również czasowa nadpodaż Zielonych Certyfikatów i jej konsekwencje.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Zgodnie z Polityką Banku, Bank nie finansuje nowych przedsięwzięć z segmentu odnawianej Energetyki Wiatrowej. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wszelkie ekspozycje kredytowe wobec sektora energii odnawialnej były zarządzane przez Departament Restrukturyzacji i Windykacji Bankowości Korporacyjnej Banku w celu umożliwienia podjęcia przez Bank niezbędnych działań i czynności. Istniejące zaangażowanie Banku podlega ciągłemu monitoringowi i przeglądom okresowym, w tym ścisłej kontroli przepływów środków. Wszystkie ekspozycje z segmentu Energetyki Wiatrowej znajdują się w okresie spłaty i są finansowane w formule finansowania specjalnego. Ekspozycja Banku na segment Energetyki Wiatrowej z miesiąca na miesiąc ulega zmniejszeniu. Powyższa strategia będzie kontynuowana.

Do kalkulacji odpisów na portfel Energii Odnawialnej, Bank dokonuje oszacowań z uwzględnieniem oczekiwanych ścieżek cenowych zielonych certyfikatów i energii elektrycznej. Na dzień 31 grudnia 2017 roku najbardziej prawdopodobny scenariusz, który Bank bierze pod uwagę zakłada brak znaczącego zwiększenia ceny rynkowej ponad obecne wartości rynkowe zielonych certyfikatów i cen energii elektrycznej. Na 31 grudnia 2017 roku kredyty i pożyczki udzielone klientom z sektora odnawialnych źródeł energii wyniosły 395 776 tys. zł, odpis tworzony indywidualnie 108 735 tys. zł, a odpis tworzony grupowo 12 300 tys. zł (na 31 grudnia 2016 roku odpowiednio: 455 481 tys. zł, 47 127 tys. zł oraz 8 683 tys. zł).

43. Ryzyko utraty płynności

Podstawowym celem systemu zarządzania ryzykiem płynności jest takie kształtowanie struktury bilansu Banku, które umożliwia realizację określonych w planie finansowym celów dochodowych przy jednoczesnym utrzymaniu ciągłej zdolności terminowego wywiązywania się Banku ze zobowiązań oraz zachowaniu nałożonych limitów ryzyka płynności, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych (regulacyjnych).

W celu zachowania bezpiecznego profilu płynności, Bank w przyjętej przez Radę Nadzorczą Strategii zarządzania ryzykiem zdefiniował zestaw kluczowych wskaźników, które zamierza utrzymywać na odpowiednich poziomach, m.in.:

- Nadwyżkę skumulowanej urealnionej luki płynności, budowanej zgodnie z obowiązującą w Banku metodologią, we wszystkich tenorach zapadalności,
- W krótkim horyzoncie posiadanie nadwyżki wpływów nad wypływami w zdefiniowanym wewnętrznie scenariuszu kryzysowym, obejmującym zarówno kryzys rynków finansowych jak i reputacyjny Banku,
- Utrzymanie zdefiniowanych wewnętrznie buforów ponad minimalne poziomy wszystkich obowiązujących Bank nadzorczych wskaźników płynnościowych

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Zarządzanie bieżącą, śróddzienną płynnością Banku prowadzone jest przez Zespół Zarządzania Płynnością. Poziom ponoszonego przez Bank średnio- i długoterminowego ryzyka płynności oceniany jest na podstawie raportów płynności, a za operacyjne zarządzanie nim odpowiedzialny jest Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Raporty płynności informują o wysokości luki płynności (statyczna analiza luki płynności), czyli o niedopasowaniu pomiędzy terminami zapadalności aktywów i terminami wymagalności pasywów w poszczególnych przedziałach czasowych, na podstawie poziomu osiągniętych wskaźników płynności, które pokazują stosunek skumulowanych wpływów do skumulowanych wypływów w danym okresie czasu.

Raporty sporządzane są dla pozycji bilansowych i pozabilansowych w PLN i w podstawowych walutach obcych, tj. EUR, USD, CHF, i GBP. Raporty uwzględniają elementy modelowania w zakresie zachowania rynku finansowego i klientów Banku (m.in. odnawianie depozytów, osad na rachunkach bieżących, prawdopodobieństwo realizacji zobowiązań pozabilansowych, konieczność utrzymania wymaganego salda rezerwy obowiązkowej, uwzględnienie korekty należności z tytułu zidentyfikowanej utraty wartości).

Bank dokonuje również kalkulacji na bazie dziennej nadzorczych miar płynności zgodnie z wymaganiami Uchwały Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z późniejszymi zmianami a także prognozy współczynników nadzorczych w horyzoncie kilku miesięcy. Kalkulacji i limitowaniu podlega również poziom współczynnika LCR.

W ramach przeprowadzanego corocznie procesu przeglądu testów warunków skrajnych Bank dokonuje analizy potencjalnych zagrożeń płynnościowych w sytuacji kryzysowej, badając je pod kątem ich potencjalnej dotkliwości oraz prawdopodobieństwa ich wystąpienia. W ramach tego procesu zostaje zdefiniowany tzw. Centralny Scenariusz Kryzysowy, którego wynik jest następnie badany z częstotliwością dzienną, a jego nie spełnianie może być przestanką do uruchomienia planu awaryjnego. Scenariusz ten zakłada jednoczesne wystąpienie kryzysu rynków finansowych oraz reputacyjnego, co przekłada się m.in. na odpowiednio podwyższony odpływ depozytów w zależności od kategorii, negatywny wpływ kursów walutowych odzwierciedlony w konieczności uzupełnienia salda rachunków zabezpieczających utrzymywanych pod rozliczenie transakcji pochodnych, brak możliwości pozyskania środków z rynku międzybankowego czy natychmiastowy odpływ depozytów obarczonych wysokim ryzykiem koncentracji. W tak zdefiniowanym scenariuszu Bank zakłada możliwość niezakłóconego działania w horyzoncie minimum 30 dni, bez konieczności podejmowania dodatkowych działań.

Zarządzanie średnio- i długoterminowym ryzykiem płynności realizowane jest w Banku przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO), który ustala pożądaną strukturę bilansu Banku poprzez system limitów obejmujących m.in. wielkość luki płynności, stopień koncentracji depozytów, stosunek wartości portfela kredytowego do depozytów.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami prowadzi działalność na rynku finansowym, odpowiednio kształtując portfel aktywów i pasywów tak, aby zachowane zostały wymagane poziomy limitów ryzyka płynności. Polityka cenowa i produktowa Banku jako instrument mający wpływ na strukturę bilansu Banku jest również narzędziem wykorzystywanym do zarządzania ryzykiem płynności.

Analizę przyszłych płatności z tytułu zobowiązań finansowych w postaci niezdykontowanych przepływów środków pieniężnych prezentuje poniższe zestawienie.

31 grudnia 2017		Przepływy pieniężne kontraktowe					
Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna	Wartość księgowa	poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	440 617	561 536	231 699	31 047	38 619	27 976	329 341
Wpływy	17 902 879	-	11 476 111	2 386 658	4 408 139	34 593	18 305 501
Wyptywy	18 343 495	-	11 707 809	2 417 705	4 446 758	62 569	18 634 841
Zobowiązania finansowe	41 622 929	41 662 942	33 865 251	5 218 412	1 773 037	1 121 832	41 978 532
<i>Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych</i>	5 774 414	5 779 865	1 169 233	3 042 098	1 602 673	0	5 814 004
<i>w tym kredyty otrzymane</i>	5 140 157	5 144 754	548 807	3 040 503	1 589 424	0	5 178 734
Zobowiązania wobec klientów	34 357 972	34 392 256	32 313 392	2 076 121	35 034	442	34 424 989
Zobowiązania podporządkowane	1 064 581	1 064 859	6 602	26 406	125 429	1 086 167	1 244 604
Pozostałe zobowiązania finansowe	425 962	425 962	376 024	73 787	9 901	35 223	494 935
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	2 118 321	-	0	2 118 321	0	0	2 118 321
Udzielone zobowiązania finansowe	6 900 704	-	0	3 692 439	3 208 265	0	6 900 704

31 grudnia 2016		Przepływy pieniężne kontraktowe					
Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna	Wartość księgowa	poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	1 422 175	1 546 175	266 961	147 254	590 338	7 899	1 012 452
Wpływy	25 708 330	-	13 554 027	3 091 540	9 413 096	375 199	26 433 862
Wyptywy	27 130 505	-	13 820 988	3 238 795	10 003 434	383 098	27 446 315
Zobowiązania finansowe	45 032 600	45 046 427	35 001 410	5 164 379	5 575 265	283 597	46 024 651
<i>Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych</i>	7 426 757	7 433 406	304 025	2 293 250	5 344 063	0	7 941 338
<i>w tym kredyty otrzymane</i>	7 094 115	7 099 171	0	2 254 237	5 331 004	0	7 585 241
Zobowiązania wobec klientów	36 356 751	36 361 807	34 330 304	2 345 517	63 505	340	36 739 666
Zobowiązania podporządkowane	331 804	332 096	3 373	10 120	146 119	251 197	410 809
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	500 000	501 830	7 775	507 775	0	0	515 550
Pozostałe zobowiązania finansowe	417 288	417 288	355 933	7 717	21 578	32 060	417 288
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	1 928 262	-	0	1 928 262	0	0	1 928 262
Udzielone zobowiązania finansowe	7 136 072	-	0	3 402 756	3 733 316	0	7 136 072

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela przedstawia skumulowaną lukę kontraktową płynności Banku z uwzględnieniem transakcji pozabilansowych (bez linii kredytowych).

	do 1 miesiąca	do 3 miesięcy	do 12 miesięcy	do 2 lat	do 3 lat	do 5 lat	do 20 lat
31 grudnia 2017	-16 170 382	-19 885 927	-20 901 022	-18 677 529	-14 950 275	-9 720 893	1 610 880
31 grudnia 2016	-11 678 432	-17 304 521	-19 009 829	-20 698 944	-18 138 933	-11 826 321	971 460

W przedziale do „1 miesiąca” Bank prezentuje zobowiązania wobec klientów z tytułu rachunków bieżących.

Istotą działania Banku jest transformacja terminów zapadalności po stronie aktywnej i pasywnej bilansu, tak aby uwzględnić preferencje klientów składających depozyty i zaciągających kredyty, przy akceptowalnym poziomie ryzyka mitygowanym poprzez średnio- i długoterminowe finansowanie pozyskiwane na rynku hurtowym.

Struktura terminów zapadalności aktywów i zobowiązań oraz zdolność do zastąpienia, po możliwym do przyjęcia koszcie, oprocentowanych zobowiązań z chwilą osiągnięcia terminu wymagalności, stanowią istotne elementy oceny płynności Banku oraz jej narażenia na zmiany stóp procentowych i kursów wymiany walut.

44. Pozostałe ryzyka rynkowe

44.1. Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe wynika z otwartych pozycji w produktach procentowych, walutowych i kapitałowych, które narażone są na zmiany wartości na rynku. Bank stosuje dla potrzeb konstrukcji limitów ryzyka metody symulacyjne, metody oparte na wartości punktu bazowego oraz metody oparte na wartości pozycji netto.

Proces zarządzania ryzykiem rynkowym podlega ciągłej ocenie oraz ewolucji w celu dostosowania go do zmieniających się warunków rynkowych.

Na proces zarządzania składają się:

- identyfikacja czynników ryzyka,
- pomiar ryzyka,
- monitorowanie ryzyka,
- raportowanie ryzyka.

44.2. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe to ryzyko zmiany wartości poszczególnych instrumentów finansowych spowodowanych fluktuacjami kursów walutowych. Z uwagi na prowadzoną działalność Bank narażony jest na wpływ wahań

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

kursowych na swoją sytuację finansową i przepływy pieniężne.

Ryzyko walutowe rozumiane jako prawdopodobieństwo wystąpienia straty jest uzależnione od:

- zmienności kursów walutowych,
- niedopasowania należności i zobowiązań walutowych.

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ustalenie obszarów ryzyka walutowego i podejmowanie działań mających na celu ograniczenie ryzyka walutowego do akceptowanych przez Bank rozmiarów.

W celu zarządzania ryzykiem walutowym w Banku stworzony został system limitów ryzyka rynkowego. W ramach podziału kompetencji w procesie zarządzania ryzykiem, Zarząd ustala w Polityce Zarządzania Aktywami i Pasywami poziom ogólnego apetytu na ryzyko walutowe, uwzględniając założenia budżetowe oraz wpływ potencjalnych strat na kapitał Banku.

Polityka Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym zakłada posiadanie niewielkiej pozycji walutowej, która pozwala na oferowanie klientom konkurencyjnych warunków cenowych. Ryzyko walutowe jest nieistotne – wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego wynosi 487 tys. zł. Bank w procesie zarządczym stosuje metody symulacyjne, wykorzystując do kalkulacji i pomiaru poziomu zagrożenia na ryzyko walutowe metodę wartości zagrożonej (VaR).

Szczegółowe wartości poszczególnych limitów ustalane są następnie przez Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami i obejmują one:

- limity poziomu maksymalnej, otwartej pozycji walutowej overnight dla każdej waluty,
- limity poziomu maksymalnej, otwartej pozycji we współczynnikach greckich dla każdej pary walutowej,
- limity poziomu całkowitej otwartej pozycji walutowej overnight i intraday dla wszystkich walut łącznie,
- limit poziomu wartości zagrożonej, wyznaczonej dla 1-dniowego horyzontu utrzymania pozycji oraz poziomu ufności 99%. Wartość zagrożona wyznaczana jest metodą wariancji-kowariancji,
- miesięczne, kwartalne i roczne limity maksymalnej straty.

Wysokość ponoszonego przez Bank ryzyka walutowego, mierzonego metodą VaR zgodnie z powyżej opisanymi parametrami, prezentuje poniższa tabela:

Wartość zagrożona	31 grudnia 2017				31 grudnia 2016	
	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016	
ryzyko walutowe	8	328	64	96	84	

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Ponadto, dla potrzeb obliczania wymogu z tytułu ekspozycji na ryzyko walutowe wykorzystywana jest tzw. metoda podstawowa wyznaczająca dopuszczalne granice ekspozycji na ryzyko niedopasowania należności i zobowiązań walutowych (tzw. pozycja całkowita) w odniesieniu do funduszy własnych Banku.

Raporty dzienne dotyczące pozycji walutowej Banku obejmujące analizę działalności walutowej w kontekście przestrzegania obowiązujących norm ostrożnościowych (limitów) oraz wyników ekonomicznych przedstawiane są dyrektorom jednostek organizacyjnych odpowiedzialnym za zarządzanie oraz kontrolę ryzyka oraz członkom Zarządu.

Na dzień 31 grudnia 2017 i 31 grudnia 2016 roku została przeprowadzona analiza wpływu zmiany kursów walutowych na pozycje walutową Banku dla trzech walut obcych (EUR, CHF, USD) w przypadku których otwarta pozycja walutowa Banku jest największa. Wyniki tej analizy są przedstawione w tabeli poniżej (w tys. zł):

31 grudnia 2017	Pozycja bazowa	Pozycja przy zmianie kursu o -50 pkt	Pozycja przy zmianie kursu o +50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o -50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o +50 pkt
EUR	-14 185	-14 169	-14 203	17	-17
USD	225	224	225	0	0
CHF	-75 766	-75 660	-75 872	106	-106
Razem				123	-123

31 grudnia 2016	Pozycja bazowa	Pozycja przy zmianie kursu o -50 pkt	Pozycja przy zmianie kursu o +50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o -50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o +50 pkt
EUR	-47 367	-47 314	-47 421	54	-54
USD	5 956	5 949	5 963	-7	7
CHF	-8 190	-8 180	-8 200	10	-10
Razem				57	-57

Przy założeniu że kursy walut jednocześnie spadną o 50 punktów bazowych, wynik Banku z tytułu otwartej pozycji walutowej za 2017 rok wzrósłby o 123 tys. PLN, natomiast przy wzroście kursów walut o 50 punktów bazowych wynik Banku spadłby o 123 tys. PLN.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku krótka pozycja walutowa netto Banku wynosiła 89 952 tys. zł, co stanowi 1,25% funduszy własnych Banku (na dzień 31 grudnia 2016 roku krótka pozycja walutowa netto Banku wynosiła 55 558 tys. zł, co stanowi 0,91 % funduszy własnych Banku). Poniższa tabela przedstawia podział pozycji bilansowych i pozabilansowych Banku według poszczególnych walut.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Aktywa, zobowiązania i pozycje pozabilansowe w walutach oraz pozycja walutowa Banku					
31 grudnia 2017	EUR	USD	CHF	Pozostałe	Razem
Składniki pozycji walutowej - aktywa	8 231 342	500 670	10 146 024	196 783	19 074 819
Składniki pozycji walutowej - pasywa	8 916 851	2 101 551	3 938 152	554 821	15 511 375
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do otrzymania	10 799 986	9 970 478	207 112	640 392	21 617 968
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do wydania	10 128 662	8 369 372	6 490 750	282 202	25 270 986
Pozycja walutowa netto długa (+)	-	225	-	152	377
Pozycja walutowa netto krótka (-)	14 185	-	75 766	-	89 951

Aktywa, zobowiązania i pozycje pozabilansowe w walutach oraz pozycja walutowa Banku					
31 grudnia 2016	EUR	USD	CHF	Pozostałe	Razem
Składniki pozycji walutowej - aktywa	8 196 124	517 692	12 174 196	215 508	21 103 520
Składniki pozycji walutowej - pasywa	8 611 992	1 776 804	4 422 048	397 563	15 208 407
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do otrzymania	10 850 430	9 618 640	824 926	613 002	21 906 998
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do wydania	10 481 929	8 353 572	8 585 263	428 776	27 849 541
Pozycja walutowa netto długa (+)	-	5 956	-	2 171	8 127
Pozycja walutowa netto krótka (-)	47 367	-	8 190	-	55 558

W okresie objętym niniejszym sprawozdaniem finansowym nie miały miejsca istotne zmiany w sposobie zarządzania ryzykiem walutowym.

44.3. Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej

Ryzyko stopy procentowej jest spowodowane faktem, że możliwe zmiany stóp procentowych na rynku mogą mieć wpływ na przyszłe przepływy pieniężne lub też na wartość godziwą posiadanych przez Bank instrumentów finansowych.

Identyfikacja obszarów, w których Bank jest narażony na ryzyko stopy procentowej oraz kształtowanie struktury bilansu w sposób pozwalający na maksymalizację wyniku odsetkowego są głównymi celami zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

Polityka Banku w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej zakłada istnienie w Banku systemu wewnętrznych cen transferowych, w ramach którego jednostki biznesowe nie podejmujące na własny rachunek ryzyka stopy procentowej przekazują je do jednostek odpowiedzialnych za jego centralne zarządzanie.

W celu zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Banku stworzony został system limitów ryzyka rynkowego. W ramach podziału kompetencji w procesie zarządzania ryzykiem, Zarząd Banku ustala w

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Polityce Zarządzania Aktywami i Pasywami poziom ogólnego apetytu na ryzyko stopy procentowej, uwzględniając założenia budżetowe oraz wpływ potencjalnych strat na kapitał Banku.

Szczegółowe wartości poszczególnych limitów ustalane są następnie przez Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami i obejmują one:

- limity poziomu maksymalnej, otwartej pozycji na stopie procentowej mierzonej jako wartość zmiany wartości godziwej przy wzroście rynkowych stóp procentowych o 1 punkt bazowy. Wartości limitów są zdywersyfikowane ze względu na źródło ekspozycji (księga bankowa i handlowa), jej walutę oraz przedział czasowy zgodnie z obowiązującą w Banku siatką terminów przeszacowania,
- limity poziomu wartości zagrożonej, wyznaczanej osobno dla portfela bankowego i handlowego, przy założeniu 1-dniowego horyzontu utrzymania pozycji oraz poziomu ufności 99%. Wartość zagrożona wyznaczana jest metodą wariancji-kowariancji, przy czym Bank nie posiada otwartych pozycji stopy procentowej w instrumentach o nieliniowym profilu ryzyka,
- miesięczne, kwartalne i roczne limity maksymalnej straty.

Wszystkie limity związane z ryzykiem stopy procentowej monitorowane są przez Departament Zarządzania Ryzykiem. Pomiar ryzyka prowadzony jest w cyklu dziennym. Dzielne raporty z wykorzystaniem poszczególnych limitów ryzyka rozsyłane są w formie elektronicznej do merytorycznych komórek organizacyjnych Banku oraz nadzorujących je członków Zarządu.

Za okresową kontrolę zarządzania ryzykiem stóp procentowych odpowiedzialny jest Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO). ALCO na swych comiesięcznych posiedzeniach dokonuje oceny poziomu ryzyka, na które Bank jest narażony i w razie konieczności zobowiązuje właściwe jednostki do podjęcia odpowiednich kroków w celu jego ograniczenia.

Bank prowadzi wyodrębnione księgi bankową oraz handlową. Zgodnie z Zarządzeniem Zarządu Banku dotyczącym szczegółowych zasad wyodrębniania księgi handlowej, zaliczane są do niej:

- operacje zawierane z zamiarem uzyskania korzyści finansowych na tej operacji w krótkim okresie wynikających ze zmian parametrów rynkowych, w szczególności kursów walutowych i stóp procentowych,
- wszystkie operacje zabezpieczające ryzyko operacji zaliczanych do portfela handlowego,
- wewnętrzne instrumenty zabezpieczające, które mitygują ryzyka portfela bankowego.

W ramach księgi handlowej z uwagi na niejednorodność ryzyk zawieranych operacji wyodrębnione zostały portfele, które umożliwiają monitorowanie pozycji oraz limitów na poszczególnych typach operacji.

Dla potrzeb obliczania wymogu z tytułu ekspozycji na ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej Bank stosuje metodę średniego, zaktualizowanego okresu zwrotu. Operacje niezakwalifikowane do księgi handlowej, zawierają się w księdze bankowej.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela prezentuje poziom narażenia Banku na ryzyko stopy procentowej, w podziale na księgę bankową i handlową, mierzonego jako wartość zmiany wartości godziwej przy wzroście rynkowych stóp procentowych o 1 punkt procentowy. Wartości w poszczególnych przedziałach prezentowane są jako wartości bezwzględne w celu przedstawienia ogólnego poziomu narażenia na ryzyko stopy procentowej, niezależnie od kierunku zajmowanej pozycji.

	31 grudnia 2017				31 grudnia 2016			
	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia
Księga bankowa								
<1Y	0	286	101	32	26	374	97	34
1 – 3Y	0	147	20	67	1	232	102	56
>3Y	3	125	31	124	17	30	24	27
Księga handlowa								
<1Y	0	53	28	8	0	31	10	2
1 – 3Y	0	32	13	21	0	65	13	7
>3Y	0	185	29	46	0	81	28	16

Następna tabela prezentuje poziom narażenia Banku na ryzyko stopy procentowej, w podziale na księgę bankową i handlową, mierzonego za pomocą wartości zagrożonej, zgodnie z opisanymi powyżej, zdefiniowanymi w systemie limitów parametrami modeli.

	31 grudnia 2017				31 grudnia 2016	
	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia	Stan na 31 grudnia	
Księga bankowa	5 067	13 426	10 195	7 991	6 238	
Księga handlowa	226	1 770	687	606	474	

Bank wyznacza również miarę Earnings-at-Risk, która prezentuje wrażliwość wyniku odsetkowego w rocznym horyzoncie czasu przy założeniu natychmiastowej i identycznej dla wszystkich walut zmiany rynkowych stóp procentowych o 100 punktów bazowych, utrzymującej się w okresie trwania symulacji. Wynik tak przeprowadzonego pomiaru za koniec roku 2017 wykazał wpływ na wynik odsetkowy w kwocie 108 244 tys. zł, co stanowi 1,5% funduszy własnych uwzględnianych w kalkulacji współczynnika kapitałowego wobec 150 975 tys. zł za koniec 2016 roku, co stanowiło 2,5% funduszy własnych Banku.

Poniżej przedstawiono analizę wrażliwości aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych na zmiany stóp procentowych. Tabela ta przedstawia aktywa i zobowiązania Banku według wartości bilansowej w podziale według wcześniejszego z dwóch terminów: zmiany oprocentowania przewidzianej w umowie lub terminu wymagalności.

Wycena pochodnych instrumentów finansowych, które są wykorzystywane przede wszystkim w celu obniżania poziomu ekspozycji Banku na zmiany stóp procentowych, ujęta jest w „Pochodnych instrumentach finansowych” w „Aktywach” i „Zobowiązaniach”.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Ekspozycja Banku na ryzyko zmiany stopy procentowej									
31 grudnia 2017	Nieoprocentowane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Kasa i środki w Banku Centralnym	779 834	536 156	0	0	0	0	0	0	1 315 990
Należności od banków	0	76 292	0	0	0	26 911	0	0	103 203
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	248 655	66 737	330 553	207 536	17 155	4 761	355 006	1 230 403
Pochodne instrumenty finansowe	537 524	0	0	0	0	0	0	0	537 524
Inwestycyjne papiery wartościowe	49 212	10 518 057	30 029	1 363 238	533 494	706	153 650	0	12 648 386
Kredyty i należności udzielone klientom	0	11 440 185	15 930 118	3 696 808	544 164	388 835	416 679	0	32 416 789
Pozostałe aktywa finansowe	201 942	0	0	0	0	0	0	0	201 942
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	0	2 904 673	2 864 760	0	0	0	10 432	0	5 779 865
Pochodne instrumenty finansowe	561 536	0	0	0	0	0	0	0	561 536
Zobowiązania wobec klientów	0	15 850 715	10 980 410	4 216 195	2 682 072	660 894	1 970	0	34 392 256
Zobowiązania podporządkowane	0	0	209 095	855 764	0	0	0	0	1 064 859
Inne zobowiązania finansowe	425 962	0	0	0	0	0	0	0	425 962
Zobowiązania warunkowe									
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	2 118 321	0	0	0	0	0	0	0	2 118 321
Udzielone zobowiązania finansowe	6 900 704	0	0	0	0	0	0	0	6 900 704

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Ekspozycja Banku na ryzyko zmiany stopy procentowej									
31 grudnia 2016	Nieoprocentowane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Kasa i środki w Banku Centralnym	667 808	1 064 061	0	0	0	0	0	0	1 731 869
Należności od banków	0	315 252	0	0	0	0	0	0	315 252
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	7 665 025	6 494	266 986	632	106 076	2 072	57	8 047 342
Pochodne instrumenty finansowe	466 720	0	0	0	0	0	0	0	466 720
Inwestycyjne papiery wartościowe	45 540	5 979 963	26 331	1 896 120	0	0	0	0	7 947 954
Kredyty i należności udzielone klientom	0	12 765 496	18 726 103	2 051 677	177 650	11 548	135 531	0	33 868 005
Pozostałe aktywa finansowe	177 596	0	0	0	0	0	0	0	177 596
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	0	3 302 165	4 120 809	0	0	0	10 432	0	7 433 406
Pochodne instrumenty finansowe	1 546 175	0	0	0	0	0	0	0	1 546 175
Zobowiązania wobec klientów	0	14 911 526	14 496 966	3 880 318	2 528 967	535 323	8 367	340	36 361 807
Zobowiązania podporządkowane	0	0	332 096	0	0	0	0	0	332 096
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	0	501 830	0	0	0	0	501 830
Inne zobowiązania finansowe	417 288	0	0	0	0	0	0	0	417 288
Zobowiązania warunkowe									
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	1 928 262	0	0	0	0	0	0	0	1 928 262
Udzielone zobowiązania finansowe	7 136 072	0	0	0	0	0	0	0	7 136 072

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

44.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne definiowane jest jako możliwość straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów technicznych, lub ze zdarzeń zewnętrznych. Definicja obejmuje ryzyko prawne, ale nie obejmuje ryzyka strategicznego oraz ryzyka utraty reputacji.

Dla celów kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego Bank stosuje tzw. Metodę Standardową (ang. Standardised Approach), określającą zarówno metodę wyliczania wymogu kapitałowego, jak również wymagania w zakresie procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności operacyjnej poprzez wdrożenie efektywnych mechanizmów identyfikacji, oceny i kwantyfikacji, ograniczania oraz monitorowania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Polityka zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku ma odzwierciedlać profil ryzyka operacyjnego Banku i zapewnić podjęcie odpowiednich środków w celu:

- kontroli poziomu ryzyka na akceptowalnym poziomie adekwatnym do rozmiaru i charakteru działalności Banku,
- podejmowania działań zmierzających do likwidacji przyczyn oraz negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- minimalizacji strat powstających w wyniku zdarzeń operacyjnych,
- poprawy efektywności procesów,
- kształtowania świadomości związanej z ryzykiem operacyjnym.

Apetyt Banku na ryzyko operacyjne wyrażony jest w postaci:

- wartości kapitału wewnętrznego alokowanego na ryzyko operacyjne,
- założonej wartości strat operacyjnych związanych ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego równej stratom zidentyfikowanym w Banku w ciągu 12 miesięcy.

Podstawowe zasady dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku to:

- zarządzanie ryzykiem operacyjnym oparte jest na modelu trzech linii obrony,
- właścicielami ryzyka operacyjnego są menedżerowie linii biznesowych oraz poszczególnych jednostek organizacyjnych,
- organem nadzorującym proces zarządzania ryzykiem operacyjnym jest Komitet Sterujący ds. Ryzyka Operacyjnego,
- istnieje niezależna funkcja zarządzania ryzykiem operacyjnym umiejscowiona w Departamencie Zarządzania Ryzykiem,
- występuje niezależny przegląd procedur i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym dokonywany przez audyt wewnętrzny,
- przeprowadzane jest systematyczne gromadzenie danych związanych z ryzykiem operacyjnym,

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- przeprowadzane jest szacowanie ekspozycji i raportowanie ryzyka operacyjnego,
- podejmowane są działania mające na celu ograniczenie ryzyka operacyjnego do akceptowalnego poziomu.

Zgodnie z Polityką Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym w Banku stosowane są następujące metody i narzędzia zarządzania ryzykiem operacyjnym:

- gromadzenie informacji o zdarzeniach operacyjnych,
- monitoring wskaźników wczesnego ostrzegania,
- analizy scenariuszy dla zdarzeń charakteryzujących się małą częstotliwością i wysoką dotkliwością,
- ocena ryzyka operacyjnego dla kluczowych obszarów ryzyka operacyjnego,
- raportowanie ryzyka operacyjnego zapewniające regularny i terminowy przepływ informacji do właściwych organów decyzyjnych.